

ZILELE ACADEMICE CLUJENE

Ediția a XXXVI-a

Octombrie-Noiembrie 2023

- Institutul de Istorie
„George Barițiu”
- Institutul de Lingvistică
și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
- Institutul de Arheologie
și Istoria Artei
- Institutul de Cercetări
Socio-Umane
„Gheorghe Șincai”
- Institutul de Calcul
„Tiberiu Popoviciu”
- Arhiva de Folclor
a Academiei Române
- Centrul de Studii Transilvane
- Centrul de Cercetări
Geografice
- Institutul de Speologie
„Emil Racoviță”
- Observatorul Astronomic
- Biblioteca Academiei Române
– Cluj-Napoca

ACADEMIA ROMÂNĂ – FILIALA CLUJ-NAPOCA

ZILELE Ediția a XXXVI-a ACADEMICE CLUJENE

Octombrie-Noiembrie 2023

*Festivitate de deschidere: 13 octombrie 2023, ora 11,
în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”*

Mesajul Președintelui Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, acad. prof. Doru PAMFIL	3
Prezentarea Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, acad. prof. Emil BURZO	5
Academicianul Marius PORUMB la 80 de ani	10
• Institutul de Istorie „George Barițiu”	12
• Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”	22
• Institutul de Arheologie și Istoria Artei	31
• Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș	39
• Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”	46
• Arhiva de Folclor a Academiei Române	49
• Centrul de Studii Transilvane	51
• Centrul de Cercetări Geografice	58
• Institutul de Speologie „Emil Racoviță”	60
• Observatorul Astronomic	63
• Biblioteca Academiei Române – Cluj-Napoca	68
Programul manifestărilor Zilelor Academice Clujene	75

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române

Volum publicat cu ocazia manifestărilor dedicate
ZILELOR ACADEMICE CLUJENE, 2023,
editat de departamentul de redacție
al Centrului de Studii Transilvane,
Academia Română Filiala Cluj-Napoca.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
poate fi consultată la sediul Bibliotecii Naționale sau pe site-ul:
<https://www.bibnat.ro>

Zilele Academice Clujene, 2023
ISBN 978-606-038-041-2

O TOAMNĂ FRUMOASĂ PENTRU ZILELE ACADEMICE CLUJENE

*Acad. Doru PAMFIL,
Președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române*

CONTINUĂM O lungă tradiție a Zilelor Academice Clujene, eveniment ajuns la cea de-a XXXVI-a ediție. Beneficiem de o toamnă frumoasă, ce prevestește un sfârșit de an cu rezultate științifice meritorii. Și aceasta, în ciuda neplăcerilor cauzate de privațiunile bugetare și de schimbarea continuă a cadrului legislativ, realități ce transformă managementul cercetării în cursă cu obstacole. Ne bucurăm că mai găsim încă, resursele necesare pentru a valorifica potențialul științific și cultural existent în cele 11 instituții ale acestei filiale: cea mai mare dintre filialele Academiei Române. Sperăm, prin urmare, că acest eveniment va pune în valoare majoritatea realizărilor recente. În felul acesta, Zilele Academice devin principala noastră contribuție publică la patrimoniul cercetării fundamentale și al manifestărilor culturale din centrul universitar clujean.

Păstrăm și tradiția bunei colaborări cu mediul academic, astfel că, și în acest an, deschiderea Zilelor Academice Clujene va avea loc în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”: vineri, 13 octombrie 2023, ora 11.

Programul reuniunilor organizate de instituțiile participante se desfășoară, ca de obicei, pe parcursul mai multor săptămâni. Zilele din program vor fi dedicate prezentării rezultatelor cercetării într-o mare varietate de domenii, de la cele umaniste la astrono-

mie, geografie, speologie sau matematică. Este încă o ocazie pentru a promova idei sau ipoteze de cercetare, de a redescoperi trecutul istoric sau de a scruta viitorul. Ilustrăm astfel diversitatea și profunzimea cercetării academice într-un context de reuniuni cu participare internațională, cu dialoguri deschise spre colaborări și schimburi de idei, spre noi proiecte sau planuri de cercetare.

Manifestarea se desfășoară într-un context național în care încercăm să punem în valoare rezultatele unor cercetări realizate într-un cadru potrivit, cu subfinanțare permanentă, cu blocări de posturi, cu reduceri inopinate de buget, cu insecurități create de impredictibilitatea legislativă. Deși continuăm să funcționăm cu un număr limitat de cercetători și ne străduim de ani buni să ne limităm la colectivele și bugetele existente, nu putem să nu semnalăm dificultățile întâmpinate în valorificarea potențialului științific existent. Dar, chiar și în aceste condiții, subliniate recent de către conducerea Academiei Române, instituția a reușit să se claseze în anul 2022 pe un onorant prim loc în clasamentul SCImago. Deși realizările cercetătorilor din Filiala Cluj-Napoca nu sunt evidențiate separat, în contextul unor clasamente internaționale, ne bucurăm că putem contribui atât la prestigiul științific național al Academiei Române cât și la cel local, al *Almei Mater Napocensis*.

Dorim să subliniem că în evidențierea acestor rezultate științifice și-au adus contribuția și cei 34 de membri ai Academiei Române din filiala noastră care au consolidat statutul instituției: acela de simbol al spiritualității naționale și de forum al excelenței în spațiul cercetării fundamentale.

Menționarea problemelor legate de o mai bună finanțare a cercetării în România o considerăm, în continuare, o obligație. Obligația de a reaminti guvernanților necesitatea de a susține întregul sistem educațional, considerat alături de cel al cercetării, priorități naționale; priorități neglijate permanent și neonorate cu finanțările statuate constituțional. Reamintim și credem că este necesar să atenționăm că România, cu cei 0,15% din PIB alocați cercetării, continuă să fie pe un umilitor ultim loc în cadrul UE27. Faptul că ne complăcem în această abordare maladivă este greu de înțeles, cercetarea fundamentală și cea inovatoare, fiind

principala sursă de progres și o componentă esențială a dezvoltării durabile; acea dezvoltare care asigură bunăstarea unei societăți.

Chiar și în acest peisaj nefavorabil, ne putem bucura de zilele frumoase de toamnă clujeană, ce însoțesc evenimentul academic. Manifestările propuse sunt un bun prilej de a sărbători, încă o dată, cunoașterea și cultura, un moment deosebit pentru a evidenția importanța cercetării științifice și a valorificării patrimoniului cultural. Dorim ca, în felul acesta, lucrările să contribuie la conștientizarea faptului că cercetarea științifică trebuie susținută. Dorim ca, în felul acesta, să transmitem tinerilor pasiunea pentru cercetare și inovare. Și, pentru aceasta, ar trebui să-i ajutăm să-și valideze cunoștințele și talentul, să poată spera că pot face cercetare de vârf și în instituțiile românești, să poată spera că pot obține, prin excelența pe care o ating, un loc în Academia Română.

ACADEMIA ROMÂNĂ

FILIALA CLUJ-NAPOCA

ACTIVITATEA DE CERCETARE

*Acad. Emil BURZO, Președinte de onoare
al Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române*

FILIALA DIN CLUJ-NAPOCA a Academiei Române a luat ființă în anul 1948, în contextul restructurărilor care aveau loc atunci la nivelul înaltului for științific și de cultură și al învățământului superior românesc. Legea învățământului din 1948 și crearea noii Academii, a R.P.R., în același an, au determinat scoaterea din sistemul universităților a institutelor de cercetare științifică, înființate în perioada interbelică în cadrul celor patru universități existente în România (București, Iași, Cluj și Cernăuți) și organizarea lor ca institute independente, ele primind exclusiv sarcini de cercetare științifică. Dacă în București, unde funcționa sediul Academiei Române, institutele respective au devenit de sine stătătoare, având personalitate juridică până astăzi, în centrele universitare din Iași și Cluj s-au înființat Filiale ale Academiei Române, cărora le-au fost subordonate institutele de cercetare științifică, aflate până atunci în componența universităților din centrele respective.

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române este o instituție de interes public național, de cercetare în domeniile fundamentale ale științei, cu personalitate juridică de drept public, ce funcționează în prezent în baza Legii 752 din 27 decembrie 2001 privind organizarea și funcționarea Academiei Române,

republicată și a Statutului Academiei Române adoptat de Adunarea Generală și publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 617 din 14 septembrie 2009.

Institutele de cercetare aflate în subordinea Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române au fost înființate de Consiliul Dirigent în anul 1920, imediat după înfăptuirea Marii Uniri. S-a avut în vedere dezvoltarea culturii și științei românești în spațiul transilvan, în condițiile în care cultura și civilizația românească au fost îngrădite de-a lungul timpului.

Obiectul de activitate al institutelor de cercetare din cadrul Filialei Cluj-Napoca constă în promovarea și dezvoltarea cercetărilor științifice în domeniile fundamentale ale științei și culturii, în cadrul programelor de cercetare ale Academiei Române și ale altor entități. Activitățile de cercetare se finalizează prin articole științifice, dicționare, cărți, monografii, lucrări prezentate la simpozioane naționale sau internaționale în domenii precum: cultura, științele exacte, științele vieții, umaniste sau sociale.

Unitățile Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române colaborează cu unități economice, de cercetare, învățământ sau autorități locale în rezolvarea unor probleme majore impuse de dezvoltarea societății contemporane la nivel regional (Transilvania), precum și local.

Ca formă de organizare teritorială, Filiala Cluj-Napoca reunește 7 institute de cercetare din spațiul transilvan (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Centrul de Studii Transilvane, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș, Arhiva de Folclor a Academiei Române, Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”), 3 colective de cercetare (Institutul de Speologie „Emil Racoviță”, Centrul de Cercetări Geografice și Observatorul Astronomic Cluj), Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca, precum și biblioteci la Blaj, Năsăud și Târgu Mureș. Filiala coordonează activitatea de cercetare a unor centre înființate în spațiul transilvan precum în județele Harghita, Maramureș, Sălaj, Târgu Mureș sau Oradea.

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” și-a axat cercetările pe tematici legate de lexicografie, filologie

română, istorie literară, precum și geografie lingvistică. În acest context, cercetătorii acestui institut au contribuit la elaborarea unor lucrări de referință: „Dicționarul limbii române”, „Dicționarul general al literaturii române”, „Dicționarul cronologic al romanului românesc”, „Enciclopedia literaturii române vechi”, „Atlasul lingvistic român pe regiuni. Banat” „Noul atlas lingvistic român. Crișana”, precum și la antologia de texte „Școala Ardeleană”. Volumele elaborate contribuie la o mai bună cunoaștere a tezaurului limbii române, a evoluției literaturii române vechi, precum și recente. Atlasul lingvistic valorifică materialul dialectal cules din Transilvania, Banat și Țara Crișurilor. Prin publicațiile institutului, precum „Dacoromania”, „Dacoromania litteraria”, „Caielele Sextil Pușcariu”, „Nyelv-és Irodalomtudomány Közlemények” se pun în valoare rezultatele importante ale cercetărilor asupra culturii românești, integrate într-un context internațional.

Institutele cu profil istoric și arheologic, componente ale Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române, au realizat cercetări importante privind istoria acestui colț de țară - Transilvania.

Institutul de Istorie „George Barițiu”

INSTITUTUL DE ISTORIE „George Barițiu” a publicat documente privind istoria României sub formă de corpusuri de izvoare și instrumente de lucru (dicționare, enciclopedii) ale diferitelor epoci istorice. A pus în circuitul istoriografic documente esențiale pentru reconstituirea trecutului și avansul istoriografiei Transilvaniei, pe plan național și internațional, prin realizarea unor importante lucrări precum „Documenta Romaniae Historica”, „Izvoarele Răscoalei lui Horea - Seria B. Izvoare narative”, „Seria C. Diplomataria”, „Conscripția fiscală a Transilvaniei din anul 1751”, „Revoluția de la 1848-1849 în Țările

Române. Seria C. Transilvania”, „Documente privind mișcarea națională a românilor din Transilvania. 1849–1918”. O altă componentă importantă o reprezintă contribuțiile aduse la „Tratatul de Istoria Românilor”.

Centrul de Studii Transilvane

ÎN CADRUL Centrului de Studii Transilvane, s-a publicat lucrarea *Istoria Transilvaniei în limbile română și engleză*, una dintre cele mai importante lucrări privind acest spațiu geografic. A pregătit spre publicare documentația delegației României la Conferința de Pace de la Paris (1945-1946). Rezultatele cercetărilor au fost diseminate prin publicarea acestora în reviste de largă circulație internațională.

Institutul de Arheologie și Istoria Artei

CERCETĂTORII DIN cadrul Institutului de Arheologie și Istoria Artei au realizat lucrări importante privind reconstituirea procesului de formare a poporului român, a rolului său în istorie și a patrimoniului artistic original. Institutul a obținut rezultate importante privind Limesul Roman. Rezultatele sunt publicate în limbi de largă circulație internațională. Arheologii au desfășurat, de asemenea, ample cercetări de descărcare arheologică, la solicitarea autorităților locale și centrale. Cercetările efectuate contribuie esențial la evidența și protecția patrimoniului național. S-a elaborat un volum privind Istoria Artei, în arealul transilvan, care pune în evidență geniul creator al poporului român.

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș

INSTITUTUL DE CERCETĂRI Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș și-a axat activitatea pe aspecte esențiale ale istoriei din

spațiul central și sud-estic al Transilvaniei. A promovat cercetări complexe dedicate istoriei culturii, istoriei ideilor, istoriei bisericii, având ca domeniu prioritar istoria formării, selecției și mobilității elitelor intelectuale. Recent, colectivul institutului, a publicat, printre altele, „Intelectualii, construcția națiunii și a statului național (1744-1918)”, precum și studii în limbi de circulație internațională, prin care să se facă cunoscute aspecte esențiale din istoria județului Mureș și a celor învecinate.

Arhiva de Folclor a Academiei Române

INSTITUTUL „ARHIVA de Folclor a Academiei Române” a realizat cercetări de teren, cu precădere în spațiul multietnic și multicultural al Transilvaniei, ajungând la un patrimoniu științific de 800000 de documente etnografico-folclorice, fapt ce a făcut posibilă elaborarea lucrărilor fundamentale ale domeniului, precum „Corpusul folclorului românesc”, „Bibliografia etnografiei și folclorului românesc”, „Monografiile etnologice zonale”, „Tipologia melodiilor populare din Transilvania”, „Tipologia și corpusul dansu-

rilor românești”. Institutul este implicat în realizarea bazei informatizate de date, privind „Răspunsurile la chestionarele etnografice realizate între anii 1930-1948” și a publicat un volum de studii etnomuzicologice.

Centrul de Cercetări Geografice

CENTRUL DE CERCETĂRI Geografice a efectuat cercetări asupra depresiunii Transilvaniei și Munților Apuseni, realizând unele monografii geografice a unor localități din județele Cluj, Bistrița-Năsăud, Sălaj, Alba și Harghita. S-a implicat, împreună cu autoritățile locale, la dezvoltarea bazei de date privind turismul în județul Cluj (Valea Arieșului, rezervația naturală Cheile Turzii - Cheile Turenilor și Raportul de mediu pentru PUG Apahida). S-a implicat profund în planificarea și amenajarea teritoriului, a strategiilor de dezvoltare regională în spațiul transilvan.

Institutul de Speologie „Emil Racoviță”

CERCETĂTORII CARE își desfășoară activitatea în cadrul Institutului de Speologie „Emil Racoviță” din Cluj-Napoca sunt implicați în desfășurarea unor proiecte de cercetare de frontieră, transdisciplinare având ca teme monitorizarea microbiologică și faunistică a peșterilor, studiul peșterilor de gheață, evaluarea patrimoniului natural subteran. Sunt studiate atât peșteri din România, cât și din alte țări, prin numeroase colaborări externe. Rezultatele cercetărilor efectuate sunt bine apreciate pe plan internațional, apărând lucrări și volume care au ca scop reconstituirea trecutului și prezentului ecologic al ansamblului de peșteri, precum și efectele factorului climatic.

Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”

INSTITUTUL DE CALCUL „Tiberiu Popoviciu” desfășoară activități de cercetare în analiza și modelarea numerică (programe de calcul complexe), cu rezultate publicate fie ca monografii în edituri importante pe plan internațional (precum editurile *Springer* și *Birkhauser*), fie ca articole științifice în reviste de specialitate de vârf în matematica aplicată (*SIAM Review*, *Numerische Mathematik*, *Advances in Water Resources*, *Journal of Computational Physics*, ș.a.).

Recent a avut un important protocol de colaborare cu institutul *Forschungszentrum Jülich* (Germania) privind modelarea curgerii poluanților în medii poroase, cu realizare de programe de simulare la supercalculatoare.

Observatorul Astronomic din Cluj-Napoca

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ realizată în cadrul Observatorului Astronomic Cluj în anul 2022 s-a desfășurat în cadrul unor programe precum „Cercetări de astrofizică solară, stelară, galactică, extragalactică și cosmologie”, „Studii de astrometrie și mecanică cerească”, „Studii de istoria și învățământul astronomiei”. Rezultatele cercetării științifice din cadrul acestor programe de cercetare s-au concretizat prin publicarea rezultatelor în reviste internaționale și integrate în contextul general al cercetărilor astronomice la nivel global.

Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca

ÎN CADRUL Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca se realizează, pe lângă activitățile specifice, cercetări fundamentale, menite să promoveze fondurile de patri-

moniu și de tezaur deținute: manuscrise, incunabule, codice medievale, etc. Astfel, în această instituție s-a realizat ediția Bibliiei lui Petru Pavel Aron, ediții ale operelor Școlii Ardelene, sinteze privitoare la cartea veche românească din Imperiul Habsburgic sau la codicele medievale etc. Numeroase alte valori bibliofile se află în plin stadiu de cercetare, în vederea valorificării editoriale: manuscrisele orientale, însemnările cărților vechi românești vechi etc. De asemenea, Biblioteca este implicată în proiecte de cercetare naționale și internaționale.

Membrii Academiei Române din cadrul Filialei desfășoară o bogată activitate de cercetare științifică concretizată prin valoroase publicații. Stau mărturie numărul mare de recunoașteri pe plan internațional a realizărilor acestora și faptul că îi regăsim printre cei mai apreciați 2% oameni de știință din lume, în diferite domenii de specialitate.

ACADEMICIANUL MARIUS PORUMB LA 80 DE ANI

*Prof. univ. dr. IOAN BOLOVAN,
membru corespondent al Academiei Române
CS II dr. CIPRIAN FIREA*

*„Historia
magistra
vitae.
Acad. Marius
Porumb
transformă
până și
banalele
conversații
personale
într-o
captivantă
aventură
intelectuală”.*

ANUL ACESTA, în ziua de 9 octombrie, academicianul Marius Porumb, istoric de artă și director al Institutului de Arheologie și Istoria Artei al Academiei Române Filiala Cluj-Napoca, împlinește venerabila vârstă de 80 de ani. Marius Porumb, membru corespondent din 1993 și membru titular al Academiei Române din 2009, este autorul unei opere științifice remarcabile. Activitatea sa științifică, de lar-

gă cuprindere națională și internațională, este concretizată în cele peste 150 de articole și studii, în numeroase volume de specialitate publicate ca unic autor, în editare și colaborarea la editarea a 15 volume etc. Fin cunoscător al artei vechi românești din Transilvania, expert în pictura și icoanele vechilor lăcașuri de cult, Marius Porumb este autorul unor lucrări de largă circulație precum *Icoane din Maramureș – Ikonen aus der Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975; *Pictura românească din Transilvania (sec. XIV-XVII)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981; *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania (sec. XIII-XVIII)*, Editura Academiei Române, București, 1998; *Un veac de pictură românească din Transilvania. Secolul XVIII*, Editura Meridiane, București, 2003, *Ștefan cel Mare și Transilvania. Legături culturale și artistice moldo-transilvane în sec. XV-XVI*, Institutul Cultural Român, Cluj-Napoca, 2004 etc. Una dintre realizările excepționale din ultimii ani ale academicianului Marius Porumb în domeniul istoriei artei este editarea, împreună cu regretatul academician Răzvan Theodorescu, a monumentalului tratat *Arta din România. Din preistorie în contemporaneitate*, vol. I-II, Editura Academiei Române – Editura Mega, București – Cluj-Napoca, 2018. Lucrarea, având peste 2000 de pagini și 1900 de fotografii color, este rodul colaborării a 40 de autori sub coordonarea celor doi prestigioși

academicieni. Marius Porumb a fost interesat nu numai de studierea artei vechi, ci și de ocrotirea patrimoniului cultural. Este membru și a fost președinte al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, iar din 1995 este președinte al Asociației Ars Transsilvaniae – România care are în grijă Cetatea Călnic, monument de pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. „Ars Transsilvaniae” este și numele anuarului de istoria artei, coordonat de Marius Porumb, care din 1991 este editat de Departamentul de Istoria Artei al Institutului. Departamentul de arheologie al Institutului se îngrijește de apariția prestigiosului anuar „Ephemeris Napocensis”.

L-am întâlnit pe Acad. Marius Porumb cu prilejul multor conferințe naționale și internaționale dedicate istoriei Transilvaniei și nu numai. Este ipostaza unui cercetător pasionat de trecutul neamului din care făcea parte. Cercetătorul pe care l-am auzit în nenumărate rânduri, susținând comunicări științifice, prezentând cărți de specialitate etc. știe să domine publicul nu numai emoțional, atingând resorturi profunde ale sufletului fiecăruia, dar și rațional, prin logica și conținutul celor spuse. Are o voce inconfundabilă, în primul rând, una puternică, aspră și caldă în același timp, încât era imposibil să nu rămâi sedus de discursurile, de intervențiile sale. Am avut privilegiul în timpul acestor numeroase întâlniri să învățăm de la Acad. Marius Porumb o sumedenie de lucruri despre istoria artei românești, transilvănene în primul rând, dar nu numai, deoarece comunicările lui excedau strict tema ce o avea enunțată în program, constatând la dumnealui o solidă documentare și pregătire istorică, pe care orice profesionist de bună credință o poate constata parcurgându-i lucrările de istoria artei tipărite ca unic autor sau în colaborare. Pentru cel pe care-l omagiem astăzi la împlinirea a opt decenii de viață puse în slujba științei și a neamului, cercetarea trecutului Transilvaniei a însemnat, înainte de toate, documentarea exhaustivă, iar pasiunea pentru trecutul românilor

a excedat simpla obligație profesională de a fi foarte bine documentat. Am putea spune că Acad. Marius Porumb nu a avut astâmpăr în dorința de a ști ce s-a petrecut odinioară cu națiunea română din Transilvania, de a „adulmeca” prin creațiile artistice viața din trecut a celor mulți și umiliți secole la rând, până a venit și ziua astrală de 1 Decembrie 1918, a eliberării românilor transilvăneni din robia de aproape un mileniu.

Este pe deplin convins de celebra formulă *Historia magistra vitae*. Cu arta rară a elocinței, pe care o posedă și pe care o etalează cu naturalețe, Acad. Marius Porumb transformă până și banalele conversații personale într-o captivantă aventură intelectuală. Patosul cu care se implică emoțional reprezintă o altă dimensiune a personalității sale. Pentru Acad. Marius Porumb, cunoașterea trecutului reprezintă și altceva: responsabilitate, datorie pentru națiunea din care făcea parte deoarece îl definește sentimentul de devotament comunitar, precum au demonstrat-o și alți cărturari. Este, dincolo de Om al Cercetării, și un om al Cetății, personaj activ, implicat în serviciul societății. Și-a urmat consecvent crezul și a dobândit poziții importante în instituții publice din România dar și în organizații ale societății civile.

Rândurile de față sunt un modest gest de solidaritate de breaslă și de prețuire din partea unor colegi, care se alătură inițiativei tuturor prietenilor care omagiază pe Acad. Marius Porumb la împlinirea unei vârste onorabile. Ne-am reunit cu toții gândurile și sentimentele pentru a cinsti un mare istoric de artă, dar și un om elegant, delicat, generos, patriot. Bunul Dumnezeu să îl învrednicească cu sănătate și putere de muncă pentru a continua pe drumul pe care se află! În acest moment de sărbătoare, care coincide și cu debutul Zilelor Academice Clujene 2023, îi urăm distinsului academician Marius Porumb multă sănătate, putere de muncă și un călduros

La Mulți Ani!

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”

„Prin personalul științific de mare valoare, a publicat cărți, volume de documente și studii numeroase referitoare la istoria Transilvaniei din Evul Mediu până în contemporaneitate.”

INTEMEIAT LA 2 februarie 1920 sub titulatura de Institutul de Istorie Națională și plasat inițial sub egida Universității din Cluj, actualul Institut de Istorie „George Barițiu” continuă activitatea Institutului de Istorie Națională din perioada interbelică, cu un specific aparte, bine definit, cel al cercetării fundamentale, respectiv publicarea de corpusuri de documente privind istoria medievală, premodernă, modernă și contemporană a României. Între 1920-1940, institutul a funcționat la Cluj, iar între 1940-1945 la Sibiu și din nou la Cluj, din 1945 până astăzi. În primii 25 de ani de existență, pe care o numim perioada istorică, Institutul de Istorie Națională, prin personalul științific de mare valoare, a publicat cărți, volume de documente și studii numeroase referitoare la istoria Transilvaniei din Evul Mediu până în contemporaneitate. În aceste etape de pionierat, personalul științific al Institutului de Istorie Națională a colaborat din plin cu catedrele de istorie ale Universității, de asemenea, profesorii Almei Mater au publicat și au sprijinit revistele și colecțiile institutului care, pe deasupra, și-a coroborat eforturile și rezultatele notabile ale muncii științifice cu cele ale creațiilor de profil, nu mai puțin prestigioase, obținute de Institutul de Istorie Universală și cel de Studii Clasice.

La 1 mai 1949 institutul a primit denumirea de **Institutul de Istorie și Filosofie din Cluj al Academiei Române**. Cu acest prilej au fost incluși în componerea sa unii specialiști de istorie universală, est-europeană, studii clasice de la Centrul de studii și cercetări

privitoare la Transilvania, ce fusese înființat la Sibiu în 1943. În pofida unor ingerințe politice stânenitoare, institutul a reușit să continue, în liniamentele ei esențiale, tradiția interbelică și să publice numeroase cărți, studii, tomuri de documente, de inscripții antice, bibliografii cu problematici și subiecte variate, de la istoria veche și antică, până la cea contemporană. Institutul a beneficiat în această nouă perioadă a existenței sale de prestigiul unor directori din rândul academicienilor români, cum au fost Constantin Daicoviciu și Ștefan Pascu. Această tradiție, care îi are ca precursori pe vestiții directori interbelici Ioan Lupaș și Alexandru Lapedatu, este continuată astăzi prin directorii care s-au succedat: Aurel Răduțiu, Camil Mureșanu, Nicolae Edroiu, Ioan Bolovan.

Începând din 1975 Institutul a fost trecut în componența Universității Babeș-Bolyai

din Cluj-Napoca până în ianuarie 1990 când, în urma hotărârii luate de Adunarea Generală, a revenit în componența Academiei Române, avându-l ca director pe Aurel Răduțiu. A urmat apoi Hotărârea Guvernului nr. 1366/27.XII.2001 prin care Institutul de Istorie din Cluj-Napoca se unifică prin fuziune cu Centrul de cercetări socio-umane sub numele de **Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române**, instituție publică cu personalitate juridică (cu sediul în str. Napoca nr. 11). De atunci s-au creat în cadrul instituției două departamente distincte, unul pentru istorie și celălalt pentru științele socio-umane, cu administrație și conducere unică.

Departamentul de Cercetări Socio-Umane (DCSU) funcționează în cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, și este – ca origine, orientare generală și stil de lucru – succesorul legitim al unor importante unități de cercetare de profil, în care și-au desfășurat activitatea remarcabile personalități ale științei și culturii românești. DCSU este condus de un director adjunct și cuprinde următoarele colective de cercetare: **Filosofie, Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie, Științe Juridice și Economice.**

Ca instituție științifică de rang academic, încă de la înființarea sa, Institutul și-a propus editarea unei reviste de specialitate sub forma unui „Anuar” care să reunească și să promoveze în mediile științifice cele mai largi, rezultatele cercetărilor întreprinse de istoricii preocupați de temele de interes major pe care le abordau. Consacrat de la început sub denumirea de *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, apoi cu alte mici modificări de denumire, revista a reprezentat de-a lungul timpului oglinda cea mai fidelă a activităților științifice realizate de membrii Institutului, deschizându-se apoi treptat tuturor istoricilor din România, iar în perioadele mai recente, istoricilor din afara României cu preocupări convergente profilului revistei, legate de istoria acestui spațiu. În prezent, *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, cuprinde două serii distincte, *Series Historica* și *Series Humanistica*, fiind indexat în prestigioase baze internaționale de date (EBSCO, ErihPlus, CEEOL).

Din anul 2010 noul sediu al Institutului se află pe strada M. Kogălniceanu nr. 12-14 din Cluj-Napoca. În prezent, personalul Institutului cuprinde un număr de 25 de cercetători la Departamentul Istorie și 18 la DCSU.

MITROPOLITUL ANDREI ȘAGUNA (1809-1873) 150 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN ETERNITATE

CS III dr. MIRCEA-GHEORGHE ABRUDAN

„Reînvierea diecezei noastre transilvane și reînvierea aceasta să corespundă trebuinței bisericii, mântuirii poporului și spiritului timpului.”

LA 150 DE ANI de la trecerea sa în eternitate și la 160 de ani de la convocarea dietei Transilvaniei de la Sibiu, Institutul de Istorie „George Barițiu” și Centrul de Studii Transilvane ale Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca au organizat, în data de 28 iunie 2023, conferința națională *O voce emblematică a românilor. Andrei Șaguna și lumea transilvăneană de la mijlocul secolului al XIX-lea*. La această manifestare științifică, deschisă în sala de conferințe a clădirii Filialei Academiei Române din Cluj-Napoca și continuată în sala de conferințe a Institutului de Istorie „George Barițiu”, au luat parte ÎPS Andrei Andreicuț, Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului și membru de onoare al Academiei Române, PS Benedict Bistrițeanul, episcopul vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, academicianul Doru Pamfil, președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, profesorul Ioan Bolovan, membru corespondent al Academiei Române și director al Institutului de Istorie „George Barițiu”, Excelența Sa Johann Schneider, episcop regional de Halle-Wittenberg al Bisericii Evanghelice din Germania, cadre didactice din mediul universitar și preuniversitar, cercetători ai Academiei Române, istorici, muzeografi și doctoranzi, din Cluj-Napoca, Sibiu, Arad, București, Turda și Halle (Germania), care au ilustrat personalitatea complexă a lui Andrei Șaguna, opera sa și activitatea poli-

tică, națională, culturală, bibliofilă și pastorală, imaginea acestuia în posteritate și în istoriografie, precum și liniile principale ale mișcării naționale românești din timpul dietei de la Sibiu (1863-1864).

În asfințitul unei zile de vară, pe 16/28 iunie 1873, adormea în Domnul, în reședința sa din Sibiu, Andrei Baron de Șaguna, faimosul arhiepiscop și mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria, deopotrivă cap al Bisericii și lider recunoscut al națiunii române vreme de două decenii

(1848-1868). Aidoma catedralei mitropolitane înălțate între zidurile Sibiului la începutul secolului XX, Andrei Șaguna a fost și rămâne un simbol al demnității ortodoxe românești într-o Transilvanie care, vreme de sute de ani, fusese dominată și condusă de trei națiuni politice – unguri, sași și secui – și de patru religii recepte – catolică, luterană, reformată și unitariană –, care refuzaseră, în mod repetat, să le recunoască românilor dreptul la o coexistență fraternă, legiuită și egală, nu tolerată, suferită și subordonată. Majoritatea istoricilor și cercetătorilor care s-au aplecat asupra vieții și activității sale au arătat că orice evaluare a locului mitropolitului Șaguna în dezvoltarea istorică a românilor ardeleni este indisolubil legată de zonele pe care le-a frecventat: spiritual-bisericesc, social-politic și cultural-național.

Născut la Miskolc, în nord-estul Ungariei, la 20 decembrie 1808/1 ianuarie 1809, în familia negustorilor macedo-români, Naum și Anastasia Șaguna, Anastasiu Șaguna a avut parte de o educație aleasă începând de acasă, mai ales datorită mamei sale, trecând apoi prin gimnaziul piarist din Pesta, continuând cu studiile superioare de drept și filosofie la Universitatea din Pesta și desăvârșindu-se cu cele teologice la Seminarul Teologic al Episcopiei Vârșetului și în mănăstirile sârbești din Banat și Voivodina. Crescut și format intelectual în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în ambianța cosmopolită a Pestei, în mediul provincial bănățean și în centrul mitropolitan al Ortodoxiei sârbești de la Carloviț, Andrei Șaguna a dat dovadă pe întreaga durată a vieții de o deschidere culturală remarcabilă, bogatul său orizont intelectual fiind îmbogățit prin călătoriile, prieniile și responsabilitățile sau sarcinile sale din cadrul Mitropoliei Carlovițului. Biblioteca sa (peste 6.000 de volume și periodice de presă), lucrările sale (teologice, istorice și canonice) și bogata sa corespondență îl descoperă în deplina sa anvergură de ierarh cărturar și abil diplomat, cu un pronunțat caracter poliglot, vorbind și scriind fluent în patru limbi:

Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA (1809-1873)

română, maghiară, germană și sârbă, la care se adaugă limbile clasice: greaca, latina și slavona bisericească.

Vicar (1846-1848), episcop (1848-1864), arhiepiscop și mitropolit (1864-1873) al românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria, Andrei Șaguna și-a desfășurat activitatea pe plan bisericesc, social-politic, național și cultural-educațional, acțiunile sale vizând „reînvierea diecezei noastre transilvane și reînvierea aceasta să corespundă trebuinței bisericii, mântuirii poporului și spiritului timpului”. În plan ecleziastic, a urmărit restaurarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei, separația ierarhică a românilor de sârbi și unificarea tuturor românilor ortodocși din Monarhia habsburgică în cadrul unei Mitropolii Naționale Românești. Organizată în

1868, pe bazele constituționale ale Statutului Organic, Mitropolia s-a afirmat ca o veritabilă Biserică Națională antrenând în gestionarea și conducerea afacerilor bisericești, școlare și ale fundațiilor, corpul social al națiunii prin participarea laicilor la sinoadele și deciziile organismelor bisericești-naționale (parohia, protopopiatul, eparhia, mitropolia). În plan cultural și educațional, a reorganizat sistemul școlar confesional, sporind numărul școlilor primare ortodoxe românești din Ardeal la circa 750, a reînființat Seminarul teologico-pedagogic de la Sibiu, cu menirea de a forma viitori preoți și dascăli, care să facă față provocărilor sociale, naționale și confesionale ale vremii, a fondat o tipografie diecezană în august 1850, a întemeiat *Telegraful Român* în ianuarie 1853 și a editat în mii de exemplare cărți de cult, de teologie, istorie, pedagogie, literatură, abecedere ș.a. Preocupat de emanciparea culturală și socială a națiunii române, Andrei Șaguna s-a implicat în fondarea „Asociațiunii ASTRA”, devenind primul președinte al acesteia (1861-1867). Totodată, a fost ales membru fondator sau de onoare al multor asociații sau societăți literare, artistice, culturale, științifice și academice din Transilvania, Bucovina și România, între acestea numărându-se și Societatea Academică Română (1870), devenită Academia Română. Împins de evenimentele revoluției de la 1848 în fruntea mișcării naționale a românilor din

Transilvania, Andrei Șaguna nu a urmărit o carieră politică, ci a condus treburile națiunii cu mult tact diplomatic în conformitate cu căile tradiționale ale predecesorilor săi, afirmându-se ca o voce românească respectată în cercurile politice vieneze. Înnobilat de împăratul Franz Joseph cu titlul de baron al Imperiului Austriac (1852) și distins cu cele mai înalte decorații și ordine aulice austriece, figura emblematică a lui Andrei Șaguna se distinge în galeria ierarhilor români, ortodocși și greco-catolici, din Monarhia habsburgică. Analizându-i activitatea și opera, istoricul american Keith Hitchins, care i-a dedicat o teză de doctorat la Universitatea Harvard, apreciază că mitropolitul Șaguna a realizat din Biserica Ortodoxă a românilor din Transilvania și Ungaria o forță socială mai activă decât fusese vreodată, înzestrând-o cu instituții puternice și reglementând participarea laicilor în organizarea și funcționarea ei la toate nivelurile, făcând-o în felul acesta mai răspunzătoare la nevoile și dorințele masei credincioșilor. Toate împlinirile sale principale au fost îndreptate spre realizarea armoniei dintre spiritualitatea ortodoxă și formele exterioare ale organizării sociale, care au menirea să satisfacă năzuințele imediate ale unei națiuni către progres politic, economic și cultural. Pentru toate meritele sale, mitropolitul Andrei Șaguna a fost canonizat de Biserica Ortodoxă Română în anul 2011 fiind sărbătorit în data de 30 noiembrie.

IULIU MANIU

UN LIDER PENTRU NEAM ȘI ȚARĂ

*Prof. univ. dr. VASILE PUȘCAȘ,
membru corespondent al Academiei Române*

ANUL ACESTA s-au împlinit 150 de ani de la nașterea omului de stat Iuliu Maniu și 70 de ani de la decesul lui. Marcarea acestor momente din viața distinsului luptător politic pentru drepturile naționale ale românilor din Transilvania, pentru cauza unității național-statale românești, pentru dezvoltarea și modernizarea României Întregite a fost și un prilej de rememorare istoriografică a faptelor și destinului celui care și-a lăsat amprenta asupra evoluției societății românești în sec. al XX-lea.

Despre Iuliu Maniu s-au lansat „legende” încă din timpul vieții sale. Acestea au fost produsul numeroaselor zvonuri și epitete care i-au însoțit activitatea politică, îndeosebi după Marea Unire. Ca președinte al Partidului Național Român și, apoi, al Partidului Național-Țărănesc, dar și în calitate de Prim-ministru, de conducător al rezistenței naționale antinaziste și anticomuniste, din 1940 până la tragica moarte din închisoarea Sighetului (1953), mulți politicieni, jurnaliști, literați din țară și străinătate au încercat să-i deslușească gândirea politică și, mai ales, planurile de reconstrucție și dăinuire a României. I s-a spus și „Sfinxul de la Bădăcini”, dar nu pentru că ar fi propovăduit căi întortocheate, ascunse, ci tocmai pentru că avea o expunere foarte clară a ideilor politice, era susținător nedisimulat al democrației adevărate și dorea cu abnegație binele poporului român. Spre deosebire de metodele și stilul acțiunii politice din România interbelică, el nu confunda planul public cu cel privat, nu admitea ca funcția publică să fie exprima-

Iuliu Maniu

*„Jur pe
Dumnezeu,
pe conștiință
și onoare că
îmi voi jertfi
viața pentru
triumfarea
cauzei
românești”.*

tă politicianist. Iar când atmosfera politică îi era potrivnică, nu prefera scandalurile și conflictele, ci se retrăgea la casa lui din Bădăcini, unde își aduna și șlefuia propriile gânduri. Pentru Iuliu Maniu, lupta politică nu a însemnat adversitate inamicală, ci întrecere partenerială de strategii, proiecte, programe care să ofere devenirii societății românești cele mai bune alternative constructive. Pentru adepții corecți ai democrației – de atunci și de astăzi – conduita lui politică s-a constituit într-un adevărat model.

După aproape patru decenii de interdicție a evocării în România a lui Iuliu Maniu, marele om de stat și patriot a fost „redescoperit” de români, după 1989, prin intermediul discursurilor politice, al unor articole de presă, câtorva broșuri asumate partidist și foarte puține restituiri istoriografice (ex. Ioan Scurtu, Apostol Stan). Din a doua parte a anilor '90, Fundația Corneliu Coposu și-a făcut un crez din educarea tinerelor generații actuale prin rememorarea caracteristicilor comportamentului politic al lui Iuliu Maniu și al celui pe care adepții și mass-media din anii '90 l-au numit Seniorul (Corneliu Coposu). Vrednicul preot Cristian Borz, din Bădăcini (Sălaj), a reușit să mobilizeze comunitatea locală, dar și mulți donatori individuali din toată țara pentru a reface clădirea și împrejurimile casei lui Iuliu Maniu, din localitatea menționată, iar acum locul a devenit nu doar de cinstire a memoriei ilustrei personalități a istoriei noastre naționale, ci și un spațiu cultural în care invitați de marcă dezbate aspecte socio-politice, culturale și economice ale contemporaneității.

Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, a fost asociat la cele mai multe programe de comemorare a lui Iuliu Maniu, încă din perioada sărbătoririi Centenarului Marii Uniri. Iar pentru acest an, a derulat numeroase activități de cercetare istoriografică, editare de publicații, comunicare științifică și culturală, întâlniri cu publicul iubitor de istorie și cu cei interesați de viața și realizările istorice ale lui Iuliu Maniu. Institutul, sub egida Academiei Române, a constituit un parteneriat cu Editura Școala Ardeleană, Fundația Transilvania Leaders, Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Casa memorială Iuliu Maniu (Bădăcini) având obiectivul marcării *Anului Iuliu Maniu: 150 de ani de la naștere, 70 de ani de la trecerea în eternitate*. Între proiectele concepute a fost și publicarea unor lucrări istoriografice, literare și dramaturgice. Până la data redactării acestui text - la Editura Școala Ardeleană - au văzut lumina tiparului

volumele: Marin Pop, *Iuliu Maniu. Sfinxul de la Bădăcini*; Cristian Borz, Ana-Maria Borz, *Iuliu Maniu. Politică și morală*; Vasile Pușcaș, *Iuliu Maniu văzut de românii americani*. Alte lucrări sunt în curs de publicare. Tot în cadrul parteneriatului amintit al Institutului de Istorie „George Barițiu” s-a desfășurat o suită de manifestări științifice (conferințe, simpozioane, mese rotunde etc.) în Cluj-Napoca, Oradea, Sighetul Marmației, Zalău, Bădăcini și alte localități, precum și în instituții publice culturale, muzeale, educaționale, bisericesti etc. Totodată, au fost publicate articole comemorative în presa centrală și locală, au fost înregistrate emisiuni speciale la Radio și TV și în media socială.

Îndemnul nostru la cinstirea memoriei lui Iuliu Maniu a fost argumentat astfel:

Descendent dintr-o vestită familie de luptători pentru cauza românității, încadrată în susținerea Proiectului Național Românesc al Școlii Ardelene, Iuliu Maniu a urcat pe scena politică a României Mari, din 1918, pentru desăvârșirea idealului național al românilor prin construirea unei României Noi. A fost un politician cu convingeri democratice solide și un om de stat dedicat total binelui Țării. Testamentul lui politic a încorporat crezul rostit încă la sfârșitul secolului al XIX-lea: „Jur pe Dumnezeu, pe conștiință și onoare că îmi voi jertfi viața pentru triumfarea cauzei românești”. Model de seriozitate, rigoare și muncă neîntreruptă pentru realizarea binelui public, Iuliu Maniu a fost exemplul sacrificiului unei vieți închinată Altarului Națiunii Române!

(sursa: <https://www.youtube.com/watch?v=PJEtaSBqTMc>).

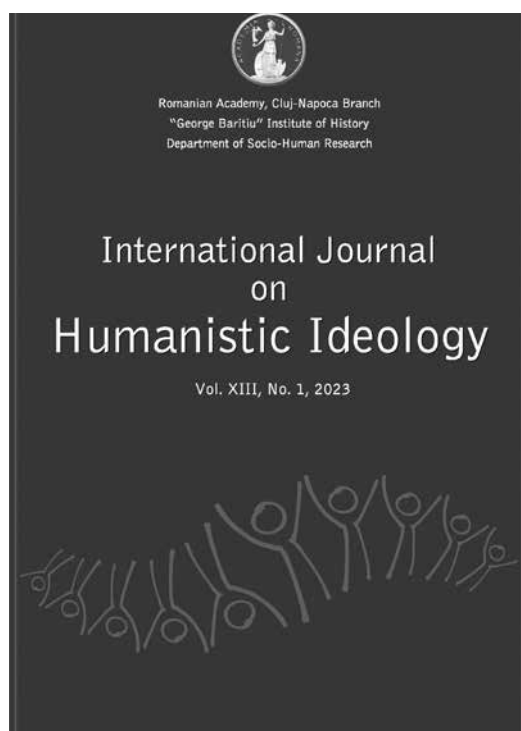
Comunitatea membrilor Institutului de Istorie „George Barițiu” a vrut să aducă, prin toate manifestările științifice și culturale menționate, un omagiu sincer și să propună un gest de apreciere pentru contribuția lui Iuliu Maniu la devenirea istorică a națiunii române, a României.

INTERNATIONAL JOURNAL ON HUMANISTIC IDEOLOGY (IJHI) COLABORĂRI INTERNAȚIONALE

CS I dr. habil. VIRGIL CIOMOȘ

REVISTA *International Journal on Humanistic Ideology* (IJHI) a fost creată în 2008, în cadrul Departamentului de Cercetări Socio-Umane (DCSU) al Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca. Ea apare bianual, în trei limbi de circulație internațională: engleză, franceză și germană. Încet, dar sigur, IJHI s-a impus ca o publicație de referință în acest domeniu, ajungând să fie actualmente una dintre cele două reviste românești de Filosofie cotate de CNSIS în categoria A, alături de *Studia Phaenomenologica*. Nu este, de altfel, deloc întâmplător că între membrii board-urilor și a colaboratorilor acestor două reviste există mai multe nume comune. Profilul IJHI a evoluat treptat, devenind o tribună internațională a cercetărilor din domeniul fenomenologiei, la care a adăugat un specific anume, care o singularizează, acela al dezvoltării unor proiecte de fenomenologie aplicată, mai ales a celor în care filosofia contemporană interferează în mod autentic cu psihanaliza și cu arta.

Astfel, după un număr dedicat complexelor raporturi dintre lege, persoană și starea de excepție (*Law, Person, State of Exception*, VII/2017) care a anticipat noua ordine internațională marcată de stările de alertă și de

International Journal on Humanistic Ideology (IJHI),
vol. XIII, no., 1, 2023 (<http://www.socio.humanistica.ro/>).

urgență decretate cu ocazia pandemiei de Covid 19, număr la care au colaborat numeroși parteneri – filosofi, juriști, politologi, experți guvernamentali – din România (Cluj-Napoca și București), Franța (Paris și Poitiers), Germania (Tübingen) și Canada (Québec), au urmat alte două numere, la fel de aplicate, dedi-

Profilul IJHI a evoluat treptat, devenind o tribună internațională a cercetărilor din domeniul fenomenologiei aplicată, mai ales a celor în care filosofia contemporană interferează în mod autentic cu psihanaliza și cu arta.

cate raporturilor dintre filosofie și psihanaliză (*Philosophy and Psychoanalysis*, VIII/2018 și IX/ 2019). La acestea din urmă au participat câțiva filosofi și psihanalisti de talie internațională, cu mari responsabilități în domeniu, între care rectorul Institutului de Înalte Studii în Psihanaliză (Institut des Hautes Études en Psychanalyse) din Paris, dr. Françoise Gorog, doi membri ai comisiei de acreditare a Școlii de Psihanaliză a Forumurilor Câmpului Lacanian (EPFCL), Paris, dr. Bernard Nominé și dr. Jean-Jacques Gorog, șeful Serviciului de Pedopsihiatrie de la celebrul Spitalul Sainte-Anne din Paris (promotor al primelor neuroleptice din lume), dr. Mathias Gorog, directorul Centrului Medico-Psiho-Pedagogic (CMPP) din Paris, dr. Jean-Pierre Drapier, respectiv, directorul Institutului de Cerce-

tări Aplicate pentru Copil și pentru Cuplu (IRAEC), Paris, dr. Radu Țurcanu, precum și filosofi cu competențe în domeniul filosofiei și psihanalizei din România (Cluj-Napoca), Germania (Tübingen) și Elveția (Berna).

Vârful diseminării internaționale de către DCSU a acestui tip de cercetări inter- și trans-disciplinare a fost atins în anii 2017, 2018, dar și cei care au urmat, când, alături de câțiva colaboratori de la Universitatea Babeș-Bolyai (UBB) din Cluj-Napoca, în prezența responsabilului UBB pentru linia de învățământ în limba germană – profesorul dr. Rudolf Gräf, a excelenței sale Emil Hurezeanu, ambasadorul României la Berlin, a rectorului Universității din Tübingen, Profesorul dr. Bernd Engler, a directorului Spitalului de Psihosomatică din Berlin, Profesor

Vol. I No. 1 Spring-Summer 2008

International Journal on Humanistic Ideology

Studies into the nature and origin of humanistic ideas

Cluj University Press

International Journal on Humanistic Ideology
IJHI
CLUJ UNIVERSITY PRESS
CLUJ-NAPOCA, ROMANIA

Studies into the nature and origin of humanistic ideas

VOL. I, NO. 1
SPRING – SUMMER 2008

TOPIC:
CONTEMPORARY IDEOLOGIES

ISSN 1844-458X (Print)

dr. Matthias Rose, a directorului Centrului de Studii Interdisciplinare și Interculturale (*Forum Scientiarum*) din Tübingen, dr. Niels Weidtmann, și a directorului Seminarului Filosofic al Universității din Tübingen, dr. Dietmar Koch, colegii din DCSU au inaugurat două mari colocvii internaționale dedicate întâlnirii dintre filosofie, psihiatrie și psihanaliză. Temele alese de comun acord au fost Durerea (2017), respectiv, Plăcerea (2018). Au mai contribuit cu conferințe cercetători din România, Germania, Franța și Italia. Lucrările celor două colocvii au fost editate și tipărite în numerele IX și X/2020 ale IJHI, în colaborare cu Universitatea din Tübingen. Acordurile încheiate au condus la strângerea relațiilor dintre DCSU și Universitatea din Tübingen, la susținerea unor doctoranzi clujeni la această Universitate și la angajarea de către DCSU a unuia dintre aceștia, participant la cele două colocvii, în anii care au urmat. Alte astfel de colocvii și de publicații au fost inspirate de această te-

matică, cu totul novatoare în peisajul actual al fenomenologiei și psihiatriei contemporane. Între ele amintim doar colocviul și, apoi, volumul *Describing the Unconscious. Phenomenological Perspectives on the Subject of Psychoanalysis* (Zeta Books, 2020), editat de unul dintre colegii noștri din DCSU, respectiv, colocviul și, apoi, volumul *Phénoménologie et psychanalyse* (Hermann, 2021), organizat în colaborare cu Universitatea Paris I, Panthéon-Sorbonne, la care unul dintre colegii noștri din DCSU a participat, de asemenea. Cu această ocazie s-a inițiat crearea unei rețele internaționale de cercetare dedicată acestui nou domeniu de limită, situat la confluența dintre filosofie și psihanaliză. Revista a continuat, așadar, pe aceeași direcție tematică cu alte două numere cu tema *The Experience of Nightmare: Cinema, Theatre and Psychoanalysis*, respective, încă două, cu tema *Instances of Repetition: Cinema, Theatre and Psychoanalysis*, lărgindu-și, astfel, atât aria tematică cât și cea a colaboratorilor.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU”

ÎNTRE TRADIȚIE ȘI MODERNITATE

CS I dr. habil. EUGEN PAVEL

CS I dr. ADRIAN TUDURACHI

*Institutul
continuă și
astăzi marile
obiective
umaniste tra-
sate de către
ctitorul său
în urmă cu
mai bine de
100 de ani.*

BENEFICIIND DE o bogată tradiție, fiind înființat imediat după Marea Unire, la 1 octombrie 1919, sub numele de Muzeul Limbii Române, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române din Cluj-Napoca continuă și astăzi marile obiective umaniste trasate de către ctitorul său în urmă cu mai bine de 100 de ani. Desigur, au fost implementate în acest răstimp mai multe proiecte noi, dar direcțiile și strategiile de cercetare gândite atunci de Sextil Pușcariu au rămas ca niște autentice linii de forță ale oricărui demers creator din sfera actuală a filologiei.

Cele două coordonate de bază ale lingvisticii tradiționale – lexicografia și dialectologia limbii române – fundamentate de Sextil Pușcariu au polarizat și în perioada contemporană preocupările lingviștilor clujeni. Astfel, colectivul de lexicologie și lexicografie română a fost angrenat la elaborarea monumentalului *Dicționar al limbii române*, lucrare care a presupus o strânsă colaborare cu institutele similare din București și din Iași. La Cluj au fost redactate, în ultimele decenii, opt volume, respectiv cele corespunzătoare literelor O, R, T, Ț, U și, mai apoi, volumul al doilea din litera L, precum și, integral,

literele K și Q (publicate în volum împreună cu litera J). Ca urmare, în 2010, s-a încheiat publicarea seriei noi a *Dicționarului*, cuprinzând partea nefinalizată sub coordonarea lui Sextil Pușcariu. Începând din 2011, a fost reluată seria veche a *Dicționarului Academiei*, la Cluj-Napoca urmând a se redacta literele F–J. Există, așadar, premisele ca în următorul deceniu să avem pe masă o nouă ediție modernă și reprezentativă a *Dicționarului tezaur*, operă de referință a oricărei culturi aflate la maturitate.

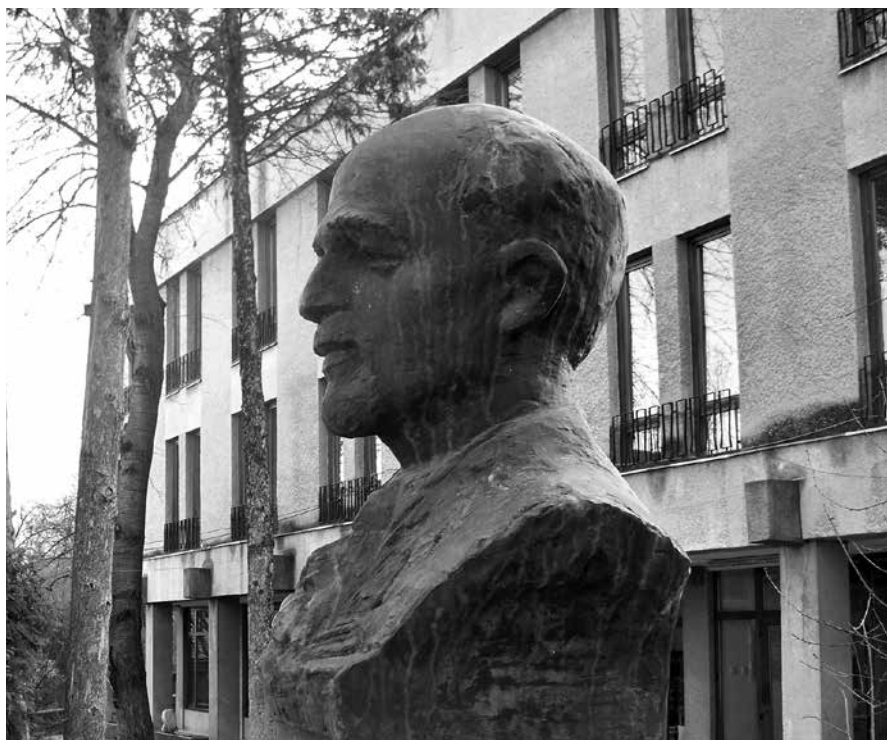
În domeniul lexicografiei bilingve consemnăm apariția la Editura Academiei Române, în 2010–2011, a unui masiv *Dicționar maghiar-român*, în două volume. O nouă ediție revăzută și adăugită a *Dicționarului român-maghiar*, apărut inițial în 1964, se află în prezent în faza de revizie.

Cea de-a doua direcție majoră de cercetare, cu un remarcabil ascendent interbelic, și anume dialectologia și geografia lingvistică, s-a axat pe reluarea muncii de prelucrare a materialelor din anchetele interbelice, fiind publicate șapte volume de hărți analitice și patru de hărți interpretative din *Atlasul lingvistic român II*, serie nouă. Tot în ultimele decenii au mai văzut lumina tiparului 17 volume din *Atlasul lingvistic român, pe regiuni*,

consacrat graiurilor românești din Maramureș, Banat, Transilvania și Crișana, proiect care se va încheia în următorii ani. În cursul anului 2022 a fost predat la Editura Academiei Române volumul VI (ultimul) din *Atlasul lingvistic român, pe regiuni. Banat*, care cuprinde material lingvistic necartografiat, rezultat în urma anchetelor de teren. Tot în 2022 a fost finalizat volumul V din *Noul Atlas lingvistic român. Crișana*, iar în 2023 volumele V și VI din *Atlasul lingvistic român, pe regiuni. Transilvania*, dedicate verbului, au fost, de asemenea, încheiate. Notăm că în 2021 au mai apărut două volume din *Atlasul lingvistic român. Graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc*, care oferă prețioase fapte de limbă pentru definirea romanității din Serbia orientală. Un al treilea volum din această importantă serie de geografie lingvistică a fost predat în vederea publicării chiar la începutul acestui an. Dialectologii clujeni participă, în calitate de anchetatori și coautori, la realizarea a încă două proiecte științifice internaționale: *Atlasul limbilor Europei* și *Atlasul lingvistic român*. În paralel, au fost demarate editarea integrală și digitizarea textelor dialectale din arhiva *Atlasului lingvistic român I și II* (anchetele Sever Pop și Emil Petrovici), precum și lucrările la *Noul atlas lingvistic român online. Dacoromâna de vest*, bazat pe programul de editare automată RODA (Romanian Online Dialect Atlas), realizat în colaborare cu Universitatea York din Toronto.

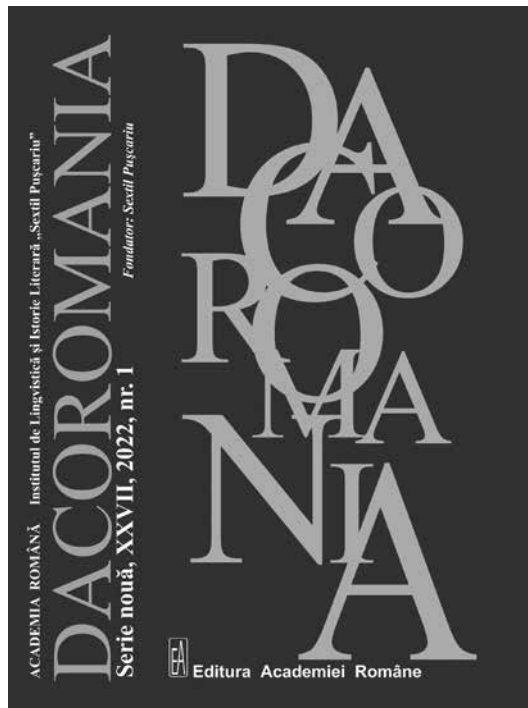
Cercetările de toponimie și onomastică s-au concretizat prin publicarea unui volum din *Tezaurul toponimic al României. Transilvania*, dedicat județului Sălaj, precum și a monografiilor unor bazine hidrografice din Podișul Transilvaniei. Un nou volum, consacrat studierii numelor de locuri din arealul județului Cluj și din zona Văii Arieșului, a fost finalizat la începutul acestui an.

Filologii clujeni au participat la editarea *Bibliei de la Blaj*, apărută în 2000, și a *Bibliei Vulgata* a lui Petru Pavel Aaron, din 2005, ambele în colaborare cu Institutul de Istorie „George Barițiu”. Un volum reprezentativ

din *Operele* lui Ion Budai Deleanu a fost publicat în 2011 în colecția „Opere fundamentale” a Fundației Naționale pentru Știință și Artă. Unul dintre proiectele de anvergură a fost, totodată, antologia *Școala Ardeleană*, din care au apărut, în 2018, patru volume masive în colecția „Opere fundamentale” a Fundației Naționale pentru Știință și Artă. Apreciată pentru acuratețea filologică și reîntoarcerea la surse, creștomatiștii a fost distinsă cu Premiul „Perpessicius” al Muzeului Național al Literaturii Române, precum și cu Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române, acordat exclusiv lucrării. Nu poate fi omisă nici colaborarea la *Enciclopedia literaturii române vechi* (2018), realizată sub egida Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, lucrare distinsă recent cu Premiul „Titu Maiorescu” al Academiei Române. În prezent, se lucrează la ediția a doua revăzută și adăugită a antologiei *Școala Ardeleană*, precum și la *Corpusul însemnărilor vechi românești din Transilvania*.

În același spirit emulativ, Departamentul de istorie literară al Institutului „Sextil

CAIETELE SEXTIL PUȘCARIU

V

Actele
Conferinței Internaționale
„ZILELE SEXTIL PUȘCARIU”

Ediția a V-a, Cluj-Napoca
9–10 septembrie 2021

Pușcariu” s-a implicat, în ultimii ani, în elaborarea unor lucrări lexicografice de amplitudine, precum *Dicționarul cronologic al romanului românesc de la origini până la 1989*, *Dicționarul cronologic al romanului tradus în România de la origini până la 1989*, *Dicționarul cronologic al romanului românesc. 1990–2000 și Dicționarul cronologic al romanului tradus în România. 1990–2000*, ultimul apărut în 2017. În prezent, aducerea la zi a acestor veritabile instrumente de lucru se desfășoară cu o ritmicitate de bun augur. Astfel, până la sfârșitul acestui an va fi publicată ediția a doua, revăzută și adăugită, a *Dicționarului cronologic al romanului românesc de la origini până în anul 2000*. De asemenea, istoricii literari clujeni au colaborat la realizarea celor șapte volume din impunătorul *Dicționar general al literaturii române*, coordonat de academicianul Eugen Simion, fiind cooptați și la pregătirea ediției a II-a, revizuite și adăugite, în opt volume, finalizată în anul 2021. Să precizăm că cercetătorii clujeni au fost implicați, totodată, și în revizia ultimului volum T-Z. Membrii Institutului au participat și la redacta-

rea mai multor volume din ampla lucrare *Enciclopedia imaginariilor din România* (Polirom, 2020), rezultat al unui grant derulat în consorțiu cu Universitatea Babeș-Bolyai. De altfel, o simplă trecere în revistă a granturilor accesate în ultimii ani în Institut este elocventă pentru potențialul de cercetare al colectivului clujean: *Enciclopedia imaginariilor din România. Patrimoniu istoric și identități cultural-lingvistice*; *Accesibilizarea fondului documentar ALRT II*; *Biblioteca digitală a răspunsurilor la Chestionarele Muzeului Limbii Române. Sistem integrat de gestiune și metadaturare*; *Modernism rural. Literatura română ca literatură est-central europeană*; *Colecție digitală a patrimoniului alimentar românesc și transfer spre societate*.

Infrastructura de cercetare s-a consolidat în această perioadă prin investirea a peste 200.000 lei proveniți dintr-un grant de cercetare, între 2018 și 2023, realizându-se echiparea unui laborator informatizat de geografie lingvistică, dotat cu server, plotter (imprimantă A0), scannere performante, ecran interactiv, echipament de videoconferință și opt stații de lucru (prevăzute cu monitoare cu

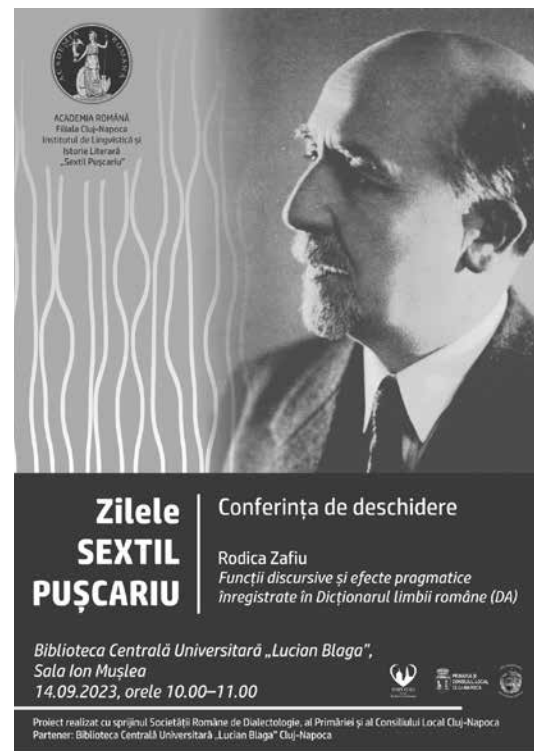

diagonală mare de 27 și 34 inches). Tot în acest sens, trebuie menționată digitizarea integrală a arhivei fonogramice a institutului în cursul anului 2020, constând în circa 600 de benzi magnetice audio, rezultate în urma anchetelor de teren (în Banat, Maramureș și Transilvania, precum și la sud de Dunăre), înregistrate între 1959 și 1973. Fișierele digitale vor permite în anii următori dezvoltarea de proiecte de cercetare prin fructificarea materialului dialectal inedit, care se adaugă la informația deja existentă în atlasele lingvistice.

Această imagine sintetică asupra unor programe academice de mare prestație științifică, cuprinzând teme fundamentale sau prioritare, ar fi incompletă dacă nu am menționa și alte modalități de valorificare a rezultatelor cercetărilor de specialitate. Avem în vedere, în primul rând, publicațiile editate aici, între care „Dacoromania”, serie nouă, care apare bianual la Editura Academiei Române, începând din 1994, în continuarea seriei vechi a „Dacoromaniei”, precum și a revistei „Cercetări de lingvistică” (1956–1993), fiind indexată în mai multe baze de date internaționale (Clarivate Analytics ESCI, ERIH PLUS, SCOPUS,

ULRICH, EBSCO, MLA, Linguistic Bibliography Online). Pagina web: www.dacoromania-inst-puscariu.ro. În prezent se află sub tipar vol. XXVIII (2023), nr. 2. De asemenea, Institutul îngrijește o publicație bianuală în limba maghiară, intitulată „Nyelv-és Irodalomtudomány Közlemények” (Studii și cercetări de lingvistică și istorie literară), care apare, tot sub egida Editurii Academiei Române, din anul 1957. De remarcat că în 2014 a fost lansată și o publicație anuală online, „Dacoromania litteraria”, editată sub auspiciile Filialei Cluj a Academiei Române și indexată în importante baze de date: SCOPUS, EBSCO, ERIH PLUS, CEEOL, MIAR, DOAJ și FABULA.ORG. Ultimul număr apărut, 9/2022, are tema *L'éthique et les politiques de l'ironie littéraire : perspectives est-européennes*. Toate cele trei reviste menționate au fost incluse în urma evaluării CNCS din anul 2020 în categoria B.

În fine, Institutul organizează în fiecare an colocvii, workshop-uri, mese rotunde în cadrul „Zilelor academice clujene”. Totodată, este gazda periodică, din doi în doi ani, a unor manifestări științifice de amploare, între care se înscrie Simpozionul Internațional de

Dialectologie, ajuns în 2022 la a XX-a ediție, lucrările sale fiind publicate cu regularitate în volum. Șirul manifestărilor cu un impact deosebit este completat, începând din 2013, prin Conferința Internațională „Zilele Sextil Pușcariu”, cu ritmicitate bienală (între 14–15 septembrie 2023 s-a desfășurat a VI-a ediție), actele acestea fiind reunite în publicația serială *Caietele Sextil Pușcariu*. Recent, la acestea s-a adăugat prima ediție a Conferinței Internaționale de Studii ale Romanului (27–28 mai 2023), dedicată celor mai noi tendințe din studiile literare contemporane și strâns legată de programele de cercetare a romanului din cadrul Institutului „Sextil Pușcariu”. Suita manifestărilor științifice este completată de expoziții documentare și de activități culturale menite să prezinte publicului larg patrimoniul deținut de Institutul clujean. Între acestea se înscriu expozițiile documentare *Parole e cose: Itinerari etnolinguistici tra Piemonte e Romania. Immagini e oggetti della tradizione popolare romena (Cuvinte și lucruri: Itinerarii etnolinguistici între Piemonte și România. Imagini și obiecte ale*

tradiziei populare românești), organizată de Universitatea din Torino între 1 decembrie 2022 – 5 ianuarie 2023, „*Cuvinte și lucruri*”. *Desenele corespondenților la anchetele lingvistice indirecte ale Muzeului Limbii Române* (ianuarie 2022, Muzeul Etnografic al Transilvaniei), urmată de expoziția documentară *Atlasul lingvistic român. Pagini de arhivă. Secvențele constituirii unui fond documentar unic pentru limba și cultura română* (februarie 2022, Biblioteca Academiei Române, filiala Cluj-Napoca). S-a mai bucurat de audiență manifestarea „*Case de povești*”, aceasta constând în vizite interactive ghidate la Casa Sextil Pușcariu și la expoziția documentară permanentă „*Muzeul Limbii Române*” din Institut (moment organizat în colaborare cu asociația Create.Act.Enjoy, 10-12 iunie 2022).

Dincolo de factologia inerentă a acestor date, rămâne ca un bun câștigat angajamentul filologilor clujeni de a nu eluda tradiția de la care se revendică, fiind receptivi, în același timp, la cerințele modernității.

CHESTIONARELE MUZEULUI LIMBII ROMÂNE (1923–2023) UN SECOL DE LA ÎNREGISTRAREA PRIMELOR RĂSPUNSURI

CS III dr. COSMINA-MARIA BERINDEI

ACUM 100 de ani, la Muzeul Limbii Române din Cluj erau înregistrate primele răspunsuri primite la ancheta lingvistică indirectă pe care Sextil Pușcariu a lansat-o la scurt timp după întemeierea structurii de cercetare filologică în universitatea românească din Transilvania. În rândurile care urmează, ne propunem să arătăm semnificația culturală a anchetei și importanța, pentru cercetarea lingvistică românească, a corpusului de manuscrise reprezentat de cele peste 1700 de răspunsuri trimise de pe întregul teritoriu al României Mari.

Constituirea unui fond documentar privind răspândirea teritorială a graiurilor limbii române a fost unul dintre dezideratele Muzeului Limbii Române; primul punct al articolului-program prevedea „strângerea și prelucrarea științifică a materialului lexicografic al limbei române din toate timpurile și din toate regiunile locuite de români”¹. În împrejurările create după Marea Unire de la 1918, când

„neamul întregit” putea comunica „fără piedicile ce i le puneau în cale hotare nefirești”², Sextil Pușcariu, primul rector al universității românești din Cluj și directorul Muzeului Limbii Române, a lansat imediat ancheta lingvistică indirectă, *înțelegând că noile condiții socioeconomice determinau ștergerea particularităților lingvistice teritoriale din graiurile locale. Fără să mai aștepte pregătirea unor specialiști care să deruleze cercetări pe teren*, Muzeul a început ancheta prin trimiterea primului chestionar tematic în toamna anului 1922. Metoda de culegere a materialului dialectal prin anchetă indirectă fusese aplicată anterior atât în Europa occidentală, de G. Wenker, L. Gauchat, F. Melcher și alții, cât și în spațiul românesc, de B.P. Hasdeu, care trimisese, în 1884, un chestionar de 206 întrebări, cu scopul de a culege material dialectal care să constituie resursă lexicală pentru *Etymologicum Magnum Romaniae*.

Ancheta lingvistică indirectă lansată de Muzeul Limbii Române are meritul de a fi rafinat metoda, așa încât să-i maximizeze

1. Sextil Pușcariu, *Muzeul limbei române*, „Dacoromania”, 1921, I, p. 3.

2. Fragment din scrisoarea adresată de Sextil Pușcariu corespondenților la ancheta lingvistică indirectă, care însoțea toate cele opt chestionare tematice trimise de Muzeul Limbii Române.

beneficiile și să-i limiteze neajunsurile. Astfel, chestionarele Muzeului au mizat mai ales pe aspectele lexicale ale limbii și au conferit un loc important frazeologiei, fiind singura cercetare de geografie lingvistică românească ce conține, în mod programatic, aspecte de frazeologie. Este, de asemenea, prima anchetă instituțională de cercetare sistematică a faptelor de limbă derulată pe întreg teritoriul României Mari. Ancheta avea dublu scop: lărgirea resursei lexicale documentare pentru *Dicționarul limbii române*, proiect ce-i fusese încredințat lui Sextil Pușcariu din 1904 și care fusese transferat la Cluj după 1919, și inițierea proiectului *Atlasului lingvistic român*, prin alcătuirea de „hărțile lexicale

pe care Muzeul Limbei Române și-a pus în gând să le editeze”³.

Ancheta indirectă a Muzeului Limbii Române s-a derulat între 1922, anul trimiterii primului chestionar, și 1939, anul în care s-a înregistrat ultimul răspuns ajuns la Muzeu. În difuzarea chestionarelor un rol important l-au avut revizoratele școlare și protopopiatele, dar și informările trimise de Pușcariu către presa vremii. La cele opt chestionare tematice s-au primit răspunsuri de pe întregul teritoriu al României Mari, numărul acestora fiind diferit de la un chestionar la altul. Pentru a înțelege dimensiunile anchetei, prezentăm câteva date⁴ referitoare la fiecare chestionar în parte.

Chestionarul I. Calul a fost lansat în toamna anului 1922 și conținea 142 de întrebări. Primul răspuns primit a fost înregistrat în 21 februarie 1923, iar până la finalizarea anchetei s-au primit 670 de răspunsuri.

Cel mai vast chestionar, conținând 489 de întrebări, a fost *Chestionarul II. Casa*, lansat în 1926. Ancheta derulată prin acest chestionar a fost prima cercetare instituțională privind arhitectura vernaculară din spațiul cultural românesc. La acesta s-au primit 439 de răspunsuri.

Al treilea chestionar tematic a fost dedicat industriei textile casnice. Trimis în anul 1929, *Chestionarul III. Firul*, conține 150 de întrebări și a înregistrat 135 de răspunsuri. Acest chestionar, precum și următoarele trei au fost însoțite de un supliment ce conținea termeni pe tema chestionarului, ordonați alfabetic. Corespondenții erau rugați să scrie, în spațiul destinat răspunsului, dacă termenii erau cunoscuți în localitate și, în cazul în care erau cunoscuți, să-i definească.

Chestionarul IV. Nume de loc și nume de persoană a fost trimis în 1930. Acesta conține 164 de întrebări referitoare la toponimie și antroponimie și pentru el s-au primit 182

Fig. 1. Foaiă personală a primului răspuns la ancheta indirectă înregistrat la Muzeul Limbii Române, MLR_I_CALUL_109.

3. Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, p. 5.
4. Numărul de răspunsuri primite este redat conform *Registrului actelor intrate ale ALR 1927–1938*, Ar-

hivele Naționale ale României – Serviciul Județean Cluj, Fondul 225, Muzeul Limbii Române, Nr. de inventar 218, Registrul 19.

de răspunsuri. La un an distanță, în 1931, s-a trimis *Chestionarul V. Stâna, păstoritul și prepararea laptelui*, ce conține 182 de întrebări și pentru care s-au primit 130 de răspunsuri.

La ultimele trei chestionare ale anchetei s-au primit mai puține răspunsuri. Astfel, la *Chestionarul VI. Stupăritul*, trimis în 1933, ce conține 190 de întrebări, s-au primit 45 de răspunsuri, iar la *Chestionarul VII. Instrumente muzicale*, lansat în 1935 și conținând 168 de întrebări, s-au primit 49 de răspunsuri. Răspunsurile la această anchetă au avut un destin aparte, ele fiind rătăcite înainte de a fi prelucrate, cel mai probabil în perioada refugiului Universității clujene

la Sibiu în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, și regăsite în primăvara anului 2022, urmând a fi introduse în circuitul cercetării de specialitate.

Ultimul chestionar tematic a fost dedicat gastronomiei. Intitulat *Mâncări și băuturi*, *Chestionarul VIII* a fost trimis corespondenților în 1937. Acesta conținea 113 întrebări și a înregistrat 72⁵ de răspunsuri.

Ulterior înregistrării, documentele au fost prelucrate în vederea intrării în circuitul științific. Răspunsurile la primele patru anchete au fost ordonate într-o rețea topografică, iar celelalte alfabetic, după localitatea de proveniență. Chiar dacă pe baza materialului obținut prin ancheta indirectă nu s-a re-

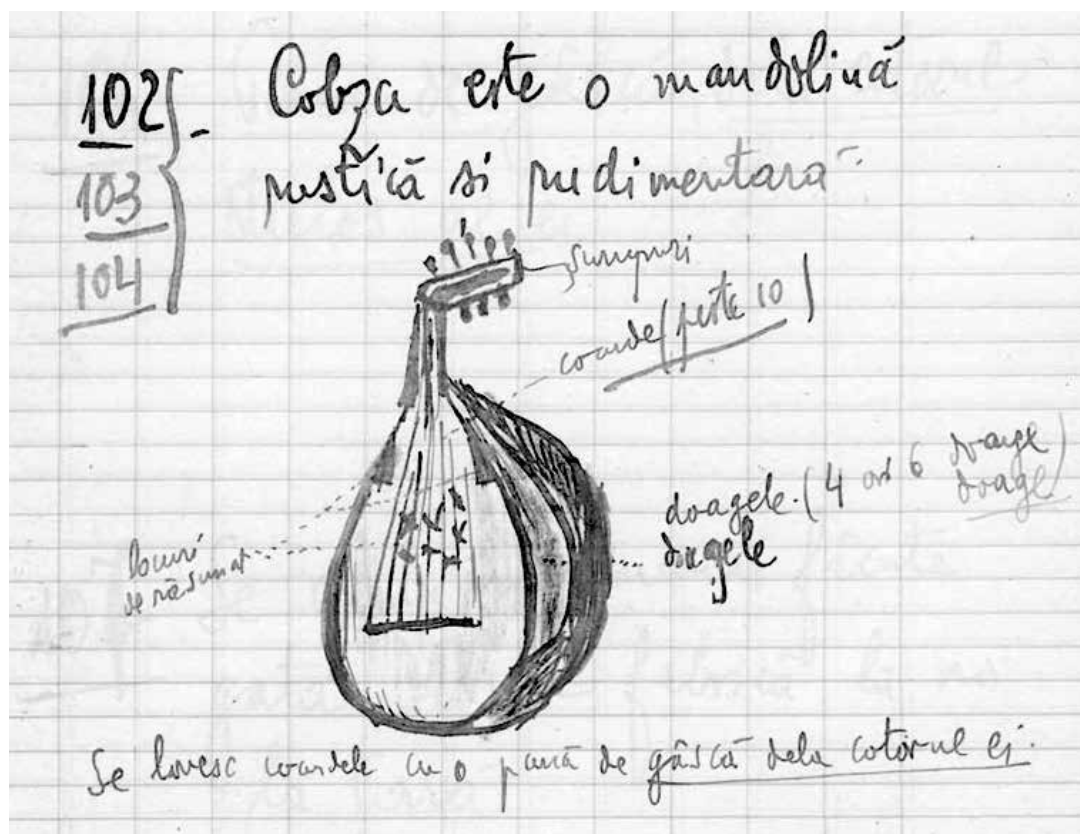

Fig. 2. Fragment din răspunsul la *Chestionarul VII. Instrumente muzicale* trimis de Gh. F. Ciușanu (Făurești, Vâlcea, 1936), MLR_VIII_INSTR_MUZICALE_19.

5. Două dintre răspunsuri, primite ulterior, n-au mai fost înregistrate.

alizat un atlas lingvistic, aceasta a fost utilă proiectului *Atlasului lingvistic român*, atât pentru cunoașterea terenului, cât și pentru perfecționarea chestionarului⁶. De-a lungul timpului, aceste materiale au constituit sursă lexicală pentru *Dicționarul limbii române*, în a cărei bibliografie au intrat încă de la constituirea fondului, fără să fi fost fișate în întregime, dar și bază documentară pentru cercetări realizate de Sever Pop, Șt. Pașca, Boris Cazacu, Dumitru Loșonți, Elena Comșulea, Doina Grecu, Cosmina-Maria Berindei,

Andreea Nora Pușcaș, Cosmina Timoc-Mocanu și alții.

În perioada octombrie 2019 – aprilie 2022, fondul de *Răspunsuri la Chestionarele Muzeului Limbii Române*, a făcut obiectul unui proiect de cercetare finanțat prin Granturile Academiei Române⁷, prin care întregul corpus de manuscrise a fost digitizat, introdus într-o bibliotecă digitală și metadatat. În acest fel s-a deschis o nouă etapă în existența fondului documentar, în era digitală.

	Title	Localitate	Piasa	Judet	Actualizarea localitate	Nr. inregistrare MLR, data	Corespondent	Data, lo
1	MLR CHEST IV NUME 371	Câmpulung [Bucovina]	[Moldova]	Câmpulung	Câmpulung Moldoven...	71/--01.1931	Dimitrie Mitric-Bruja	20.10.186
2	MLR CHEST VIII MANCARI 014	Iasi	Făgăraș	Făgăraș		68/07.02.1938	Gheorghe Ludu	06.04.192
3	MLR CHEST VIII MANCARI 017	Luta	Făgăraș	Făgăraș		67/07.02.1938	Valer Literat	1885, Luta
4	MLR CHEST VIII MANCARI 008	Comăna de Sus	Sercaia	Făgăraș		66/07.02.1938	Viorel Frâncu	06.06.192
5	MLR CHEST VIII MANCARI 011	Dumitrești	Dumitrești	Râmnicul S...		65/07.02.1938	Jean G. Popescu	09.09.191
6	MLR CHEST VIII MANCARI 032	Voivodenii Mari	Făgăraș	Făgăraș		64/07.02.1938	Vasile Bica	09.01.192
7	MLR CHEST VIII MANCARI 004	Boroșneul Mic	Covasna	Trei Scaune		61/07.02.1938	Alexandru Macoș	04.02.192
8	MLR CHEST I CALUL 061	Făurești	Făurești	Vâlcea		6/06.04.1923	Gh. F. Clăușanu	1889, Fău
9	MLR CHEST VIII MANCARI 003	Berivonii Mici	Făgăraș	Făgăraș		58/12.02.1938	Ioan Chiusdea	14.03.7, Be
10	MLR CHEST III FIRUL 376	Câmpulung [Bucovina]	[Moldova]	Câmpulung	Câmpulung Moldoven...	56/30.09.1929	Dimitrie Mitric-Bruja	20.10.186
11	MLR CHEST VIII MANCARI 005	Bosorod	Hateg	Hunedoara		43/06.02.1928	Ion Popoviciu	10.09.191

Fig. 3. Biblioteca digitală BIBLIO-MLRom.

6. Gabriela Violeta Adam, *Din arhiva Muzeului Limbii Române. Chestionarul anchetelor de proba ale Atlasului lingvistic român, în Caietele Sestil Pușcariu IV. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sestil Pușcariu”. Ediția a IV-a, Cluj-Napoca, 12–13 septembrie 2019*, Cluj-Napoca, Mega, 2019, p. 45–47.

7. Grant de cercetare realizat cu sprijin financiar din Fondul Recurent al Donatorilor aflat la dispoziția

Academiei Române și gestionat prin Fundația „PATRIMONIUM”, GAR-UM-2019-I-1.5-5, cod grant 359c/15.10.2019, denumire grant *Biblioteca digitală a răspunsurilor la Chestionarele Muzeului Limbii Române. Sistem integrat de gestiune și metadatare (BIBLIO – MLRom)*, director de grant: CS III dr. Cosmina-Maria Berindei.

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIA ARTEI

Acad. MARIUS PORUMB

I NSTITUTUL DE Arheologie și Istoria Artei, împreună cu Institutul de Istorie „George Barițiu”, au fost înființate la 3 martie 1990 prin hotărâre guvernamentală. Ca urmare, Institutul de Istorie și Arheologie, care fusese constituit la 1 mai 1949 de către autoritățile comuniste, a fost reorganizat în entități de cercetare care corespundeau noilor realități de după 1989. Institutul de Arheologie și Istoria Artei

este continuatorul și moștenitorul tradițiilor din domeniul cercetării promovate încă din 1920 de Institutul de Studii Clasice și de Seminarul de Istoria Artei.

În prezent, Institutul de Arheologie și Istoria Artei numără 16 cercetători care activează în cadrul a două departamente de specialitate: Departamentul de Arheologie și Departamentul de Istoria Artei.

„Școala de arheologie clujeană, de istorie și studii clasice s-a bucurat de recunoaștere în lumea științifică internă și internațională, fiind reprezentată de ilustre personalități”

DEPARTAMENTUL DE ARHEOLOGIE

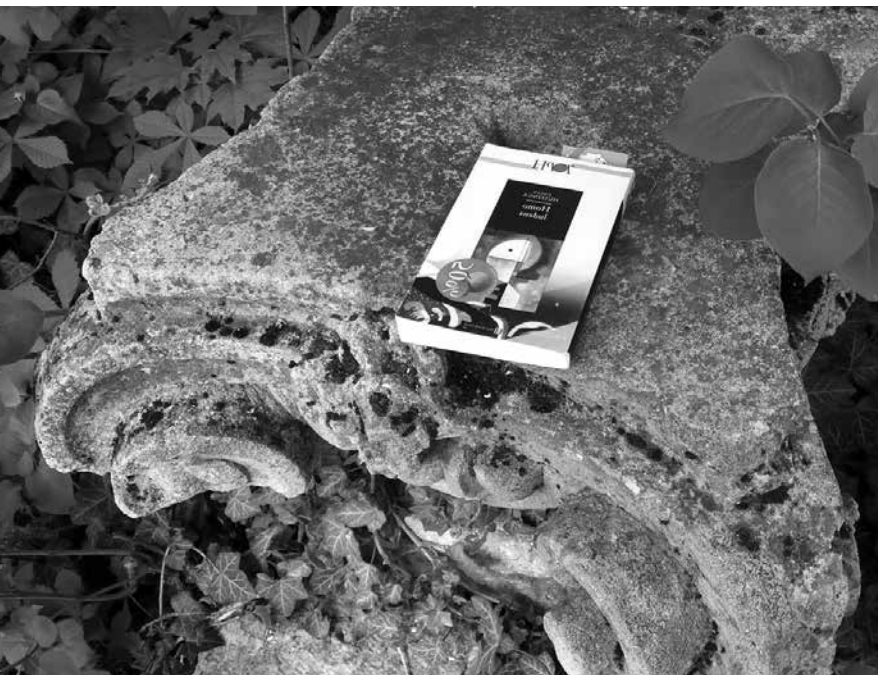
CS I dr. habil. AUREL RUSTOIU

D EPARTAMENTUL DE Arheologie are ca principal obiectiv cercetarea arheologică și interdisciplinară a epocilor vechi din spațiul intracarpatic al României și conexiunile istorice cu zonele învecinate: zona central-europeană, cea nord-pontică și spațiul balcanic. În acest scop, Departamentul derulează două programe de cercetare majore: 1. *Contribuții la istoria Transilvaniei*; 2. *Cercetări arheologice de teren*.

Primul program de cercetare cuprinde proiecte de investigare organizate pe trei teme de interes, interconectate, și care se aliniază la preocupările științifice internaționale actuale: mediu și societate (organizarea habitatelor umane și a teritoriului; transformarea socială și economică a peisajului; exploatarea, con-

trolul și distribuția resurselor naturale; dezvoltarea tehnologiilor); dinamici comunitare (mobilități individuale și colective regionale și trans-regionale; interacțiuni social-politice, economice și culturale intra- și inter-comunitare; transformări sociale și demografice); identitate și imaginar social (construcții identitare individuale și colective; practici funerare și religioase; manifestări artistice; limbaje simbolice; imaginar colectiv).

Al doilea program major este reprezentat de săpăturile arheologice sistematice, cu finanțare națională sau internațională, cum sunt cele derulate în siturile de epoca bronzului și de epoca fierului de la Sântana (jud. Arad, o mare așezare fortificată de importanță europeană), Sâncrai (jud. Alba,

Departamentul de arheologie promovează dialogul civilizațiilor: între clasic și modern.

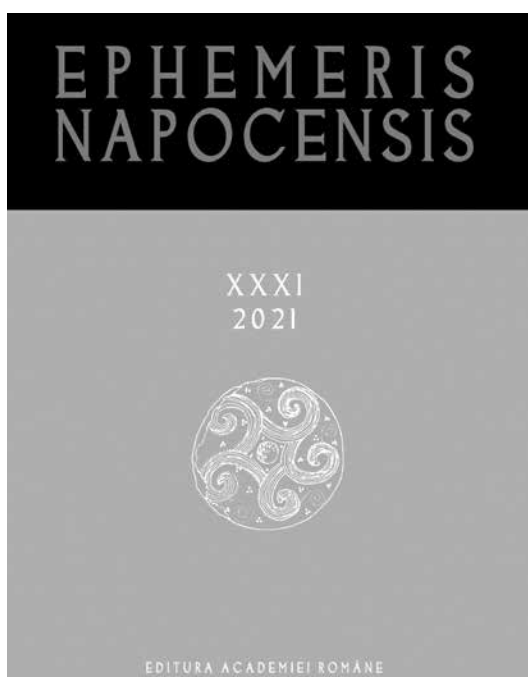
Conferință de presă pe șantierul arheologic de la Villa romană de la Oarda de Jos, jud. Alba.

o necropolă scitică și alta dacică), villa romană de la Oarda de Jos (jud. Alba), aflată în hinterlandul orașului Apulum, castrul și așezarea de la Porolissum, pe limesul nordic al Daciei romane etc. Acestor investigații sistematice li se adaugă componenta săpăturilor comerciale menite să recupereze informații arheologice esențiale în urma unor investiții economice. Ele au și rolul de a atrage fonduri extrabugetare prin expertiza științifică a membrilor Institutului nostru.

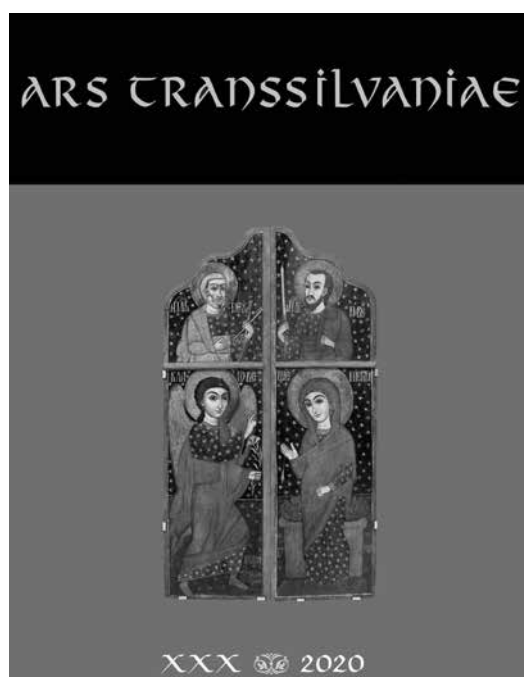
Departamentul editează două reviste de arheologie și mai multe serii monografice. Revistele *Ephemeris Napocensis* (categoria B în clasificarea CNCS) și *Journal of Ancient History and Archaeology* (categoria A în clasificarea CNCS și totodată revistă indexată în Web of Science: Arts & Humanities, pe lista revistelor emergente) sunt deja foarte cunoscute în mediile de specialitate internaționale. În seriile de monografii arheologice (*Interferențe etnice și culturale*: editori C. Cosma și A. Rustoiu; *Patrimonium Archaeologicum Transylvanicum*: editor S.

Cociș), au fost publicate numeroase volume, unele dintre acestea fiind distinse cu Premiul Academiei Române.

Departamentul de Arheologie derulează o serie de proiecte științifice naționale și internaționale de excelență, cum sunt: grantul *Lived lands. Communities, environment and land-use on the middle Mureș valley in the Late Iron Age and Roman provincial period* (UEFISCDI PN-III-P4-ID-PCE-2020-0566; director grant: Aurel Rustoiu); grantul post-doc. *O poveste despre patru situri. Reconstituirea habitatului perioadei timpurii și mijlocii a epocii La Tène în zona de câmpie din sud-vestul României* (UEFISCDI PN-III-P1-1.1-PD-2021-0264; director grant Andrei Georgescu, mentor Aurel Rustoiu), proiectele arheologice internaționale *Apulum Roman Villa Project* (în colaborare cu University of British Columbia din Canada; co-directori: Aurel Rustoiu și Mariana Egri), și *Situl roman de la Carnuntum* (Petronel, Austria, în colaborare cu Canuntum Park, responsabil Cristian Găzdac).

Ephemeris Napocensis, revistă de arheologie recunoscută intern și internațional.

Ars Transsilvaniae, revistă dedicată artei și culturii transilvănene.

DEPARTAMENTUL DE ISTORIA ARTEI

CS II dr. CIPRIAN FIREA

DEPARTAMENTUL DE Istoria Artei este specializat în artă medievală și premodernă din România (cu precădere din Transilvania) și Europa Central-Răsăriteană. Direcțiile de cercetare vizează atât abordarea stilistică a picturii (murale și pe panou) și arhitecturii epocilor respective, cât și componenta iconografică sau socială (studiul patronajului artistic etc.). Cercetătorii departamentului au strâns legături cu istoricii, restauratorii și muzeografi. În ultima perioadă, departamentul a fost implicat în proiecte de cercetare care au ca obiect investigațiile științifice asupra operelor de artă (în speță a picturilor) în vederea autentificării și atribuirii. Prin derularea proiectului, alături de mai vechii membri ai colectivului de cercetare, dr. Elena Dana Prioteasa, dr. Ciprian Firea – șef de departament, a mai fost angajată o cercetătoare: dr. Saveta Pop.

Departamentul, până la sfârșitul anului 2022, în cadrul larg al temei de plan intitulată *Contribuții la istoria artei medievale și premoderne din Transilvania*, a derulat două proiecte: 1. *Contribuții privind pictura medievală și premodernă din Transilvania și* 2. *Mănăstirile călugărițelor franciscane din Transilvania în secolele XV-XVI*. Ambele teme au fost predate, prima dintre ele însumând cca. 1900 de pagini manuscrise și un număr de peste 10.000 de fotografii digitale. De la începutul anului 2023 s-a demarat proiectul **Arhiva de istoria artei a Institutului de Arheologie și Istoria Artei în format digital (DigitARS)**.

Departamentul de Istoria Artei editează anuarul *Ars Transsilvaniae*. Revista publică studii originale referitoare cu precădere la arta medievală, pre-modernă/modernă timpurie din spațiul românesc, central-euro-

JOURNAL OF ANCIENT HISTORY AND ARCHAEOLOGY

Institute of Archaeology and Art History
of Romanian Academy Cluj-Napoca
Technical University Of Cluj-Napoca

Journal of Ancient History and Archaeology,

revistă prestigioasă pe lista publicațiilor emergente Web of Science: Arts & Humanities.

pean și balcanic, având limita cronologică în jurul anului 1800. În decursul timpului, departamentul a editat sau a contribuit la editarea/reeditarea unor volume fundamentale ale disciplinei. Printre acestea amintesc contribuția hotărâtoare a Departamentului de Istoria Artei la realizarea monumentalului tratat *Arta din România. Din preistorie în contemporaneitate*, (coord. R. Theodorescu, M. Porumb), vol. I-II, Editura Academiei

Române – Editura Mega, București – Cluj-Napoca, 2018, lucrare fundamentală pentru domeniu. De asemenea, în cursul lunii octombrie va vedea lumina tiparului un nou volum fundamental semnat de Acad. Mariu Porumb, *Dicționarul de pictură veche românească din Transilvania*, o reeditare revăzută și mult adăugită a ediției din anul 1998, încorporând în cele peste 700 de pagini informații esențiale privind acest subiect.

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIA ARTEI PROIECTE DE CERCETARE DE EXCELENȚĂ

CS I dr. habil. AUREL RUSTOIU

I NSTITUTUL DE Arheologie și Istoria Artei a fost și este implicat în implementarea unor proiecte de cercetare fundamentală câștigate prin competiție deschisă, de anvergură euro-

peană sau transatlantică. Acestea confirmă deschiderea largă spre dialogul științific internațional pe care Institutul nostru îl promovează.

„Oamenii de astăzi trăiesc printre vestigiile trecutului care ies la iveală la fiecare pas. Gestionarea și punerea lor în valoare în folosul comunităților locale este cu atât mai necesară.”

Apulum Roman Villa Project

A *pulum Roman Villa Project* constituie un proiect multidisciplinar internațional care a debutat în anul 2018 și va continua până în 2027. Finanțarea acestui proiect este asigurată printr-un grant acordat de Agenția de Granturi pentru Științe Sociale și Umaniste din Canada (*Social Sciences and Humanities Research Council*), dar și prin fonduri asigurate de către Consiliul Județean Alba și Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia. Co-directorii proiectului sunt M. M. McCarty, A. Rustoiu și M. Egri. Proiectul este realizat în colaborare cu University of British Columbia din Vancouver (Canada) și Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia. De asemenea, instituțiile partenere sunt Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva și Muzeul Banatului din Timișoara, precum și Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. Obiec-

tivul principal al acestui proiect îl constituie cercetarea vilei romane de la Oarda, lângă Alba Iulia, prin metode moderne multidisciplinare. În urma acestor investigații a fost identificat un complex agricol cu funcții multiple, constând dintr-o clădire principală și mai multe anexe gospodărești: grajduri, depozite, hambare etc. În afară de vestigiile și complexele romane, pe aceeași arie au fost identificate urme de locuire aparținând perioadei de sfârșit a epocii bronzului, primei vârste a fierului, perioadei celtice din a doua vârstă a fierului, precum și epocii dacice. O serie de rezultate preliminare ale cercetărilor au fost deja publicate într-o serie de reviste internaționale incluse în Arts & Humanities Citation Index, dar și în reviste științifice naționale recunoscute.

Pentru informații suplimentare: <https://arvp.home.blog/about-arvp>

Aspecte din timpul săpăturilor din villa romană de la Oarde de Jos, jud. Alba.

Membrii Institutului de Arheologie și Istoria Artei din Cluj în vizită la situl arheologic din epoca fierului de la Smolenice-Molpir (Slovacia) în cadrul proiectului româno-slovac „Connectivity in the Iron Age in the Carpathian Basin”.

Connectivity in the Iron Age in the Carpathian Basin

Connectivity in the Iron Age in the Carpathian Basin constituie un proiect câștigat prin competiție și se derulează în perioada 2020-2023 în baza Acordului și a Programului de cooperare științifică încheiate între Academia Română (AR) și Academia Slovacă de Științe (SAS), cu responsabil român, cercetător științific I dr. habil. Aurel Rustoiu și responsabil slovac Dr. Lucia Benediková. Echipa institutului nostru este formată din Aurel Rustoiu,

Mariana Egri, Andreea Drăgan și Adrian Căsălean. Proiectul își propune explorarea conexiunilor culturale și istorice dintre spațiul intracarpatic și cel slovac în cea de a doua vârstă a fierului. Rezultatele acestui program s-au materializat în publicarea unor studii de specialitate în reviste cotate internațional și național. De asemenea, au fost puse bazele unor proiecte și colaborări noi care se vor derula în anii următori.

Lived lands. Communities, environment and land-use on the middle Mureș valley in the Late Iron Age and Roman provincial period

Lived lands. Communities, environment and land-use on the middle Mureș valley in the Late Iron Age and Roman provincial period (proiect UEFICDI, cod: PN-III-P4-ID-PCE-2020-0566) este un proiect care va fi finalizat în acest an. Proiectul și-a propus să abordeze din perspectivă diacronică modificările survenite în peisaj de-a lungul etapelor cultural-cronologice din a doua parte a mileniului I a. Chr. și de la începutul primului mileniu creștin. Studiul a urmărit să evidențieze, prin metode interdisciplinare, în ce măsură organizarea comunităților din diverse etape istorice (din vremea orizontului „scitic”, a celui „celtic”, a celui „dacic” și din vremea Daciei romane) a contribuit la modelarea peisajului economic, social, ritual etc. și în ce măsură această modelare a peisajului a definit identități culturale și sociale specifice. În cadrul grantului au fost publicate numeroase studii științifice, a fost organizat un simpozion internațional cu titlul *The Archaeology of Communities and Landscapes in the Carpathian Basin. Interdisciplinary Perspectives* (care s-a desfășurat

Mormânt de războinic din necropola „scitică” de la Sâncrai, jud. Alba, studiat în cadrul proiectului „Lived lands. Communities, environment and land-use on the middle Mureș valley in the Late Iron Age and Roman provincial period” (proiect UEFICDI, cod: PN-III-P4-ID-PCE-2020-0566).

în perioada 20-22 October 2022 la Alba Iulia), ale cărui lucrări urmează a fi publicate într-un volum de studii la o editură prestigioasă, iar la finalul grantului este planificată

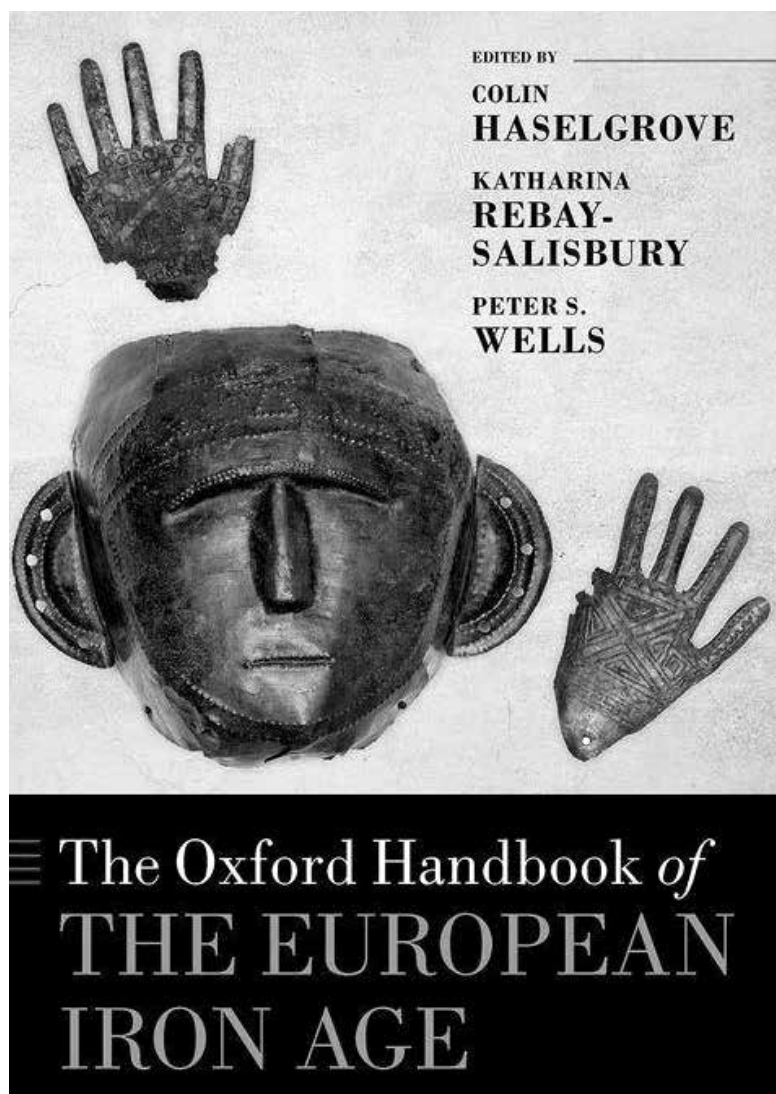
publicarea unui volum de sinteză care va cuprinde rezultatele esențiale ale acestei ample cercetări.

Colaborări internaționale

ÎN CEEA ce privește colaborările internaționale, în luna octombrie a acestui an, la Universitatea din Oxford (UK) va vedea lumina tiparului un tratat cu privire la epoca europeană a fierului, cu titlul *The Oxford Handbook of the European Iron Age* (editori C. Haselgrove, K. Rebay-Salisbury și P. S. Wells), un volum care prezintă pe larg cele mai noi descoperiri, interpretări și tendințe

în cercetarea epocii fierului din anul 1000 a. Chr. și până în vremurile istorice. Institutul nostru este reprezentat în acest volum prin capitolul cu titlul *The Carpathian and Danubian area* redactat de A. Rustoiu.

<https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-handbook-of-the-european-iron-age-9780199696826?cc=ro&lang=en&>

Coperta volumului *The Oxford Handbook of the European Iron Age* la care Institutul de Arheologie și Istoria Artei este contributor.

INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE

„Gheorghe Șincai”

DIN TÂRGU MUREȘ

ISTORIC ȘI PRIORITĂȚI ȘTIINȚIFICE

Prof. univ. dr. CORNEL SIGMIREAN

IN ANUL 2022, la bilanțul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș s-au adăugat 3 cărți și 4 volume proceedings, 33 de capitole în cărți, din care, 7 în străinătate și 26 în țară, 84 studii și articole științifice, din care 5 în revistă ISI din străinătate, 14 în reviste non ISI ale Academiei Române, 14 în volumele unor conferințe indexate ISI Proceedings, 28 în reviste indexate BDI și 23 în alte reviste. Activitatea editorială s-a întregit cu participarea cercetătorilor de la ICSU „Gheorghe Șincai” la numeroase manifestări științifice, prin susținerea a 86 de comunicări, din care 47 la conferințe și sesiuni științifice naționale și 39 internaționale, din care 15 organizate în afara țării, 8 deplasări în străinătate, în cadrul unor proiecte sau la manifestări științifice, în Polonia, Italia, Belgia, Austria, Irlanda, Germania și Norvegia. Cercetătorii ICSU „Gheorghe Șincai” fac parte, în calitate de membri sau colaboratori, în 8 proiecte de cercetare internaționale și 3 naționale.

Pentru activitatea științifică de excepție, cercetătorii de la ICSU „Gheorghe Șincai” au fost distinși în anul 2022 cu 4 premii și distincții.

„Cercetarea interdisciplinară și comparativă subliniază fluiditatea și mobilitatea în afara ierarhiilor prestabilite.”

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș s-a creat în 1957, destinat în mod exclusiv studierii istoriei din sud-estul Transilvaniei. În 1967 a primit denumirea de *Centru de*

Grupul Statuar Școala Ardeleană

Istorie, Filologie și Istoria Artei, denumire schimbată în 1970 în *Centru de Științe Sociale*. Sub noua denumire, *Centrul* a trecut în subordinea Academiei de Științe Sociale și Politice, o parte a cercetărilor fiind înscrise în tematicile de propagandă ale regimului comunist.

După schimbările din decembrie 1989, Centrul de Științe Sociale din Târgu Mureș a revenit sub autoritatea Academiei Române și a primit denumirea de *Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”*.

De la un institut destinat în mod exclusiv studierii istoriei din sud-estul Transilvaniei, a devenit azi un important centru de cercetare a istoriei culturii și civilizației de pe teritoriul de azi al României în dialog cu marile momente ale evoluției Europei.

În cei peste 66 de ani de activitate, cercetătorii institutului au abordat în studiile lor problemele majore ale istoriei Transilvaniei. Specialiștii în istoria veche au cercetat cu prioritate aspecte legate de structura așezărilor

neolitice din arealul mureșean și istoria etnogenezei poporului român, prin reevaluarea rolului celților în procesul de etnogeneză.

Specialiștii în Istoria Evului Mediu au studiat istoria economiei agrare și a mineritului și istoria frecventării universităților străine, „peregrinația academică” a studenților din Transilvania la universitățile din Vest.

Istoria modernă și contemporană a fost cercetată din perspectiva marilor personalități, a elitelor creatoare de istorie, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Avram Iancu, Iosif Hodoș, Alexandru Papiu Ilarian, Andrei Șaguna, Pavel Vasici, Teodor V. Păcățian, Emanuil Gojdu, Lucian Blaga, Ion Agârbiceanu ș.a.

Rezultate remarcabile s-au obținut în investigarea procesului de formare a intelectualității transilvănene, prin reconstituirea geografiei universitare din Europa Centrală și de Vest, frecventată de studenții români, maghiari și germani. În peste 285 de studii și 51 de volume, publicate de cercetătorii Institutului, s-a valorificat istoria intelectualității tran-

silvane din epocile premodernă și modernă. Prin reconstituirea peregrinației academice la circa 30 000 de tineri ardeleni, care pe parcursul secolelor XIII-XX (1918) au frecventat universitățile europene, s-a realizat una dintre cele mai reușite radiografii asupra profilului cultural istoric al Transilvaniei, a legăturilor ei de-a lungul timpului cu Europa.

Importante studii au fost dedicate istoriei minorităților naționale, maghiari, germani, evrei, țigani. În acest sens, s-au evidențiat cercetările despre modul cum au fost percepute naționalitățile în diferite momente ale istoriei moderne, despre conflicte și confluențe, transferuri culturale și bariere culturale, identități reprimare și deznaționalizare.

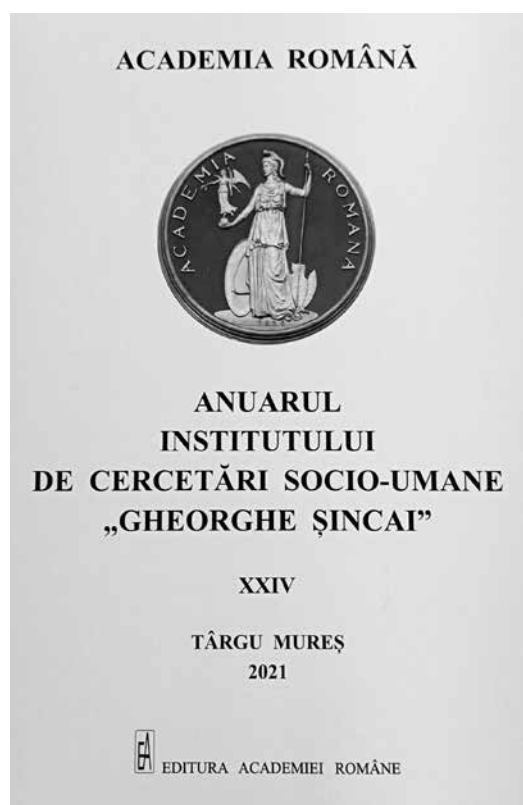
În ultimii ani s-au conturat cercetări dedicate istoriei bisericii și vieții religioase în secolul al XIX-lea și în prima jumătate a secolului al XX-lea, relațiile dintre cele două biserici majoritare în Transilvania, ortodoxă și greco-catolică, raporturile bisericii cu statul totalitar comunist. S-au impus, de asemenea, studiile din domeniul istoriei culturii și ideologiilor politice, a nașterii modernității și a vieții cotidiene.

De asemenea, istoricii literari au investigat teme precum exilul literar, istoria culturii, analiza și teoria formelor literare, filosofia culturii și etnografia Transilvaniei.

În cei 66 de ani de existență, cercetătorii Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș au publicat peste 198 de volume, 12 dintre acestea obținând premii ale Academiei Române.

Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, care în fiecare an reunește cele mai valoroase studii ale cercetătorilor și colaboratorilor institutului, este cotate CNCSIS, figurând în trei baze de date internaționale.

Elementul identitar al institutului este reprezentat de cercetarea elitelor în raport cu marile provocări ale modernității. Astfel, istoria elitelor, devenită aproape un subiect preferat ale istoriografiei românești post-comuniste, a înregistrat în planul cercetării

în cadrul ICSU „Gh. Șincai” atât preocupări de definire a categoriilor elitare, cât și în cercetarea propriu-zisă a grupurilor elitare, ca origine, ascensiune, conversie și reconversie.

În anul 2023, ICSU „Gh. Șincai” are ca temă de cercetare *Memoria captivă: elite și cultură în regimul comunist (1948-1989)*, subiect care reprezintă un capitol din proiectul managerial pentru perioada 2020-2023: *Între tradiție și modernitate: elitele românești în „secolul cel scurt” (1918-1989)*.

Prioritar, proiectul va reconstitui condiția intelectualilor în regimul comunist. Intelectualii au fost fie victime, fie colaboratori ai regimului, participând activ la construirea discursului politic propagandistic. După 1945, unii au luat drumul închisorilor, alții au urcat la tribuna PCR, obedienți politicii partidului, motivând apropierea de URSS ca pe o „necesitate istorică”, iar instalarea comunismului ca pe o „legitimare istorică”. În numele „legității istorice” au contribuit la instalarea regimului totalitar, acceptând,

dintr-un conformism doctrinar, eliminarea perspectivelor concurente în beneficiul unei singure opțiuni, aceea a marxism-leninismului. Din oportunism sau de teamă, să nu fie condamnați pentru „trădare”, intelectualii au acceptat, mai ales în anii '50, implicarea de partea „forțelor democratice, progresiste”. Dar, a fost și un atașamentul sincer, unii văzând în comunism „steaua lor norocoasă”, alții fiind atrași de condițiile materiale oferite, locuințe de lux, editarea operei, funcții bine plătite, concedii și pensii speciale și alte avantaje. Mulți și-au dat seama că în timp și-au pierdut libertatea de creație, că partidul i-a transformat în indivizi în serviciul regimului, ca „producători culturali”. Însă, o mare parte a intelectualilor au ales calea retragerii, într-o formulă consacrată, „au spus indirect ceea ce nu puteau exprima direct” (J.F. Soulet). Cercetarea istoriei intelectualității, a oamenilor instruiți și a creatorilor, va întregi proiectul început în cadrul ICSU „Gheorghe Șincai” prin studiile anterioare, din perioada 2012-2020, punând în evidență faptul că intelectualii s-au aflat la originea marilor transformări din ultimele secole din istoria modernă și contemporană a României. Cu mențiunea că, potrivit celei mai cunoscute teorii despre intelectuali, ei reprezintă categoria socială care produce cultură (scriitori, poeți, artiști), care transmite cultură (profesorii, instituțiile de cultură) și cei care trăiesc prin cultură, sau sunt, prin excelență, un produs al culturii. Prin urmare, atunci când ne referim la intelectuali îi avem în vedere pe savanți, pe oamenii de litere, profesori, jurnaliști, artiști, medici, avocați, membri ai clerului, în funcție de regimuri și conjuncturi.

În realizarea proiectului, se îmbină metodele de cercetare specifice istoriei cu cele ale istoriei literare, ale sociologiei istorice și ale filosofiei. Întreaga reconstituire se va susține prin cercetarea fondurilor arhivistice aparținând instituțiilor ecleziastice și de cultură, presei, vieții religioase reflectată în discursul public al ierarhilor.

În cadrul proiectului se vor cerceta temele:

1. *Ideologie și istorie. Cercetări istoriografice la ICSU „Gh. Șincai” în anii '50 și '60* (Cornel Sigmirean CS I);
2. *Istorici maghiari din România în anii '80* (Simon Zsolt CS III);
3. *Trecut imaginar: Pilații din Pont ai comunismului* (Ionuț Biliuță CS);
4. *Confiscarea memoriei: greco-catolicii* (Anca Șincan CS);
5. *„Romii în paginile cotidianului comunist de limba germana Der Neuer Weg”* (Marian Zăloagă CS III);
6. *„Ca toți să fie una...”. Opțiuni ortodoxe și greco-catolice înainte de 1948* (Corina Teodor CS II);
7. *Constanțe culturale. Alternanța modernism-antimodernism ca tipar al universului cultural românesc (1945-1989)* (Nicoleta Sălcudean CS II);
8. *Istorie și istoriografie în revista „Vatra”* (Iulian Boldea CS III);
9. *Banalitatea răului: Biserica în comunism* (Narcis Martiniuc AC);
10. *Homo comunismus: Discursul propagandistic comunist reflectat în presa scrisă: istoria PCR* (Corina Hațegan CS);
11. *Discursul identitar în anii '80* (Ferencz József Truța AC);
12. *Regimul Ceaușescu văzut de la Bruxelles* (Maria Costea CS);
13. *Conviețuirii interetnică româno-maghiară în fostele raioane Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc*, (Tatiana Scurtu, CS);
14. *Elitele maghiare și regimul Ceaușescu* (Novák Csabo Zoltán, CS III).

În perioada 2022-2024 ICSU, „Gheorghe Șincai” coordonează proiectul *Etosul educației și al dialogului: Negocieri culturale româno-americeane (1920-1940)*, proiect finanțat de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), de către Consiliul Național al Cercetării Științifice

(CNCS) și de către Ministerul Educației Naționale.

Proiectul își propune să coreleze cercetarea românească despre relațiile culturale, artistice și educaționale româno-americe dinainte și după 1989, oferind o abordare mai cuprinzătoare a dialogului interbelic și ecourile sale de mai târziu până în secolul XXI. Cercetarea interdisciplinară și comparativă subliniază fluiditatea și mobilitatea în afara ierarhiilor prestabilite. În concluzie, credem că prin cercetarea dialogurilor culturale, artistice și educaționale româno-americe vom putea oferi momente de convergență și negocieri, importanța relațiilor dintre România și SUA în secolul XX.

Prioritar în cadrul Proiectului se vor cerceta următoarele teme:

1. *Etosul educației. Itinerarii intelectuale;*
2. *Etosul Expozițiilor Mondiale: Negocieri româno-americe și propagandă la Expoziția Mondială de la New York (1939-1940);*
3. *Negocieri între obiectivitate și stereotipuri. Corespondenți americani în România. Relații inter-religioase româno-americe;*
4. *Reinventarea post-Wilsoniană a Europei de Est: specialiștii americani pe România după Primul Război Mondial;*
5. *Întruparea etosului feminin american: Renegocierea identității femeilor din România de la Hollywood la Rockefeller;*
6. *Influența curentelor artistice americane în România.*

În acest an, cercetătorii Institutului au în pregătire pentru tipar 7 volume de studii, din care 2 la edituri din străinătate, din SUA și Anglia.

Prin realizarea unor cercetări fundamentale dedicate istoriei și culturii naționale în spațiul central-transilvan, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș, prin cei 14 cercetători, îndeplinește nobila misiune culturală și științifică a Academiei Române.

ISTORICI TÂRGUMUREȘENI

IOAN CHIOREAN

(1939-2010)

Prof. univ. dr. CORNEL SIGMIREAN

„Toate cercetările și studiile sale s-au remarcat printr-un mare echilibru, o reconstituire onestă, fidelă a documentului.”

IOAN CHIOREAN (1939-2010)

DIRECTOR AL Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș între anii 1990-1995 și 2006-2010, Ioan Chiorean a avut un rol important în deschiderea vieții științifice de la Târgu Mureș spre marile subiecte ale istoriografiei românești din anii '90, contribuind la reintegrarea cercetărilor de la Institut în dialogul istoriografic din spațiul Europei Centrale.

Născut la 7 ianuarie 1939, în comuna Solovăstru din județul Mureș, Ioan Chiorean

a copilărit și a urmat școala generală și liceul la Reghin. Între anii 1961-1966 a studiat științele istorice la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. S-a specializat în istorie modernă și contemporană universală. Au fost domeniile pe care Ioan Chiorean le-a servit întreaga viață, dedicându-le 15 cărți (ca unic autor sau în calitate de coordonator) și aproape 100 de studii și articole publicate în volume și reviste din țară și din străinătate.

Student de excepție al Facultății de Istorie și Filosofie, dotat cu o memorie de invidiat, a fost repartizat la Baza de Cercetări Istorice a Academiei Române, cum se numea pe atunci Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” de astăzi. Au început, astfel, pentru el anii pasionantei munci de reconstituire a trecutului românilor, prin cercetări realizate în arhivele din țară, din Ungaria, Cehoslovacia și fosta Uniune Sovietică. S-a aplecat cu precădere asupra cunoașterii istoriei românilor din fostul Imperiu austro-ungar și a vieții personalităților din pantheonul istoriei Transilvaniei. Numeroase studii, finalizate cu o teză de doctorat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, le-a dedicat juristului, istoricului și omului politic Iosif Hodoș. În buna tradiție a istoriografiei ardelene, a scris zeci de studii despre mișcarea națională a românilor și despre realitățile politice din fostul Imperiu austro-ungar. Așa s-au născut cărțile sale: *Geneza și sfârșitul Imperiului austro-ungar* (1995) și

Mișcarea națională a românilor din Austro-Ungaria. În ambele cărți, Ioan Chiorean a argumentat faptul că dualismul austro-ungar, formulă politică impusă la 1867, a radicalizat naționalismul din Imperiu, subminându-i unitatea. Sistemul dualist nu a fost acceptat de naționalitățile din Imperiu, cu excepția germanilor, a nobilimii poloneze și, într-o oarecare măsură, de nobilimea maghiară. Toate categoriile sociale și grupurile naționale au cerut, fie restabilirea vechilor drepturi pe care le-au avut „națiunile istorice”, formulă revendicată de forțele politice conservatoare, fie federalizarea imperiului, revendicată de națiunile „neistorice” și de partidele social-democrate. La sfârșitul războiului, pe fondul disoluției Imperiului, elitele au optat pentru formula autodeterminării, ca premisă a unificării tuturor teritoriilor în care românii erau majoritari. Istoria s-a scris în favoarea națiunilor „fără istorie”, sau „fără dinastie”, după cum le numea A. J. Taylor, istoric englez de orientare marxistă.

În ultimii 20 de ani ai vieții sale, Ioan Chiorean s-a aplecat tot mai mult asupra is-

toriei învățământului și a formării intelectualității românești din Transilvania, realizând remarcabile reconstituiri asupra traseelor universitare care au marcat nașterea elitelor intelectuale. O parte din aceste studii le-a publicat în anul 2008, în volumul *Intelectualitatea din Transilvania în epocile premodernă și modernă*. Alte zeci de studii, Ioan Chiorean le-a dedicat momentelor majore din istoria românilor: Revoluția de la 1848, Războiul de Independență și Primul Război Mondial.

Toate cercetările și studiile sale s-au remarcat printr-un mare echilibru, o reconstituire onestă, fidelă a documentului. De altfel, echilibrul și discreția în relațiile cu colegii de breaslă și cu evenimentele care i-au marcat destinul reprezintă trăsăturile caracteristice ale personalității sale. Aproape nouă ani, în calitate de director, a condus activitatea cercetătorilor de la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” (între 1990-1995, 2006-2009), păstrând armonia și echilibrul, atât în alegerea temelor de cercetare, cât și în relațiile dintre colegi.

TIBERIU POPOVICIU
INSTITUTE OF NUMERICAL ANALYSIS
ROMANIAN ACADEMY

INSTITUTUL DE CALCUL „TIBERIU POPOVICIU”

CS I dr. EMIL CĂTINAȘ

„Rezultatele
numerice ale
programelor
întocmite la
Cluj pentru
diferite mode-
lări au fost va-
lidate la cele
mai înalte
standarde.”

ÎN 1951 Academia Română recunoaște realizările lui Tiberiu Popoviciu și ale colaboratorilor săi, înființând *Secția de Matematică a Filialei din Cluj*, având sediul pe strada Republicii nr. 37. Șase ani mai târziu, în 1957, *Secția* se transformă în *Institutul de Calcul*, iar activitatea din Institut cuprinde, pe lângă cercetare în matematică, proiectarea și construirea de calculatoare electronice.

Aici se construiesc primele calculatoare din România cu: tranzistori și memorie internă (DACICC-1), iar apoi cu sistem de operare și compilator (DACICC-200).

Aceste calculatoare au permis formarea la Institut a trei categorii importante de specialiști: inginerii hardware, dezvoltatorii software și matematicienii specialiști în analiză numerică; primele două categorii au pus bazele la ceea ce azi se numește “industria IT din Cluj-Napoca”, iar cei din a treia categorie au format nucleul a ceea ce azi este cunoscută ca *Școala Clujeană de Analiză Numerică și Teoria Aproximării* (cu fondatorii săi T. Popoviciu, D.V. Ionescu, D.D. Stancu).

În 1975, regimul comunist a emis decretul nr. 36/1975 prin care a desființat institutele de matematică ale Academiei Române (de la București, Iași și Cluj). La scurt timp, Institutul a fost reînființat sub numele de Institutul de Matematică, cu un efectiv redus de 6 persoane, fiind trecut sub tutela Ministerului Învățământului, la Facultatea de Matematică a Universității Babeș-Bolyai.

În 1990, Institutul revine sub tutela Academiei Române, avându-l ca director până în 2008 pe prof. dr. Ion Păvăloiu, iar după aceea pe CSI dr. Emil Cătinaș.

S-a continuat activitatea de cercetare și formarea de tineri. Domeniile de cercetare din prezent cuprind: analiza numerică și calitativă a ecuațiilor diferențiale, transport în medii poroase, metode iterative, analiza seriilor de timp, teoria aproximării, ș.a. Menționăm mai jos o serie de repere ale activității din Institut.

În 2001 se înființează pagina web a revistei de specialitate editată la Institut din 1972: *Revue d'Analyse Numérique et de Théorie de l'Approximation*.

Din 2004 Institutul are site propriu, pe care postează toate informațiile principale, în special rapoartele anuale (primul institut al Academiei Române Filiala Cluj care și-a înființat site, și printre primele din țară); meritul este al d-lor dr. Călin Vamoș și dr. E. Cătinaș. În prezent site-ul conține toate rapoartele anuale începând cu 1990, și sunt reconstituite sau scanate articole științifice publicate inclusiv înainte de 1990.

În 2004, la inițiativa d-lui Dr. rer. nat. habil. N. Suci, Institutul a semnat protocolul de colaborare TTB/Z1015.05.04 cu Forschungszentrum Jülich (2004-2012, 2012-2017). În baza acestui protocol, cercetătorii de la Institut au avut acces la supercalculatoarele din Germania. Rezultatele numerice ale programelor întocmite la Cluj pentru diferite modelări au fost astfel validate la cele mai înalte standarde (au fost efectuate

simulări pentru metode de tip Monte Carlo cu grile de ordinul 10^7).

În perioada 2006-2008, a fost derulat grantul CEEEX 06-11-96, în valoare de aproape 500.000\$. Acesta a permis înnoirea bazei materiale a Institutului, prin achiziționarea de mobilier și tehnică de calcul (de menționat calculatoare desktop, laptop, precum și un server în valoare de peste 15.000 Euro).

Eforturile recente ale conducerii Institutului s-au concentrat asupra managementului privind vizibilitatea pe internet atât a realizărilor Institutului cât și a revistei editate. Numele revistei a fost schimbat din *Revue d'analyse numérique et de théorie de l'approximation* în *Journal of Numerical Analysis and Approximation Theory*, conținutul ei a fost digitizat și instalat pe un sistem electronic de management (M. Nechita, I. Boros, R. Iușan). În 2022 revista a fost acceptată în prestigioasa bază de date Scopus (Elsevier).

Pagina web a Institutului a fost rescrisă și îmbunătățită, postându-se pe un sistem nou (I. Boros, M. Nechita). A fost demarat un proces de analiză a arhivei Institutului, cu întocmirea listei publicațiilor acad. T. Popoviciu și a tuturor membrilor din Institut (R. Iușan, M. Georgia). S-a creat un arbore genealogic care să reprezinte Școala Clujeană de Analiză Numerică și Teoria Aproximării, fondată în jurul colectivului de la Institut. S-au creat pagini web pentru majoritatea foștilor angajați ai Institutului.

În 2015 cercetătorilor le-a fost cerută crearea de conturi Google Scholar, Orcid, Publons/ResearcherID, ResearchGate, articolele elaborate fiind postate pe website.

În urma unei ample documentări, directorul CSI dr. Emil Cătinaș a întocmit istoricul ilustrat al Institutului <https://ictp.acad.ro/ro/istoric/>

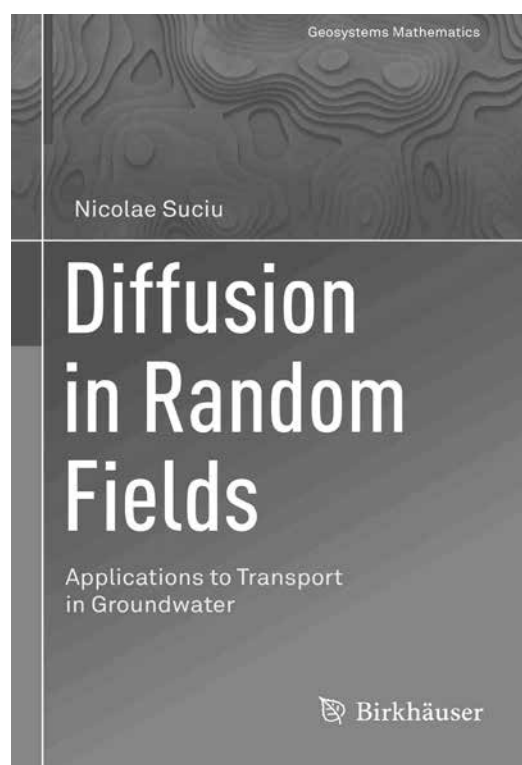
Au fost obținute rezultate importante în Analiza și Modelarea Numerică, fiind publicate articole științifice (inclusiv de sinteză – „survey papers”) în reviste de mare impact: *Advances in Water Resources*, *Water Resources Research* (reviste care au figurat în anu-

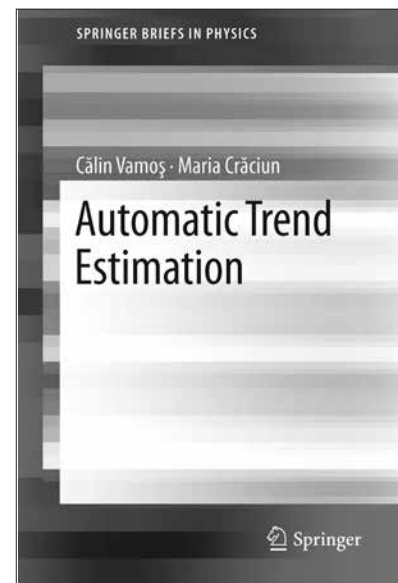
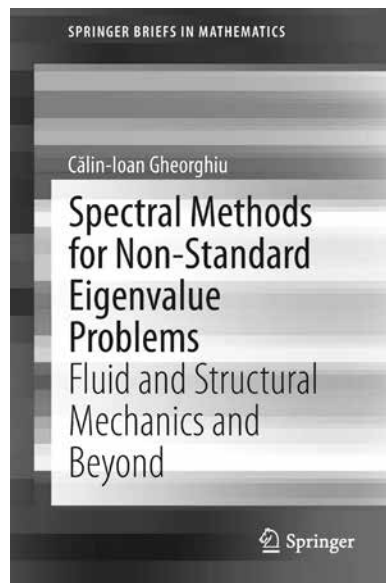
miți ani pe primele poziții la categoria „Water Research”), *Numerische Mathematik*, *Journal de Mathématiques Pures et Appliquées*, *Physical Review E*, *Journal of Computational Physics*, *Mathematics of Computation*, *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society*, ș.a. Articolele publicate în aceste reviste au obținut atât citări mulțumitoare cantitativ, cât și calitativ, fiind citate de autori importanți. Media articolelor publicate în fiecare an în fluxul principal de jurnale de către cercetătorii Institutului este similară cu cea a unor instituții importante din țară.

Remarcăm aici articolul E. Cătinaș, *How many steps still left to x^* ?*, *SIAM Rev.* 63 (2021) no. 3, pp. 585–624, recent publicat în cea mai apreciată revistă de matematică aplicată.

Cercetătorii din Institut au participat la conferințe internaționale importante și la congrese (ICM, ICIAM, SIAM, EGU, etc.), inclusiv ca ‘invited speaker’.

În perioada de după 1990, la Institut au fost publicate 22 cărți de specialitate (menționăm că Institutul a avut, până în 2021, 11 posturi de cercetare). Remarcăm trei cărți

publicate în edituri repute din străinătate (în Springer resp. Birkhauser/Springer):

- N. Suciu, *Diffusion in random fields. Applications to transport in groundwater*, Birkhauser/Springer, 2019.
- C.I. Gheorghiu, *Spectral Methods for Non-Standard Eigenvalue Problems; Fluid and Structural Mechanics and Beyond*, Springer, 2014.
- C. Vamoș, M. Crăciun, *Automatic trend estimation*, Springer, 2013.

În perioada de după 1990 au fost obținute premii și distincții, atât la nivel local (acordate de către Academia Română Filiala Cluj-Napoca) cât și trei premii acordate de către *University College London* colegului nostru Mihai Nechita în cadrul programului de doctorat.

În 2021, Dr. rer. nat. habil. N. Suciu a obținut premiul “*Spiru Haret*” al Academiei Române, pentru monografia *Diffusion in Random Fields. Application to Transport in Groundwater* (Birkhauser/Springer, 2019).

De asemenea, în cadrul programului național “*Premierea rezultatelor cercetării*”, la Institut au fost obținute numeroase premii ale CNCSIS (de exemplu în anul 2021 au fost obținute 17 premii, din care unul pentru publicarea unui articol în revista clasată prima la categoria “*Applied Mathematics*”, anume *SIAM Review*, pentru autorul E. Cătițaș).

Cu sprijinul nemijlocit al conducerii Academiei Române Filiala Cluj-Napoca și al conducerii Academiei Române, Institutul a reușit în 2021 achiziționarea unui calculator de tip “workstation”, având caracteristici superioare (48 nuclee Xeon), și care permite rularea unor calcule laborioase în paralel.

Totodată, schema de personal a fost îmbogățită cu trei posturi noi, fiind astfel posibilă angajarea unor tineri absolvenți.

INSTITUTUL „ARHIVA DE FOLCLOR A ACADEMIEI ROMÂNE”

Acad. MIHAI BĂRBULESCU

CU DENUMIREA *Arhiva de Folclor a Academiei Române*, institutul a fost înființat pe lângă Muzeul Limbii Române al Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, în mai 1930. Se naștea astfel a doua bază națională de informare și documentare, după Arhiva fondată cu doi ani mai devreme de Constantin Brăiloiu la București, astăzi Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” a Academiei Române.

Două au fost misiunile pe care „Arhiva de Folclor” le-a asumat dintru început: culegerea sistematică a folclorului din toate regiunile României Mari și publicarea unui „Anuar”.

Prima s-a adus la îndeplinire prin cercetările de teren și prin răspunsurile primite la cele 14 „Chestionare” și cinci circulare pe care Ion Mușlea – întemeietorul Arhivei de Folclor – le-a conceput și trimis la toți cei care erau în măsură să dea informații utile: învățători, preoți, elevii școlilor normale și alții.

Schimbările petrecute în România după al II-lea război mondial au afectat Arhiva de Folclor, care intră într-o perioadă de letargie. După 1948 cele aproximativ 1200 de răspunsuri la chestionarele Mușlea s-au păstrat, depozitate în clădirea Bibliotecii Centrale Universitare (unde Lucian Blaga era director adjunct). La sfârșitul anilor '40 și în deceniul următor, la Institutul de Lingvistică al Aca-

demiei din Cluj exista un colectiv de cercetare a culturii populare. Deși nu exista ca instituție, cercetările în *Arhiva de Folclor* au continuat, fără culegeri, cu ajutorul chestionarelor. Câțiva cercetători etnologi existau și în cadrul Secției de Istoria Artei de la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj, ca și la secția clujeană a Institutului de Folclor din București. Cele trei colective clujene au fost reunite în 1964 într-o *Secție de Etnografie și Folclor a Filialei Cluj a Academiei*. Aceasta era continuatoarea firească a Arhivei, al cărei rost n-a fost schimbat, atât datorită bogăției de material adunat începând din 1930, cât și atașamentului membrilor ei și metodologiei cercetării. *Secția de Etnografie și Folclor* avea 22 de angajați, din care șapte cercetători alcătuiau colectivul de folclor literar românesc, maghiar și săsesc din Transilvania, cinci cercetători se ocupau de etnografie, trei cercetători formau colectivul de folclor muzical românesc și maghiar, un cercetător coregraf, personal auxiliar etc. Atâția angajați nu avuseser Arhiva de Folclor niciodată până atunci și, din păcate, nici după aceea, până în zilele noastre inclusiv.

Dar pendulările instituționale ale Arhivei de Folclor nu s-au încheiat. În 1971 Arhiva de Folclor a devenit secție a Centrului de Științe Sociale din cadrul Filialei Cluj a Academiei. În 1974 Centrul de Științe Sociale a trecut în administrarea Universității „Babeș-Bolyai”. Cu ocazia restructurărilor din

„Institutul își urmează, cu consecvență și devoțiune, drumul și destinul în cunoașterea folclorului românesc și în valorificarea lui.”

1974 institutele au pierdut câțiva cercetători. Din Centrul de Științe Sociale a dispărut colectivul de etnografie, care a fost transferat la Muzeul Etnografic al Transilvaniei. A fost o eroare resimțită până în prezent.

În martie 1990, prin Hotărâre de Guvern s-a reînființat Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, drept continuator al celei mai vechi structuri de cercetare a culturii populare din subordinea Academiei Române.

În perioada 1932-1945 apăruseră șapte volume ale Anuarului Arhivei de Folclor, cu monografiile folclorice și studii asupra istoriei folclorului și folcloristicii românești. După 1948 Anuarul Arhivei de Folclor dispare, deodată cu multe reviste de cultură și cercetare umanistă importante în epoca interbelică. Între 1980 și 1996 s-au publicat alte 17 volume din Anuar. În sfârșit, Anuarul Arhivei de Folclor a reapărut în ultimii ani, publicându-se trei volume (XXV – XXVII, 2021-2023). Tot în acești ani recenti s-au instituit la Arhiva de Folclor comunicările lunare ale membrilor Institutului.

Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” teaurizează, sistematizează și valorifică patrimoniul cultural-tradițional imaterial, administrând și dezvoltând cea de-a doua mare arhivă națională de etnografie și folclor, cu cel mai important fond documentar de manuscrise (2.680), alături de care s-au constituit fonduri de înregistrări sonore (fonograf, magnetofon, casete audio, casete digitale), de fotografii, de filme și video filme, ce însumează peste 750.000 de documente etnografico-folclorice.

Cea mai importantă lucrare în derulare este *Repertoriul general al Arhivei de Folclor a Academiei Române (1930-1948). Corpusul răspunsurilor la Chestionarele Ion Mușlea*. Se

adaugă cercetările privind folclorul săsesc și șvăbesc din Transilvania, Sătmar și Banat, iar Departamentul de etnomuzicologie și etnocoreologie are în lucru materialele folclorice inedite din colecții transilvane și programul interacademic „Musical Researches in Hungarian and Romanian Folk Archives”. Firește, importanța publicării materialelor din Arhiva de Folclor – ca orice colecție de izvoare – face ca acest program să continue. Dar se prefigurează pentru următorii ani și o direcție nouă de cercetare, *Transilvania în ultima sută de ani. Tradiția folclorică în devenire. Teaurizare și patrimoniu imaterial*.

În 2022, printr-o acțiune demnă de laudă a conducerii Filialei Cluj a Academiei Române, Arhiva de Folclor s-a mutat într-un spațiu mai potrivit misiunii sale. Dar carențele generale ale cercetării românești contemporane, adică scăderea dramatică a personalului din institutele de cercetare (peste 50 % în ultimele trei decenii) și lipsa finanțării se reflectă în starea Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”: cu personal mult subdimensionat față de necesități și fără fonduri pentru culegeri folclorice din teren. Pasiunea celor angajați în cercetare și propriile lor finanțe suplinesc, parțial, acest din urmă neajuns.

Din 1930 și până în prezent Arhiva de Folclor a traversat, laolaltă cu întreaga societate românească, un secol zbuciumat, cu împliniri și tragedii. A cunoscut, precum alte domenii ale cercetării umanistice din România, acumulări rodnice și sincope, momente de mare deschidere spre cercetarea similară europeană și vremuri de cumpănă, când însăși existența sa era amenințată. Să sperăm că în anii care vin, când ne apropiem de centenar, Arhiva de Folclor își va păstra și respecta menirea.

CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE

CENTRUL DE Studii Transilvane este un institut de cercetare și editare de publicații științifice aflat în structura Filialei Cluj a Academiei Române, care își are originile în epoca interbelică, sub forma Centrului de Studii și Cercetări privitoare la Transilvania, înființat în 1942 în cadrul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, aflată, în acele vremuri, în refugiu la Sibiu. Misiunea Centrului, așa cum a fost gândită de întemeietori, privea organizarea instituționalizată a cercetărilor științifice multidisciplinare referitoare la teritoriul intracarpatic și al părților vestice ale spațiului românesc, în condițiile creșterii alarmante a revizionismului, începând cu deceniul al patrulea al secolului al XX-lea. S-a urmărit și s-a realizat abordarea unor teme de mare impact și valorificarea lor în studii de specialitate, publicate, în marea lor majoritate, în limbi de circulație europeană. În 1944, Centrul a fost transferat la Cluj, unde sub coordonarea savantului Silviu Dragomir a contribuit la întocmirea documentației necesare delegației României la Conferința de Pace de la Paris, pentru a apăra și justifica drepturile istorice ale țării noastre asupra Transilvaniei. Activitatea de sine stătătoare a Centrului de Studii și Cercetări la privitoare Transilvania a încetat în 1948, prin includerea sa, alături de alte entități de cercetare în cadrul Institutului de Istorie și Filozofie al Academiei

Republicii Populare Române, Centrul fiind, în fapt, desființat prin acest act.

În 1991, Centrul a renăscut ca departament clujean al Fundației Culturale Române, condusă la vremea respectivă de scriitorul Augustin Buzura. Reînființarea sa a beneficiat de sprijinul nemijlocit al savantului David Prodan, printre pușinii aflați încă în viață, dintre specialiștii de vârf colaboratori ai fostului Centru, de implicarea necondiționată a unor universitari clujeni între care prof. Liviu Maior, care a și devenit întâiul său director. Profitând de noua libertate de exprimare, de dispariția constrângerilor ideologice, de deschiderea spre mediile științifice internaționale, institutul s-a remarcat printr-o activitate intensă, concretizată prin publicarea trimestrială și la zi a revistei *Transylvanian Review* (continuatoarea publicației *Revue de Transylvanie*), prin editarea a sute de cărți, majoritatea în limbi străine, prin organizarea a zeci de conferințe internaționale, cu participarea unor nume sonore ale cercetării istorice occidentale. O caracteristică a Centrului de Studii Transilvane este deschiderea spre multidisciplinaritate, valorificarea unor informații, metode, abordări provenite din alte științe. Au fost derulate, astfel, de-a lungul timpului, programe de cercetare în cadrul cărora s-au abordat subiecte de istorie socială, istoria minorităților, istorie culturală, a mentalităților etc., din Evul Mediu până în zilele noastre. Ca direcții principale

O caracteristică a Centrului de Studii Transilvane este deschiderea spre multidisciplinaritate, valorificarea unor informații, metode, abordări provenite din alte științe.

de activitate, Centrul de Studii Transilvane a avut și are în vedere următoarele:

- inițiază, organizează și derulează programe de cercetare științifică în domeniul istoriei României, cu referire specială la istoria Transilvaniei, punând accent pe teme ce nu fac obiectul de cercetare al altor instituții științifice interne (de exemplu, structurile etnodemografice din această parte a țării din Evul Mediu până în prezent, relațiile interetnice din perspectivă istorică etc.);
- elaborează instrumente de lucru (în formă tipărită și/sau electronică) privind istoria Transilvaniei, utilizabile atât în țară, cât și în străinătate (sinteze, bibliografii și albume tematice etc.);
- inițiază, întreține și dezvoltă relații de colaborare cu cercetători și oameni de cultură din străinătate care se preocupă de istoria României în general, de cea a Transilvaniei în particular;
- organizează, în parteneriat cu instituții specializate din țară și din străinătate, conferințe, simpozioane și cercetări comparate în vederea cunoașterii mai aprofundate a unor probleme privind istoria românilor și a celorlalte etnii din Transilvania, valorificând contribuția tuturor locuitorilor provinciei la patrimoniul cultural național;
- realizează și editează cărți de referință despre istoria și civilizația românească, cu accent special pe cea din Transilvania;
- editează *Transylvanian Review* și asigură difuzarea acesteia în străinătate mai ales sub forma includerii în baze de date internaționale.

Un loc special în activitatea Centrului îl are deschiderea spre comunitate, promovarea celor mai recente rezultate ale cercetării științifice în afara cercului restrâns al specialiștilor. Se remarcă, aici, atenția acordată tinerelor generații prin organizarea concursului *Școala Ardeleană*, adresat elevilor de liceu din întreaga țară. În cadrul celor cinci ediții desfășurate până în prezent, elevii au fost invitați să compună eseuri despre evenimente și personalități marcante ale istoriei naționale. În același spirit, au fost organizate două ediții ale *Maratonului istoriei* (2018, 2023) manifestare concepută să fie derulată pe parcursul a douăsprezece ore în care zeci de elevi, studenți și seniori din Cluj s-au implicat în activități comune (prezentări, prelegeri, discuții) cu cercetători de la Centrul de Studii Transilvane și Institutul de Istorie "George Barițiu" (coorganizator al acestor activități).

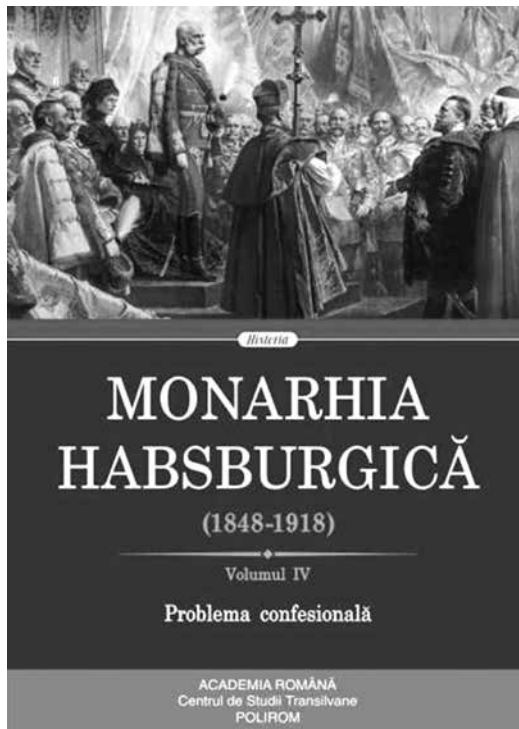
Instituția noastră se remarcă, de asemenea, prin sprijinul acordat istoricilor români din comunitățile românești aflate în statele din jurul României – Republica Moldova, Ucraina, Ungaria, Serbia (așa-numita diaspora istorică). Această colaborare a îmbrăcat diferite forme: implicarea în proiecte de cercetare și editoriale comune, participarea la conferințe, vizite documentare etc. Se evidențiază, în acest context, organizarea unei școli de vară în beneficiul profesorilor români de istorie din statele mai sus menționate, sub genericul *Provocările istoriei ca știință și disciplină de învățământ la începutul mileniului III*. Desfășurată în paisprezece ediții (2004–2017), școala de vară a oferit un sprijin substanțial și constant pentru activitatea didactică a zeci de profesori români din comunitățile-țintă.

Activitatea editorială a Centrului de Studii Transilvane

CENTRUL PUBLICĂ cu regularitate lucrări referitoare la istoria și cultura României în general și ale Transilvaniei în special. Cărțile, monografiile, culegerile de studii etc. apar fie ca titluri de sine stătătoare, fie în cadrul unor colecții: *Bibliotheca Rerum Transilvaniae* – cărți cu subiecte referitoare la istoria, cultura și civilizația Transilvaniei; *Contrapunct* – lucrări cu caracter interdisciplinar, îmbinând elemente de istorie, dar și de literatură, filosofie, artă, etnografie etc., cu referire la spațiul românesc în general și la cel transilvan în special; *Oameni care au fost* – cărți dedicate unor personalități ale culturii românești din trecut; *Documenta* – culegeri de documente relevante pentru istoria României și a Transilvaniei.

Unele dintre aceste cărți au reținut în mod special atenția publicului. Un asemenea exemplu este Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András (coord.), *Istoria Transilvaniei*, vol. I-III cu trei ediții în limba română; varianta în limba engleză, *The History of Transylvania*, a apărut în două ediții la CST. Varianta în limba engleză a fost atât de apreciată în străinătate, încât Institutul Cultural Român, în urma unui parteneriat încheiat cu Academia Română în octombrie 2020, a obținut dreptul de a tipări o nouă ediție, care a fost, într-o primă fază, distribuită în 250 de biblioteci din Europa și America de Nord.

De o primire la fel de bună se bucură, în rândul specialiștilor dar și al publicului larg, cele cinci volume ale cărții *Monarhia Habsburgică (1848-1918)* în colaborare cu editura Polirom. Aceste cărți, coordonate de prof. Rudolf Gräf, fac parte dintr-un proiect în șase volume care intenționează să sintetizeze

monumentala lucrare *Die Habsburgermonarchie 1848-1918*, apărută în douăsprezece volume, între 1973-2018, sub patronajul Academiei Austriece de Științe. Acest proiect editorial este menit să ofere publicului românesc o bogăție de informații inedite despre funcționarea Monarhiei Austro-Ungare și despre impactul acesteia asupra spațiului transilvan.

Cărți precum cele mai sus menționate dovedesc faptul că editura Centrului de Studii Transilvane reușește să ofere, în ciuda resurselor limitate, lucrări fundamentale, de referință, indispensabile tuturor celor care caută să înțeleagă chestiuni generale sau particulare referitoare la istoria spațiului românesc.

Transylvanian Review

Una din cele mai valoroase contribuții ale Centrului de Studii Transilvane la istoriografia românească este revista *Transylvanian Review*. Revista, publicată exclusiv în limbi de circulație internațională, apare trimestrial, începând cu anul 1991, fără întreruperi sau întâzieri (în ultimii ani, alături de cele patru numere anuale, au fost publicate și câte două suplimente). Revista beneficiază de o foarte bună vizibilitate la nivel internațional, în biblioteci sau ca resursă electronică, fiind inclusă în baze de date internaționale prestigioase: Clarivate (ISI), SCOPUS, EBSCO, CEEOL, ERIH Plus.

Revista își propune să pună în valoare cercetările istoricilor, etnologilor, sociologilor, lingviștilor, ale căror preocupări sunt centrate mai ales pe studierea spațiului transilvan, ca parte integrantă a României. Transilvania, ca provincie românească, a fost și este în centrul a numeroase și constante preocupări istoriografice. Obiectivul propus îl reprezintă „radiografierea” Transilvaniei, sub toate aspectele sale, istoric, artistic, cultural etc. În acest scop, pentru a acoperi mai bine complexitatea spațiului transilvan, atenția acordată studiilor de istorie a fost însoțită de deschiderea spre cercetări de etnografie, sociologie, literatură, artă, demografie, filosofie etc.

Parcurgând numerele revistei în totalitatea lor, se remarcă coerența cu care aceste studii au fost organizate, de-a lungul anilor, în structura revistei. Articolele sunt cuprinse în rubrici clar delimitate, precum: *Paradigms* (formează nucleul fiecărui număr, reprezintă un grupaj de studii referitoare la o temă anume), *Tangencies* (studii legate de tematica numărului, chiar dacă nu perfect suprapuse acesteia), *Multiculturalism* (articole referitoare la complexitatea etnică și confesională a Transilvaniei), *Transsilvanica*, *Restitutions*, *Literature*. Ca tematică, sunt abordate subiecte de istorie politică, culturală, economică, istorie socială, demografie, artă, literatură, etnografie, problematica minorităților din România, a diasporei românești etc. Autorii studiilor sunt specialiști în istorie, filologie, istoria artei, filosofie, etnografie, sociologie etc. Ca proveniență, cei mai mulți sunt din diferite centre de cercetare din Transilvania și Banat, dar sunt mulți și cei din spațiul extracarpatic. Se remarcă prezența a numeroși autori străini din Statele Unite ale Americii, Marea Britanie,

Franța, Germania, Belgia, Italia etc. (în cei 30 de ani de apariție, revista a găzduit peste 140 de articole semnate de autori străini, mulți fiind specialiști cu o solidă reputație internațională; acest fapt arată, o dată în plus, dimensiunile schimburilor științifice în care s-au angajat Centrul de Studii Transilvane și *Transylvanian Review* pentru promovarea, în străinătate, a cercetării istorice românești). De asemenea, printre cei care au publicat aici se regăsesc atât personalități consacrate, specialiști cu o solidă formare și reputație, cât și tineri cercetători de valoare, cărora revista le-a pus la dispoziție spațiul pentru a-i sprijini în construirea identității lor profesionale. Menționăm, aleatoriu, dintre autori, nume precum Jean-Marc Trigeaud, Jean-Noel Grandhomme, Fabio L. Grassi, Hans Dama, Horst Fassel, Ernst Chr. Suttner, Keith Hitchins, Mihai Maxim, Gheorghe Platon, Ioan-Aurel Pop, Nicolae Edroiu, Nicolae Bocșan, Marius Porumb, Liviu Maior, Vasile Pușcaș, Iacob Mârza, Alexandru-Florin Platon, Ioana Both, Corin Braga, Mircea Măran, Maria Berenyi, Ioan Bolovan etc. Pe lângă articole, fiecare număr regulat conține în medie 4-5 recenzii ale unor lucrări de specialitate recent apărute.

Revista beneficiază, în cadrul consiliului editorial, de experiența unor personalități de anvergură în domeniul cercetării istorice, specialiști consacrați, vechi colaboratori ai Centrului de Studii Transilvane (Cesare Alzati – Facoltà di Scienze della Formazione, Istituto di Storia Moderna e Contemporanea, Università Cattolica, Milano, Italia; Mathias Beer – Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde, Tübingen, Germania; Conrad Gündisch - Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, Oldenburg, Germania; Harald Heppner – Institut für Geschichte, Graz, Austria; Paul E. Michelson – Huntington University, Indiana, USA; Momčilo

Pavlović – Institute of Contemporary History, Belgrad, Serbia; acad. Alexandru Zub).

Activitatea de cercetare și cea editorială desfășurată la Centrul de Studii Transilvane s-a bucurat, în noiembrie 2019, de o înaltă recunoaștere și apreciere, sub forma medalierei aniversare "Centenarul Marii Uniri", conferită prin decret al președintelui României în semn de apreciere pentru efortul depus în vederea păstrării și promovării memoriei evenimentelor și participanților la înfăptuirea unității naționale și a statului român modern.

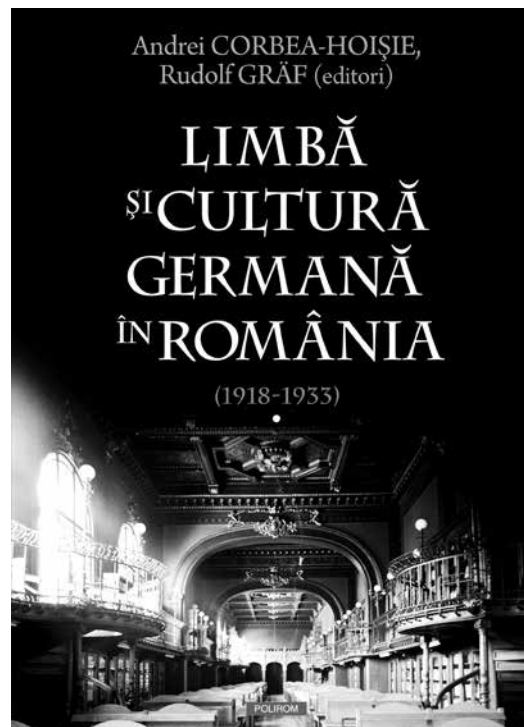
VECHIUL CENTRU TRANSILVAN ȘI NOUA SINTEZĂ DE CULTURĂ GERMANĂ

CS I dr. habil. ALEXANDRU SIMON

„Ai continuat
de atunci,
an de an, cu
râvnă sporită
cercetările,
publicând
contribuțiuni
de interes
pentru istoria
românilor din
județul Ara-
dului, pentru
vechimea
elementului
românesc în
Banat, ...”

INCEPUT CU un *î* din *i*, în loc de un *â* din *a*, demersul *Limbă și cultură germană în România (1918-1933)*. Realități „post-imperiale”, discurs public și câmpuri culturale avea toate șansele de a obține sprijin financiar, dar nu credibilitate științifică (a se vedea altminteri „eliptica” adresă: <https://ro.glcr18-33.com/>). Meritul coordonatorilor proiectului, profesorii Andrei Corbea-Hoișie și Rudolf Gräf, este de a fi depășit acest handicap, să-i spunem al *statului eșuat* numit România (Mare, între 1918/ 1920 și 1940, și ceva mai mică înainte și după). Un pasaj din introducerea volumului proiectului, editat de către cei doi coordonatori, este grăitor pentru provocările întâmpinate și asumate.

[...] Un deziderat mai dificil de atins a fost armonizarea terminologică, atât în privința utilizării unor concepte-cheie, cât și a echivalării în limba română a unor formulări tipice lexicului german sau a denumirii unor organizații ori instituții. Abia redactarea finală ne-a permis, de pildă, uniformizarea unor compuse tipice cu *volk(s)*, trimițând către noțiunile de „neam” sau „popor” (unde, reluând o sugestie a lui Eminescu din recenzia sa la revista lui Hasdeu *Columna* lui Traian, în *Timpul*, nr. 70 din 1 aprilie 1882, și asumându-ne riscul excentricității față de limba „actuală”, am utilizat uneori adjectivul „poporan”, evitând soluții inadecvate, precum „popular”, sau imposibile, ca adjectivarea lui „neam”; de regulă, am

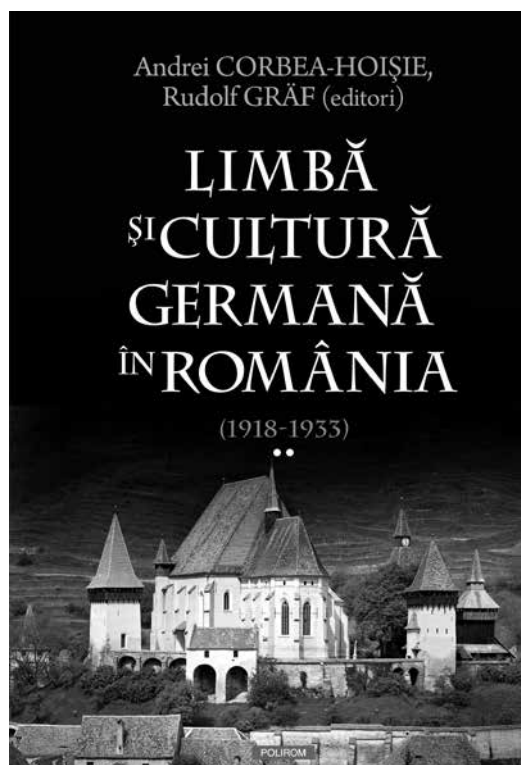
preferat genitivul lui „popor”: de exemplu *der Volksrat* = Consiliul Poporului); iar în cazul unor titulaturi oficiale, traducerea inadecvată, dar perpetuată de literatura de specialitate a trebuit radical corectată: exemplul cel mai edificator îl constituie structura executivă *Kulturamt des Verbands der Deutschen in Großrumänien* = Oficiul Cultural al Uniunii Germanilor din România Mare, înființat și condus de Richard Csaki la Sibiu, a cărui arhivă este păstrată la Arhivele Statului din Sibiu sub denumirea de... Liga Culturală a Germanilor din România [...].

Împreună, cele două tomuri ale sintezei formează o sumă a diversității întinse pe cuprinsul a aproximativ 1 400 de pagini. Ele sunt totodată și o expresie a tentației de a depăși, fie „în jos”, fie „în sus”, limitele cronologice ale cercetării, adică: sfârșitul Primului Război Mondial și sfârșitul Republicii – germane – de la Weimar și începutul căderii Primei Republici Austriece.

În mod interesant și sigur neîntâmplător, în acel context întunecat, în iarna anului 1933-1934, Universitatea *Ferdinand I* din Cluj a decis înființarea unui *Institut pentru studiul chestiunilor etno-politice din Transilvania*, care a luat viață abia opt ani mai târziu, în exil, la Sibiu, sub numele – păstrat până astăzi – de Centrul de Studii Transilvane. Viața în *Lebensraum*-ul dintre hotarele României Mari nu a fost vreodată simplă, cea culturală cu atât mai puțin. Iar, fie și numai din acest punct – delicat – de vedere, recenta sinteză editată de profesorii Corbea-Hoișie și Gräf ne permite să privim dincolo de „limitele românești” ale vremii interbelice și ale timpurilor care au urmat.

Demn de remarcat în aceste condiții este faptul că sinteza a folosit ca una dintre sursele ei de inspirație tocmai concepția *Enciclopediei României*, vasta întreprindere coordonată de către Dimitrie Gusti între – tardiv am putea spune astăzi – anii 1938 și 1943. Exista, atunci poate mai mult decât acum, o cultură a „lucrului bine făcut”. Aceasta a fost revoită să se retragă – pentru a fi blânzi – din fața extremismelor grăbite să cucerească puterea, politică, financiară, dar și culturală. Este fascinant să privești o lume percepută drept superioară, cea germană, din interior. Era o lume, cu eforturile și cu dilemele ei, (re)așezată între hotarele unui stat (tânăr) desemnat în mod – aproape – convențional drept o punte între *Mitteleuropa* și Balcani, dar și întinsul spațiu răsăritean, în a cărui umbră („germanizată”) *câmp* a devenit *câmp*. În definitiv, nimeni nu este perfect *la Porțile Orientului*, nici măcar *neamțul*.

Pe pământuri arate sau industrializate, de la caz la caz, de orizonturi schimbătoare

de așteptări, un aspect iese cu delicatețe la suprafață. Sinteza profesorilor Corbea-Hoișie și Gräf este și un dialog - să-i spunem (cu scuzele de rigoare) „inter-imperial” – al nostalgiilor: nostalgia *Kakaniei* și nostalgia *României dodoloațe*. Cunoaștem astăzi, în parte, dar nu împreună, efectele avute de asemenea nostalgii. Este un alt motiv pentru care găzduirea acestui proiect editorial de către Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Academia Română/Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu cu colaborarea Centrului de Studii Transilvane a fost un real succes

Sintezei profesorilor Andrei Corbea-Hoișie și Rudolf Gräf i se potrivesc cuvintele de odinioară ale profesorul Șerban Papacostea, „ultimul soldat” al Mareșalului Averescu și mai degrabă un „germanoofil” decât un „francofil”. *Va fi înainte și după această carte. Fie că o accepți, fie că o respingi, nu o poți ignora.* Construită în pofida constrângerilor pandemiei pe baza unei impresionante munci de arhivă și de documentare bibliografică, *Limbă și cultură germană în România (1918-1933)* este deja o referință în domeniu, și poate nu numai.

CENTRUL DE CERCETĂRI GEOGRAFICE

Dr. ȘTEFAN BILAȘCO

„Colectivul s-a dovedit a fi o veritabilă pepinieră pentru formarea și afirmarea unor prestigioși geografi ardeleni, cu contribuții importante...”

CENTRUL DE CERCETĂRI Geografice al Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române este continuatorul, întru totul, al Colectivului de Geografie înființat, în cadrul aceleiași instituții, de către magistrul școlii geografice clujene, profesorul Tiberiu Morariu, la 1 octombrie 1949. De altfel, Tiberiu Morariu, membru corespondent al Academiei Române și decan al Facultății de Biologie-Geografie a Universității Babeș-Bolyai în mai multe legislaturi, a condus Centrul până în anul 1973, când s-a retras din activitate. În sfera de veac în care s-a aflat la cârma unității, acesta a imprimat discipolilor săi rigoarea analizelor fundamentale, dar și a celor de imediată aplicabilitate practică, „geografia aplicată” promovată cu asiduitate de acesta înscriindu-se la vremea respectivă în curentul de reală modernitate a științei pe plan mondial.

Prin activitatea științifică susținută, concretizată în teze de doctorat ale membrilor săi, în lucrări de sinteză cu caracter monografic, între care relevante sunt cele aparținând colecției „Județele României” (Alba, Bistrița-Năsăud, Harghita, Sălaj), colectivul s-a dovedit a fi o veritabilă pepinieră pentru formarea și afirmarea unor prestigioși geografi ardeleni, cu contribuții importante în domeniile de studiu geomorfologic,

hidrologic, geografia turismului, geografia populației și așezărilor, etnografie etc. Dintre aceștia, numele cele mai cunoscute sunt: Ion Mac, cunoscut geomorfolog, viitor decan al Facultății de geografie din Cluj-Napoca, Victor Sorocovschi, Nicolae Ciangă, Wilfried Schreiber, Ion Popescu Argeșel, Maria Călinescu, Aurel Maier, Petru Dan Idu, Jozsef Benedek, Iuliu Vescan, Ștefan Bilașco etc. Majoritatea acestora au devenit, prin transfer, cadre didactice de real prestigiu ale facultății, unde și-au desăvârșit prestigiul științific cu funcții academice onorante.

Încă de la înființare, deseori în strânsă colaborare cu cadrele didactice ale facultății de profil din Universitatea Babeș-Bolyai, cercetătorii centrului s-au antrenat în activități de investigare detaliată și complexă a fenomenelor și proceselor geografice aferente spațiului de gravitație imediată: Depresiunea colinară a Transilvaniei, Munții Apuseni, Carpații Orientali.

Inițial, în perioada anterioară anului 1990, când anumite domenii geografice precum geografia politică, geografia mediului, geografiei populației, geografiei economice se confruntau cu dificultăți de natură ideologică, au predominat preocupările de geografie fizică (geomorfologice, hidrologice, climatice, biogeografice) susținute de renumiți specialiști în domeniu între care îi menționăm pe profesorii: Tiberiu Morariu,

Victor Sorocovschi, Ion Mac, Ion Popescu-Argeșel, Wilfried Schreiber, Maria Călinescu.

Ulterior, spectrul cercetărilor s-a multiplicat și diversificat cu introspecții de natură geografico-umană, îndeosebi cele de geografia turismului, demografie și habitat sau etnografie, unde s-au afirmat personalități precum Nicolae Ciangă, Jozsef Benedek, Aurel Maier, Dan Petru Idu.

În ultimele două decenii, membrii centrului au abordat teme științifice în vogă la nivel național și internațional, incluse preponderent în domeniul Geografiei regionale, a Științei mediului, evaluând potențialul geografic al diferitelor regiuni, întocmind planuri și strategii de dezvoltare teritorială.

În prezent, preocuparea unor membri ai centrului se focalizează pe reliefaarea unor aspecte privind poluarea mediului, a consecințelor schimbărilor climatice asupra ambientului, peisajului și contextului economico-social regional și local. Nu lipsesc abordările privind geneza, structura și funcțiile peisajelor culturale, precum și strategiile de dezvoltare regională sau reziliența sistemelor teritoriale.

Valoarea studiilor elaborate de-a lungul întregii sale existențe ca entitate de cercetare individualizată este certificată inclusiv de premiile Academiei Române decernate cercetătorilor Tiberiu Morariu, Ion Mac, Wilfried Schreiber, Ion Popescu Argeșel, Pompei Cocean, Nicolae Ciangă și Ștefan Bilașco.

Anual, Centrul organizează secțiunea geografică a manifestării științifice „Zilele academice clujene” și participă la workshopul inițiat alături de centrul similar din Filiala Iași a Academiei Române. La nivel internațional, Centrul dezvoltă strânse relații de colaborare cu Institutul de Geografie din Pécs (Ungaria) atașat Academiei din țara vecină, cu cercetătorii cărui a elaborat proiecte de interes, privind spațiul de interfață România-Ungaria.

Studiile și rapoartele de cercetare elaborate sunt publicate în reviste naționale și internaționale cotate ISI. Menționăm, de asemenea, cărțile publicate în edituri prestigioase din țară și străinătate de către cercetătorii Pompei Cocean, Ștefan Bilașco și Gabriela Munteanu.

INSTITUTUL DE SPEOLOGIE „EMIL RACOVITĂ”

*„A ști sau a
nu ști, aceasta
e întrebarea!”*

*A ști înseamnă
pentru om:
a-ți trăi timpul
de «a fi»
cu mulțumire
și a aștepta
clipa de «a nu
fi» cu seninătate.”*

**Emil Racoviță
(1926)**

I NSTITUTUL DE Speologie a împlinit anul acesta 103 ani de existență și funcționare. A fost înființat de Emil Racoviță în 1920 la Cluj, cu prilejul reîntoarcerii sale din Franța, la chemarea Consiliului Dirigent al Transilvaniei de a conduce Catedra de Zoologie a Universității din Cluj, proaspăt reorganizată după război. Activitatea și opera Institutului de Speologie nu au încetat nici o clipă la Cluj, în pofida vicisitudinilor vremurilor. Sub conducerea lui Emil Racoviță, Institutul de Speologie a cunoscut un mare avânt în perioada interbelică. În cadrul întreprinderii internaționale de cercetare „Biospeologica”, înființată de Emil Racoviță înainte să se stabilească la Cluj, cercetarea faunei cavernicole continuă acum în peșterile României, cu precădere în peșterile Munților Apuseni. Rezultatele sunt publicate în Archives de Zoologie Expérimentale et Générale și în Lucrările Institutului de Speologie din Cluj.

La sfârșitul lunii august, 1940, România este obligată prin Dictatul de la Viena să cedeze Ungariei partea de nord a Transilvaniei, care cuprindea și Clujul. Facultatea de Științe a universității clujene se refugiază la Timișoara. Emil Racoviță lasă Institutul de Speologie la Cluj în grija lui Pierre Alfred Chappuis, directorul adjunct al institutului, cetățean al unei țări neutre, Elveția, și consulul acestei țări la Cluj. În 1945, după război, Emil Racoviță revine la Cluj, la Institutul de Speologie, căruia îi dăduse ființă în urmă cu un sfert de veac. Emil Racoviță rămâne aici pentru încă doi ani, până la 11 noiembrie

1947, când a fost transportat din cabinetul său de lucru de la Institutul de Speologie direct la clinica din apropiere, unde toate strădaniile medicilor nu l-au mai putut ajuta. Emil Racoviță este înmormântat în cimitirul central al Clujului, dar spiritul său universal a rămas la Institutul de Speologie, la Cluj și asupra întregii comunități științifice din lumea Biospeologiei, o știință sintetică ce și-a propus drept scop studierea *istoriei naturale a domeniului subteran*, o știință inovatoare ce l-a avut drept creator pe însuși Emil Racoviță.

Institutul de Speologie poartă astăzi numele lui Emil Racoviță și se găsește din 1960 sub oblăduirea Academiei Române. La Cluj, vremurile grele de după război, apoi începutul perioadei comuniste din România, nu au ocolit Institutul de Speologie, însemnând printre altele diminuarea până la sistare a fondurilor. În acele vremuri, activitatea Institutului de Speologie nu a încetat, grație în mod particular lui Mihai Șerban, numit la Institutul de Speologie la 1 septembrie 1946. Institutul de Speologie a fost reorganizat la București în 1956, Clujul rămânând până astăzi un compartiment. Compartimentul din Cluj al Institutului de Speologie se mândrește cu nume sonore al speologiei și biospeologiei românești și mondiale. Pe lângă Mihai Șerban, asistentul lui Emil Racoviță, amintim în mod special înaintașii noștri, biospeologii Dan Coman, Corneliu Pleșa și Gheorghe Racoviță, alături de Iosif Viehmann și Teodor Rusu, geologi, cu toții temerari exploratori ai peșterilor României, cercetători

ai Institutului de Speologie, ale căror nume le regăsim în toate cărțile de speologie.

Așa cum spunea Emil Racoviță, „speologia este o știință eminentă sintetică”. Cercetarea științifică a domeniului subteran implică noțiuni și cunoștințe din multe domenii. Biospeologia nu poate fi înțeleasă având doar cunoștințe din ramurile biologiei generale. Biospeologul face întotdeauna referire la informații din geologie, chimie sau hidrologie, pentru a înțelege de pildă arealul faunei subterane terestre în funcție de izolarea geografică a diferitelor populații, în diferite masive carstice separate de bariere geologice. În cazul faunei acvatice, biospeologul va fi întotdeauna interesat de curgerea și caracteristicile fizico-chimice ale apelor subterane și nu numai de numele științific al unei specii pe care o studiază. Astfel, la Cluj, cercetătorii Institutului de Speologie abordează astăzi teme de cercetare dintre cele mai variate. Sistematica și taxonomia faunei subterane acvatice și terestre sunt completate cu studii filogenetice, folosindu-se metode dintre cele mai moderne, așa cum ar fi tehnicile din sfera biologiei moleculare. Microbiologia clasică, ce se bazează pe izolarea și creșterea microorganismelor, a fost demult înlocuită în laboratorul Institutului de Speologie cu

tehnicile avansate actuale cu care studiem amprente genetice ale microorganismelor din peșteri și din vastul domeniu subteran în general. Biologia moleculară își găsește bine utilitatea și în cazul cercetării populațiilor de lilieci, alături de utilizarea analizoarelor moderne ale ultrasunetelor emise de aceste mamifere troglofile. Relicvele mamiferelor și omului preistoric sunt studiate cu tehnici moderne și avansate, ce permit stabilirea cu înaltă precizie a perioadei în care aceste mamifere (ursul de cavernă, hiena de peșteră etc.), cât și omul preistoric, au trăit. Cu aceste tehnici din sfera datărilor cu ajutorul elementelor radioactive, sau folosind analizele izotopilor stabili, se pot obține informații asupra condițiilor de viață și mediului înconjurător din acele timpuri preistorice.

Cercetările științifice desfășurate la Institutul de Speologie au de multe ori și un caracter practic, veghindu-se neconținut la protecția peșterilor, a apelor și a mediului subteran în general. Mediul subteran este din ce în ce mai amenințat de creșterea și dezvoltarea societății de astăzi, cu o cerere din ce în ce mai pronunțată de resurse naturale. Apele subterane sunt o resursă epuizabilă și, deci, nu pot fi pompate la nesfârșit către suprafață. Apa subterană din regiunile

carstice este principala, dacă nu unica, sursă de apă potabilă. Paradoxal, în aceste regiuni, deșeurile provenite din gospodăriile oamenilor, dar și cele cu origini în industrie sau agricultură, ajung în definitiv în apele subterane, poluându-le. Nu în ultimul rând, peșterile

sunt adevărate laboratoare de studiu a istoriei naturale a domeniului subteran, așa cum zicea Emil Racoviță. Tainele peșterilor nu vor putea fi descifrate pe deplin niciodată, după cum peșterile sunt izvoare de cunoștințe ce așteaptă să fie culese.

Institutul de Speologie
"Emil Racoviță"
Departamentul Cluj

ZILELE ACADEMICE CLUJENE

2023

Academia Română
Filiala Cluj-Napoca

**INSTITUTUL DE SPEOLOGIE
"EMIL RACOVITĂ"
DEPARTAMENTUL CLUJ-NAPOCA**

Vă invită la
**Workshopul "Cercetări în întuneric"
și Conferința**

**A microbial journey -
From the wild to genes and
back**

Suținută de
Prof. MIRCEA PODAR
Oak Ridge National Laboratory, USA

JOI, 5 OCTOMBRIE 2023
Începând cu ora 10:00
Sala de conferințe a Academiei Române Filiala Cluj-Napoca,
str. Republicii, nr . 9

OBSERVATORUL ASTRONOMIC CLUJ-NAPOCA

PROIECTE DE CERCETARE DE EXCELENȚĂ

CS III dr. GABRIELA BLAGA, CS I dr. ing. VLAD TURCU

ERA COSMICĂ, începută prin plasarea pe orbite circumterestre a sateliților artificiali ai Pământului, a adus deopotrivă noi oportunități și provocări pentru cercetarea științifică în domeniul astronomiei și astrofizicii. Astfel, mecanica cerească a avut un rol important în dezvoltarea noilor concepte din astrodinamică. Domeniul spectral al astrofizicii a fost extins în afara ferestrelor optice și radio accesibile observațiilor de la suprafața Pământului spre domeniile infraroșu, ultraviolet extrem, X, gamma. Cunoașterea compoziției și dinamicii spațiului din vecinătatea Pământului a suferit modificări importante, odată cu extinderea do-

meniilor orbitale ale sateliților. Instrumentele, senzorii, tehnologiile dezvoltate în cadrul clasic, la sol, au fost folosite inițial pentru primii sateliți, dar pe măsura obținerii de măsurători și date observaționale din spațiu a apărut necesitatea de a fi dezvoltate noi instrumente, senzori, tehnologii, metode și modele teoretice.

Începând din 2017-2018 o temă de interes a fost obținerea și interpretarea corectă a citirilor provenite de la senzori aflați în sateliți plasați în orbita Pământului, cu precădere din misiunea SWARM a Agenției Spațiale Europene. Aflați într-o orbită la aproximativ 500 km deasupra Pământului, cei trei sateliți din flota SWARM au un plan

»... una dintre cele mai mari provocări actuale este de a monitoriza și de a găsi soluții de limitare a numărului de noi deșeuri spațiale, pentru evitarea unui scenariu catastrofal în care spațiul din vecinătatea Pământului devine inutilizabil...»

Stația observații Feleacu, cupolă, 6 m.

de zbor și o încărcătură științifică țintită către măsurarea câmpului magnetic terestru, dar și a interacțiunii dintre straturile de atmosferă terestră și câmpul magnetic solar. Este important ca aceste citiri ale senzorilor să existe și, mai mult, este important ca ele să reflecte realitatea. Interesul nu este doar pur științific, ci eminamente practic: la acea înălțime, interacțiunea dintre câmpul magnetic solar și straturile atmosferice ale Pământului generează fenomene de vreme spațială (Space Weather).

Parte dintr-un consorțiu mai larg – care înglobează ca activități: direcții de cercetare fundamentală, dezvoltare de produs științific, încadrare produs pe platformă satelitară, lansare și menținere satelit pe orbită –, echipa Observatorului Astronomic Cluj-Napoca s-a ocupat în particular de explicarea și modelarea analitică și numerică a unei mici perturbații care apare în datele obținute de magnetometrele de la bordul sateliților SWARM. S-a ajuns la concluzia că există fenomene termice care influențează citirile senzorului și deci rezultatul nu constă doar în valoarea câmpului magnetic terestru, ci include și perturbațiile care apar accidental pe orbită.

Traseul echipei a fost de a participa la o competiție deschisă, prin care se cereau soluții pentru această problemă, cu finanțare de la Agenția Spațială Europeană (ESA), Programul „ESA Express Procurement Plus – EXPRO+”. Numele proiectului a fost „Magnetic Field Perturbations by Thermo-Electric Effects”. Echipa a câștigat competiția și a început implementarea proiectului în 2018. Participarea echipei în acest consorțiu are numeroase beneficii, în afara absorbției de fonduri, dintre care amintim de exemplu omogenizarea gradului de pregătire al resursei umane cu țări în care posibilitatea educației în tehnologia sateliților există la nivel universitar. După ce au demonstrat că au pregătirea necesară pentru a susține partea teoretică a proiectului, membrii echipei Observatorului au învățat „din mers”.

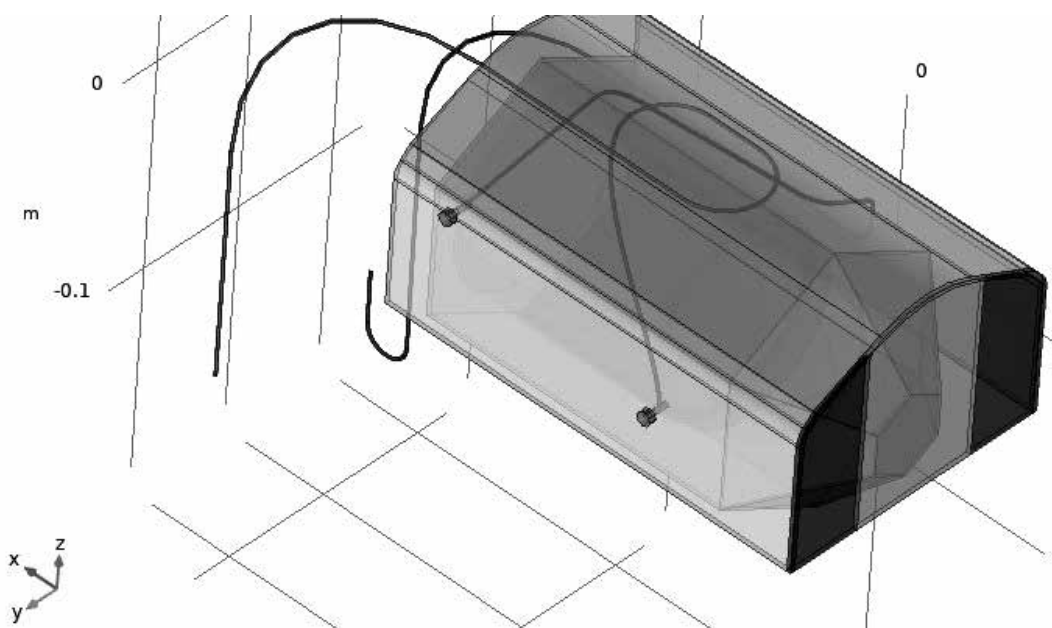
Rețeaua științifică formată s-a consolidat dincolo de momentul proiectului inițial de un an, echipa Observatorului fiind invitată să rămână în consorțiu încă 4 ani, sub finanțare ESA. Astfel, au fost obținute proiectele cu titlurile: „SWARM IOP Support Contract – Simulation of magnetic disturbance at the SWARM ASM and VFM location”, derulat în intervalul 2019-2021, și „SWARM IOP Support Contract – Time Dependent Analysis of Magnetic Perturbations On-Board”, desfășurat în perioada 2021-2022.

Infrastructura software existentă s-a îmbunătățit prin adăugarea unei licențe de software profesional de simulare a proceselor fizice în geometrii complexe (COMSOL). Software-ul a fost folosit pentru a simula fenomenele din vecinătatea magnetometrului.

Atât contextul, cât și abordarea tuturor participanților din consorțiu se aliniază principiilor de Open Science (parafrazat: știința este a tuturor), care au ca scop să prezinte un produs final validat științific, utilizabil gratuit de alte grupuri în scopuri științifice sau de amatori.

Există multe clasificări ale sateliților artificiali ai Pământului, dar probabil cea mai simplă structurare implică sateliți activi și deșeuri spațiale. La momentul actual numărul de sateliți activi catalogați este de aproximativ 8800, în timp ce numărul deșeurilor spațiale catalogate, cu dimensiuni mai mari de 10 cm, este de 35800. Numărul deșeurilor spațiale de dimensiuni mai mari de 1 cm este estimat la un milion. Prin urmare, una dintre cele mai mari provocări actuale este de a monitoriza și de a găsi soluții de limitare a numărului de noi deșeuri spațiale, pentru evitarea unui scenariu catastrofal în care spațiul din vecinătatea Pământului devine inutilizabil prin multiplicare în lanț a fragmentelor rezultate din ciocniri ale obiectelor spațiale artificiale (așa-numitul efect Kessler).

Domeniul de cercetare cunoscut sub numele de *Space Situational Awareness* (SSA) a devenit în ultimii ani un domeniu de interes major pentru agențiile și instituțiile de cerce-

Rezultatele echipei, care includ explicarea teoretică a fenomenului fizic-sursă a perturbației, codul executabil pentru simulare și caracterizarea statistică a perturbației înregistrate pe orbită, sunt în acest moment folosite pentru a corecta prin software citirile magnetometrelor înainte ca aceste citiri să fie publicate ca date validate științific pentru utilizatorul final.

tare din domeniul spațial. Cele trei componente ale acestuia includ obiectele naturale care pot ajunge în vecinătatea Pământului (*Near Earth Objects*, NEO), vremea spațială (*Space Weather*) și supravegherea și urmărirea obiectelor spațiale artificiale (*Space Surveillance and Tracking*, SST).

Observatorul Astronomic Cluj-Napoca a fost subcontractor în cadrul unui proiect obținut în competiție în cadrul programului „European GNSS Evolution Programme” al Agenției Spațiale Europene (ESA) cu titlul: „TELEGAL – Angular Position Measurement of Galileo Satellites with Telescopes”, desfășurat în perioada 2015-2017. Scopul proiectului a fost de a obține date observaționale optice astrometrice și de a perfecționa o metodă de calibrare a acestora cu datele precise obținute prin metode radio pentru constelațiile de sateliți de navigație Galileo, GPS și GLONASS. Rezultatele acestui proiect constituie elemente de referință pentru validarea datelor observaționale optice obținute la sateliți activi și deșeuiri spațiale în cadrul proiectelor și programelor de su-

praveghere și urmărire a obiectelor spațiale artificiale.

În cadrul subprogramului „ESA Express Procurement Plus – EXPRO+” al Agenției Spațiale Europene (ESA), Observatorul Astronomic Cluj-Napoca a fost subcontractor în cadrul unui alt proiect cu titlul: „Synoptes – GNSS Based Timestamping for SST Observations”, derulat în perioada 2019-2022. Proiectul a avut ca scop realizarea, testarea și validarea unui produs industrial competitiv, care să genereze, pe baza etaloanelor de timp de la sateliți GNSS, momente de timp cu precizie de ordinul microsecundelor, asociate observațiilor din domeniul SST și NEO. Definirea cerințelor produsului, testarea și validarea produsului final prin obținerea de date observaționale, prelucrarea și validarea acestora au fost obiective majore realizate de către colectivul de cercetare din cadrul Observatorului Astronomic Cluj-Napoca.

În cadrul programului „Horizon 2020 – SGA Space”, Observatorul Astronomic Cluj-Napoca este sub-partener pentru Agenția Spațială Română – Centrul Național Român

Synoptes

GNSS Based Timestamping for SST Observations

Sistemul Synoptes

Telescopul 61 cm PleaneWave CDK și senzorul AROAC T08 în cupola de 6m a Stației de Observații Feleacu.

SST (COSST), în proiectul de cercetare cu titlul „Second funding line in Work Programme 2018-2020 for the further development of a European SST Service provision function” (“2-3SST2018-20”), pe perioada 2020-2023. În calitate de sub-partener, obiectivele principale în cadrul proiectului sunt contribuții la realizarea de studii de arhitectură și dezvoltare pentru senzori SST și specific dezvoltarea și integrarea rețelei de senzori optici NEEMO în cadrul rețelei de senzori EUSST.

De asemenea, în cadrul programului „Horizon 2020 – SGA Space”, Observatorul Astronomic Cluj-Napoca este sub-contractor pentru Agenția Spațială Română – Centrul Operațional Național Român SST (COSST) în proiectul de cercetare cu titlul: „First funding line 2018-2020 for the further development of a European SST Service provision function” („1SST2018-20”), derulat în perioada 2020-2023. Obiectivul principal în cadrul acestui proiect este obținerea, prelucrarea și furnizarea de date observaționale în regim operațional pentru sateliți și deșeuri spațiale în toată gama de regimuri orbitale. Pentru acest scop au fost integrați și validați senzori optici specifici pe baza infrastructurii observaționale existente în cadrul Stației de Observații Feleacu a Observatorului Astronomic Cluj-Napoca. Datele observaționale

obținute sunt partajate în cadrul consorțiu-ului European EUSST pentru asigurarea serviciilor de conjuncții / evitare a coliziunilor (*Collision Avoidance*), fragmentare (*Fragmentation*), reintrare în atmosferă (*Re-Entry*) și a bazei de date / catalog de obiecte (*Catalog Database*).

Diseminarea rezultatelor din aceste proiecte internaționale de cercetare științifică, obținute de cercetătorii științifici ai colectivului Observatorului Astronomic Cluj-Napoca, s-a concretizat prin prezentarea și publicarea rapoartelor intermediare și finale în cadrul ESA sau EUSST, precum și prin susținerea și publicarea unor lucrări științifice în cadrul unor conferințe și congrese de specialitate:

- 6th International Colloquium „Scientific and Fundamental Aspects of GNSS / Galileo”, European Space Agency ESA,

Universitat Politecnica de Valencia, VAL Space Consortium, Valencia, Spain, 25-27 October 2017;

- 2nd NEO and Debris Detection Conference, 23-27 January 2023, ESA, Darmstadt, Germany;
- 73rd International Astronautical Congress 2022,
- 20th IAA Symposium on Space Debris, 18-22 September 2022, Paris, France.

și prin publicarea în reviste de specialitate prestigioase:

- *Astronomy and Astrophysics*,
- *Acta Astronautica*,
- *Sensors*,
- *Remote Sensing*,
- *IEEE Transactions on Plasma Science*,
- *IEEE Transactions on Magnetics*.

Exemplu de observații ale asteroidului NEO 2020 UA (dărele mai scurte din zona centrală) și ale satelitului MEO: ATLAS 2 CENTAUR R/B #23968U 96042B (dărele mai lungi din partea de jos), obținute cu telescopul Planewave CDK24 la Stația de Observații Feleacu a Observatorului Astronomic Cluj-Napoca, în data de 2020.10.20, UTC 20:41:49... 20:42:17, suprapunere de 3 imagini cu timpi de expunere = 3 sec. Coordonatele centrului imaginii: RA2000.0 04h 00m 17.4s; Dec2000.0 +11°00'40.1". CCD FOV: 23.88' x15.92'. Nordul este în partea superioară a imaginii.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE DIN CLUJ-NAPOCA

TRADIȚIA VALORII CULTURALE

Prof. univ. dr. SORIN CRIȘAN

Bibliotecar I dr. ALEXANDRU DANIEL PITICARI

*Cercetarea
fondurilor de
carte vechi și a
manuscriselor
poate fi văzută
ca un proces
profund filoso-
fic, implicând
interpretarea,
conștiința in-
terpretativă,
construcția
cunoașterii și
reflexia asupra
istoriei și cul-
turii umane.*

INIINȚATĂ LA începutul anilor 1950, Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca (B.A.R. Cluj-Napoca) a reunit sub un nume comun mai multe fonduri de carte, manuscrise, reviste și alte tipuri de publicații, risipite în diferite locații din Transilvania: Blaj, Satu Mare, Oradea, Cluj. În anul 1975, toate aceste colecții disparate au fost reunite în sediul actual al instituției, pe strada M. Kogălniceanu nr. 12-14. De o mare valoare, fondurile menționate cuprind lucrări relevante pentru domeniul umanist, al istoriei, al științelor naturii și al științelor exacte, precum și pentru domeniul teologiei. B.A.R. Cluj-Napoca, împreună cu filialele sale din Năsăud și Blaj, deține peste jumătate de milion de unități bibliologice, incluzând aici manuscrise, cărți apărute încă din perioada de debut a tiparului (mijlocul secolului al XV-lea), periodice etc. – relevante atât pentru cultura națională, cât și pentru cea universală –, acoperind o perioadă de peste opt secole. Ca urmare, B.A.R. Cluj-Napoca a devenit una dintre cele mai mari deținătoare de publicații de tezaur și de patrimoniu din România. Mai putem menționa cele aproximativ 100.000 de manuscrise și tipărituri anterioare anului 1.800 (unele dintre ele cu o vechime de șapte secole), fără a include aici sutele de titluri de periodice vechi (sec. XVIII-XIX). De o va-

loare culturală, științifică și artistică remarcabilă sunt cele 177 de incunabule, la care se adaugă circa 4.000 de volume de carte veche românească, maghiară și germană. În fondurile Bibliotecii se evidențiază și o colecție de codice medievale din secolele XII-XVI (relevante pentru literatura antică, medievală și renescentistă), dar și un număr important de manuscrise orientale (ebraice, arabe, turce și persane), multe dintre acestea provenind din biblioteca personală a lui Timotei Cipariu. Tot din fondul de carte orientală reținem colecția de aproximativ 9.000 tipărituri (secolele XVIII-XIX). De asemenea, Biblioteca adăpostește opere relevante pentru literatura religioasă din timpul Reformei și a Contra-reformei, precum și ediții princeps ale lucrărilor lui Copernic, Galileo Galilei, Newton, Comenius și Hobbes. Colecția de cărți europene vechi (secolele XVI-XVIII) reprezintă fondul cel mai variat, cuprinzând aproximativ 50.000 de lucrări, unele dintre ele aparținând unor editori remarcabili din acele timpuri (Manutius, Froben, Plantin, Elzevir). Ținând cont de specificul fondului de carte al B.A.R. Cluj, principalele activități ale acesteia constau în organizarea și conservarea colecțiilor, valorificarea acestora prin diseminarea informațiilor bibliologice, prin asigurarea accesului cercetătorilor la documentele solicitate, precum și prin oferirea

de consultanță de specialitate tuturor utilizatorilor bibliotecii. De asemenea, B.A.R. Cluj-Napoca participă la proiecte de cercetare naționale și internaționale care vizează valorificarea patrimoniului cultural de care dispune. Sintetizând, obiectivele B.A.R. Cluj constau în:

- *Păstrarea și conservarea fondurilor de patrimoniu și de tezaur:* Biblioteca are ca prioritate conservarea și protejarea cărților vechi, a manuscriselor și a celorlalte tipuri de publicații, pentru a le menține într-o stare bună pentru generațiile viitoare. Aceasta implică măsuri de climatizare adecvată, de manipulare cu grijă a materialelor fragile și de restaurare a unităților bibliologice care necesită intervenții de specialitate.
- *Cercetarea științifică:* B.A.R. Cluj facilitează cercetarea academică și istorică, oferind cercetătorilor acces la resursele sale. Acest obiectiv include și catalogarea colecțiilor, organizarea de expoziții, conferințe și seminarii pentru promovarea cercetării, publicarea unei reviste de specialitate, *Études bibliologique*, revistă indexată în baze de date internaționale, în care semnează personalități remarcabile în domeniu.
- *Educația și formarea:* B.A.R. Cluj servește ca resursă pentru studenți și cercetători, ajutându-i să înțeleagă și să folosească resursele istorice și bibliografice. Aceasta implică sesiuni de formare și ghiduri pentru cercetarea în bibliotecă.
- *Diseminarea cunoașterii:* B.A.R. Cluj încurajează diseminarea și partajarea cunoașterii. Aceasta include digitalizarea colecțiilor pentru acces online, publicarea cărților vechi în ediții îngrijite și comentate, organizarea de evenimente pentru comunitatea academică și pentru publicul larg, asistarea cercetătorilor în activitatea de documentare etc.
- *Promovarea culturii și a istoriei locale și a celei universale:* Prin acest obiectiv se urmărește contribuirea la conservarea, înțelegerea și promovarea bunurilor culturale naționale și universale.
- *Colaborare academică:* B.A.R. Cluj reprezintă un partener activ în comunitatea academică, colaborând cu alte instituții academice, biblioteci, muzee și arhive pentru a promova schimbul de resurse și expertiză.
- *Inovare și adaptabilitate:* B.A.R. Cluj trebuie să rămână relevantă într-o lume în schimbare, adaptându-se la tehnologiile noi și la nevoile în schimbare ale utilizatorilor. În acest sens este vizată digitalizarea colecțiilor, dezvoltarea unor servicii online și implementarea unor tehnologii moderne de gestionare a colecțiilor.

- *Promovarea valorii resurselor rare:* B.A.R. Cluj urmărește să sensibilizeze publicul cu privire la valoarea resurselor rare pe care le deține (de tezaur și de patrimoniu) și să încurajeze donații și sponsorizări pentru a le întreține și dezvolta.
- *Diversitate și incluziune:* B.A.R. Cluj este interesată să se asigure că colecțiile sale reprezintă o varietate de voci și perspective culturale, oferind acces egal tuturor utilizatorilor, independent de origine, limbă sau statut socio-economic. În plus, se urmărește respectarea legislației privind drepturile de autor și angajarea în practici etice de gestionare și de promovare a resurselor sale.
- *Promovarea accesului deschis și a educației:* Încurajarea accesului deschis la resursele bibliotecii poate contribui la diseminarea cunoașterii în mod mai larg. Dezvoltând programe de educație a utilizatorilor, B.A.R. Cluj ajută la înțelegerea și valorificarea colecțiilor bibliotecii. Acesta include cursuri, seminarii și evenimente

educaționale prin care se ghidează studenții și cercetătorii în utilizarea resurselor puse la dispoziție în studiile interdisciplinare.

Aceste obiective sunt integrate în planul strategic al B.A.R. Cluj, reflectând misiunea și viziunea instituției în contextul specific al colecțiilor de carte veche și al manuscriselor pe care le deține. Fiind destinată atât conservării unui fond cultural și istoric inestimabil, cât și promovării cercetării academice și educației, B.A.R. Cluj reprezintă o resursă valoroasă pentru comunitatea academică și pentru societate în ansamblu. Cercetarea fondurilor de carte veche și a manuscriselor poate fi văzută și ca un proces profund filosofic, implicând interpretarea, conștiința interpretativă, construcția cunoașterii și reflexia asupra istoriei și culturii umane. Această cercetare contribuie atât la înțelegerea trecutului nostru, cât și la interpretarea modului în care cunoașterea este împlinită, favorizând consolidarea civilizației.

DIMITRIE CANTEMIR

PARTE A tezaurului B.A.R. Cluj-Napoca sunt și tipăriturile care îl au ca autor pe Dimitrie Cantemir, figură emblematică a culturii europene, în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea. Profund influențat de operele filosofice și literare ale timpului său, Cantemir a promovat cultura și educația și a făcut eforturi pentru consolidarea puterii statale a Țării Moldovei. Cantemir a fost și un filosof prolific, lucrările sale reflectând influența gândirii renascentiste și iluministe, abordând teme precum natura umană, moralitatea și politica. Promotor al dialogului între culturile europene și orientale, Cantemir rămâne o figură remarcabilă a istoriei europene și un exemplu de polimat al Renașterii. Contribuțiile sale în domeniile politicii, istoriei, muzicii și filosofiei au lăsat o amprentă durabilă asupra culturii române și a cunoașterii Europei de Est, deschizând orizonturi de înțelegere a lumii orientale pentru lumea occidentală și lăsând o moștenire culturală bogată care continuă să inspire și să influențeze generații de cercetători și de artiști.

Fără a lua în seamă tipăriturile din perioada modernă (cele de după 1750), în colecțiile B.A.R. Cluj-Napoca se găsesc șase ediții ale unor opere scrise de Dimitrie Cantemir, la care se adaugă o lucrare tipărită la Mănăstirea Neamț – toate de o inestimabilă valoare:

- *Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul,*

Iași, Tipografi: Athanasie ieromonahul și Dionisie monahul, 1698 (2 exemplare, CRV 49 și CRV 1039);

- *The History of the Growth and Decay of the Othoman Empire*, Part. I-II, Londra, 1734-1735 (1 exemplar, CRV 162);
- *Histoire de L'empire othoman*, tom. I-II, traduite en français par M. de Joncquières, Paris, Chez Louis-Etienne Ganeau, 1743 (1 exemplar, CRV 411);
- *Historie de L'empire othoman*, tom. I-IV, traduite en français par M. de Joncquières, Paris, Chez Louis-Etienne Ganeau, 1743 (1 exemplar, CRV 1074);
- *Geschichte des osmanischen Reichs*, traducere din limba engleză de Johann Lorenz Schmidt, Hamburg, bey Christian Herold, 1745 (6 exemplare, CRV 859, CRV 409, CRV 410, CRV 1075, CRV 412, CRV 1370);
- *Historisch geographisch und politische Beschreibung der Moldau*, traducere de Johann Ludwig Redslob, Frankfurt und Laipzig, 1771 (2 exemplare, CRV 495, CRV 1306);
- *Scrisoarea Moldovei*, Mănăstirea Neamț, [traducere de Vasile Vârnav (?)], 1825 (2 exemplare, CRV 11, CRV 1245).

Dimitrie Cantemir este unul dintre cărturarii care fac parte, deopotrivă, din panteonul culturii noastre naționale și din cel european. Născut la confluența veacurilor și la răspântia imperiilor, în familia încercatului și destoinicului dregător, cu origini răzășești, domn al Țării Moldovei, Constantin

„*Eu sint fapta și plăzmuirea a vecinicului împărat și sânt grădină plină de pomi sau pomi plini de roadă și, mai adevărat, visteriu plin de tot binele.*”

Cantemir, viitorul cărturar a fost încredințat de părintele său unor învățați care i-au șlefuit intelectul și firea. Primul său dascăl a fost vrednicul *magister* Ieremia Cacavelas, care l-a introdus pe tânărul vlăstar domnesc în lumea fascinantă a limbilor latină și greacă veche, limbi pe care acesta și le va însuși și perfecționa în perioada constantinopolitană. Ajuns în capitala Imperiului Otoman, Dimitrie Cantemir a stabilit legături politice, culturale și diplomatice cu figuri ilustre ale culturii europene, de la confluența veacurilor al XVII-lea și al XVIII-lea, cum ar fi Voltaire și Leibnitz. „Trăind supt vremi“ – parafrazându-l pe cronicar –, viitorul princip a resimțit, probabil, gustul amar al neta-

torniciilor politice, al intrigilor de la Curte și, inspirat de principiile umanismului, s-a confundat în studiul vechilor hrisoave pentru a deveni cetățean al „republicii literelor“.

În ceea ce privește opera sa, Dimitrie Cantemir a fost unul dintre puținii intelectuali români din acea epocă, ale cărui scrieri au fost racordate în chip organic la curentele culturale, științifice și metodologice ale Europei de Vest. Fără a putea schița în aceste puține rânduri toate aspectele referitoare la activitatea sa cărturărească, putem spune că opera lui Dimitrie Cantemir este alcătuită din scrieri cu caracter istoric, filosofic, religios, antropologic, filologic, muzical etc. Este suficient a menționa în acest sens următoarele titluri:

- *Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul* (1698),
- *Sacrosanctae scientiae indepingibilis imago* (1700),
- *Istoria ieroglifică* (1703-1705),
- *Compendium universae logices institutiones* (1701),
- *Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae* (1714-1716),
- *Incrementorum et decrementorum Aulae Othmannicae sive Aliothmannicae Historia* (1706-1710-1716),
- *Vita Constantini Cantemyrii, cognomento Senis, Moldaviae Principis* (1716-1718),
- *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor sau Hronica a toată Țara Românească, care apoi s-au împărțit în Moldova, Muntenia și Ardealul, din descălecatul ei de la Traian, împăratul Râmului* (1719-1722),
- *Systema de religione et statu Imperii turcici* (1722) etc.

Spre exemplu, în lucrarea de debut a tânărului vlăstar domnesc, *Divanul*, tipărită la Iași, în 1698, se reflectă gândirea sa profund umanistă cu privire la cunoaștere și la relația dintre om și lume. *Divanul* este scris sub forma unui dialog între „Înțelept“

„Ο σοφος: Ἦθελα καὶ ἐπιθυμουν, καθὼς μοῦ φαίνεται, νὰ σὲ γνωρισω, ὦ μεγάλαυχε, πλάνε καὶ πρόσκαιρε κόσμε, ποῖος σὲ ἔκτισε, καὶ ἀπὸ τὶ καιρὸν εἶσαι καὶ ἀφόντις εἶσαι, πῶς πορεύεσαι.“ – „Vt-re-a-și și a-și pofti ca să te știi – precum mi să pare – o, lume falnică, amăgiitoare și trecătoare, cine ti-au făcut și ce ești, de când ești, și de când ești, cum te ții?“ (D. Cantemir, *Divanul*, ed. V. Căndea, M. Marinescu-Himu, 1974, pp. 122-123)

și „Lume“

„Ο κόσμος: Εγὼ εἶμαι ποίημα καὶ πλάσμα τοῦ αἰωνίου Βασιλέως, καὶ εἶμαι ἓνα περιβόλι γεμάτον ἀπὸ δένδη, ἢ δένδρα γεμάτα καρπούς, καὶ ἀληθέστερα, εἶμαι θησαυροφυλάκιον γεμάτον ἀπὸ ὄλα τὰ καλὰ, καὶ εἶναι ἴσζ' χρόνοι, ἀφόντις εἰς τοῦτο τὸ εὐμορφον σχῆμα, ὁ Κύριος μὲ ἐκατασκεύασε καὶ πορεύομαι μὲ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ τοῦ λόγου μου.“ – „Eu sint facta și plăzmuirea a vecinicului împărat și sânt grădină plină de pomi sau pomi plini de roadă și, mai adevărat, visteriu plin de tot binele; și sânt 7207 de ani de când într-acesta chip frumos Domnul m-au meșterșuguit; și mă țiiu cu oamenii și oamenii cu mine (D. Cantemir, *Divanul*, ed. V. Căndea, M. Marinescu-Himu, 1974, pp. 122-123),

dialog încadrat organic în canoanele literaturii filosofice ale secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, în care intelectualii din Europa au explorat teme legate de condiția umană, moralitate și cunoaștere. O temă majoră din *Divanul* o reprezintă relația dintre trup și suflet. Dimitrie Cantemir explorează modul în care corpul și mintea interacționează și cum se influențează reciproc. Această temă poate fi privită din perspectiva dualismului cartezian – idee filosofică extrem de vehiculată în epocă. Cantemir discută despre modul în care trupul poate deveni o sursă de ispită

și de păcat pentru suflet, dar și cum sufletul poate governa prin disciplină trupul. Proce-sul de cunoaștere și importanța înțelepciunii în viața umană reprezintă o altă temă impor-tantă a acestei lucrări, subliniind că pentru a ajunge la cunoaștere nu trebuie să ne ocu-păm doar de aspectele teoretice ale vieții, ci și de cele de zi cu zi, pentru a ne ghida com-portamentele în spiritul eticii. Ca urmare, înțelepciunea devine esențială în construcția unei vieți morale și echilibrate. Conceptele de virtute și de bine își găsesc și ele locul în scrierea lui Cantemir, punând un accent pu-ternic pe credința religioasă, care oferă în-drumare și scop în viața umană. Prin inter-mediul operei sale, Cantemir își împărtășește

gândirea umanistă, contribuind astfel la dezvoltarea cunoașterii în Europa și în întreaga lume.

Conștientizând valoarea moștenirii culturale și spirituale lăsate de către principele Dimitrie Cantemir deopotrivă nouă, românilor, dar și lumii întregi, Biblioteca Academiei Române din Cluj și Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai au considerat

oportun să organizeze împreună o conferință științifică dedicată principelui cărturar, mai cu seamă în condițiile în care anul acesta se împlinesc două cifre rotunde: 350 de ani de la naștere și 300 de ani de la moartea celui care a fost domn al Moldovei, capucehaie la Constantinopol, diplomat și sol al țarului Petru I Romanov al Rusiei și, înainte de toate, cetățean al „Republicii Literelor“.

ZILELE ACADEMICE CLUJENE

Programul manifestărilor în perioada
septembrie-noiembrie 2023

FESTIVITATEA DE DESCHIDERE

Vineri, 13 octombrie 2023,
orele 11.00-12.15

Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”

Cuvinte de deschidere:

- Academician Ioan-Aurel POP,
Președintele Academiei Române
- Prof. univ. dr. Daniel DAVID, membru corespondent al Academiei Române
Rectorul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca
- Academician Doru PAMFIL,
Președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române

Comunicări în plen:

- Dr. Emil CĂTINAȘ,
Directorul Institutului de Calcul „Tiberiu Popoviciu”
*60 de ani de la construirea primului calculator din România
cu tranzistori și memorie internă*
- Dr. habil. Virgil CIOMOȘ,
Director adjunct al Institutului de Istorie „George Barițiu”,
Departamentul de Cercetări Socio-Umane
Ce înseamnă să fii european astăzi? Un rapel
- CS III Dr. Cosmina-Maria BERINDEI,
Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”
*Chestionarele Muzeului Limbii Române (1923-2023).
Un secol de la înregistrarea primelor răspunsuri*

Încheierea festivității,
ora 12.15

- Moment muzical oferit de Academia de Muzica „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca

PROGRAMUL MANIFESTĂRILOR
ÎN ORDINE CRONOLOGICĂ

14 septembrie – 25 octombrie	Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”	77
5 octombrie	Institutul de Speologie „Emil Racoviță”	83
17 octombrie	Centrul de Studii Transilvane	84
18-28 octombrie	Institutul de Istorie „George Barițiu”	86
19-20 octombrie	Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș	96
19-20 octombrie	Biblioteca Academiei Române – Cluj-Napoca	98
20 octombrie	Centrul de Cercetări Geografice	101
27 octombrie	Observatorul Astronomic Cluj-Napoca	103
6-9 noiembrie	Arhiva de Folclor a Academiei Române	104
6-10 noiembrie	Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”	108
8-10 noiembrie	Institutul de Arheologie și Istoria Artei	111

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ
„SEXTIL PUȘCARIU”

Conferința Internațională
Zilele Sextil Pușcariu

Joi, 14 septembrie 2023

Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca
Sala Ion Mușlea Piața „Lucian Blaga”, Str. Clinicilor, nr. 2

10.00 – 10.15 **Deschiderea oficială. Cuvinte de salut:**

- Nicolae SARAMANDU,
membru corespondent al Academiei Române, Secția de Filologie și Literatură
- Ioan BOLOVAN,
membru corespondent al Academiei Române, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu”
- Adrian TUDURACHI,
directorul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”

10.15 – 11.00 **Conferință plenară**

- Rodica ZAFIU (Universitatea din București, Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”),
Funcții discursive și efecte pragmatice înregistrate în Dicționarul limbii române (DA)

11.00 – 11.30 Pauză de cafea

11.30 – 13.30 **Lucrări în plen**

- Manuela NEVACI (Universitatea din București, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”),
ROMANIC vs BALCANIC în Atlasul lingvistic al dialectelor românești din nordul și din sudul Dunării (ALDRO)
- Eugen PAVEL (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Biblia în limba română. Repere cronologice
- Nicolae SARAMANDU (Universitatea din București, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”),
Concordanțe intradialectale în cadrul limbii române
- Cristian MOROIANU (Universitatea din București, Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”),
Reflectarea lexicografică a „etimologiei nesigure”. Studiu de caz: creațiile interne

Joi, 14 septembrie 2023

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca,
Biblioteca Institutului „Sextil Pușcariu”, Str. Emil Racoviță, nr. 21

SECȚIUNEA DE STUDII LINGVISTICE

15.00 – 17.00 **Lucrări pe secțiuni**

- Manuela NEVACI (Universitatea din București, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”),
ROMANIC vs BALCANIC în Atlasul lingvistic al dialectelor românești din nordul și din sudul Dunării (ALDRO)
- Federico VICARIO (Universitatea din Udine),
Surse documentare pentru redactarea Dicționarului friulanei vechi (Dizionario del friulano antico – DiFA)
- G.G. NEAMȚU (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Problema excepțiilor de la nominativul subiectului

- Ion TALOȘ (Universitatea din Köln),
Literatură populară românească în Arhiva sonoră a Universității Berlin, 1916-1918
- Dumitru LOȘONȚI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Vasile Cutcan, corespondent al Muzeului Limbii Române (III)
- Irina FLOAREA (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București);
Maria CUCONA (Universitatea din București); Manuela NEVACI (Universitatea din București,
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”),
Câteva aspecte etnolingvistice privind graiul românilor din regiunea Vidinului, pe baza ALDRO

17.00 – 17.20 Pauză de cafea

17.20 – 19.30 **Lucrări pe secțiuni**

- Ruth ȘARAMET, Manuela NEVACI (Universitatea din București),
Anglicisme în limbajul copiilor preșcolari. Un studiu de caz
- Manuela NEVACI, Nicoleta PARIS (Universitatea din București),
Concordanțe romanice în ALAR, vol. II și ALRR. Sinteză III (câmpul lexical al numelor de rudenie)
- Elena Isabelle TAMBA (Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide, Iași),
Digitizarea lexicografiei academice românești – element de strategie lingvistică
- Carolina Popușoi (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”),
Locuțiuni versus expresii
- Cosmin CĂPRIOARĂ (Universitatea „Ovidius”, Constanța),
Metafore «cotidiene» în graiurile dacoromâne sudice: de la ALR la atlasele regionale

Joi, 14 septembrie 2023

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca,
Biblioteca Institutului „Sextil Pușcariu”, Str. Emil Racoviță, nr. 21

SECȚIUNEA DE STUDII LITERARE ȘI FILOLOGICE

15.00 – 17.00 ANIVERSARE: „DACOROMANIA LITTEARĂ” LA VOLUMUL AL ZECELEA

- Oana FOTACHE (Universitatea din București),
Oana Orlea: de la biografie la literatură și înapoi
- Antonio PATRAȘ (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași),
Istoria literară ca bestseller. Cazul Octav Minar.

17.00 – 17.20 Pauză de cafea

17.20 – 19.30 **Lucrări pe secțiuni**

- Nina CORCINSCHI (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău),
Costache Conachi: de la limbajul corpului la corporalizarea limbajului
- Roxana PATRAȘ (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași),
Din nou în lumea lui Eminescu: probleme de editare digitală¹
- Constantina Raveca BULEU
(Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Mit și ritualistică în Istoria secretă a Donnei Tartt
- Liliana BURLACU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Tatiana Țibuleac. Problematici ale filiației
- Ligia TUDURACHI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Iarna și vara Păltinișului lui C. Noica
- Laura PAVEL (Universitatea Babeș-Bolyai, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Concepte interpretative în rețea: performativitate, postură, construcție identitară

1. Proiect CNCS-UEFISCDI, PN-III-P1-1.1-TE2019-0127.

Vineri, 15 septembrie 2023

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca,
Biblioteca Institutului „Sextil Pușcariu”, Str. Emil Racoviță, nr. 21

SECȚIUNEA DE STUDII LINGVISTICE

9.00 – 11.00 Lucrări pe secțiuni

- Maria ALDEA (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Sextil Pușcariu și limba română literară. II. Cultivarea limbii
- Dana-Mihaela ZAMFIR (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București),
Gabriela Violeta ADAM, Veronica Ana VLASIN (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Alternative vechi românești și dialectale la tipul lexical străin
- Cristian GAȘPAR (Central European University, Viena),
*Lucian Costin – „bănățenist”? Observații critice despre o reputație necuvenită și consecințele
acesteia în lexicografia (dialectală) românească*
- Cosmina-Maria BERINDEI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”,
Cluj-Napoca),
Registrul corespondențelor Muzeului Limbii Române: problemele unei editări emendate
- Elena Isabelle TAMBA (Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Iași),
Onomastica în limbajul astronomic. Numele de constelații²

11.00 – 11.20 Pauză de cafea

11.20 – 13.00 Lucrări pe secțiuni

- Lavinia NASTA (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Termeni de adresare identici formal cu nominativul articulat
- Marinela BOTA (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București),
Marcatori discursivi în graiurile românești din Ungaria
- Adelina Emilia MIHALI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Nume de persoană în lucrările lui Szabó T. Attila. Ținutul Călatei
- Cosmina TIMOCE-MOCANU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”,
Cluj-Napoca),
Textele folclorice din răspunsurile la Chestionarele Muzeului Limbii Române și problema editării lor

13.00 – 14.00 Pauză de cafea și gustare

14.00 – 15.40 Lucrări pe secțiuni

- Rozalia COLCIAR (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Credințe populare reflectate în comentariile metalingvistice (pe baza ALR)
- Mihaela MORCOV (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București),
Ce ne spun despre obiectele tradiționale atlasele lingvistice?
- Gabriela Violeta ADAM (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
O anchetă dialectală inedită în Munții Apuseni
- Alexandra ILIE (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași),
Ritmuri neclare. Dansul erorilor automate prin cele patru niveluri ale limbii

15.40 – 16.00 Pauză de cafea și gustare

16.00 – 18.00 Lucrări în plen

- Adrian CHIRCU (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Din nou despre diminutivele doftoricești (Meșteșugul doftoriei – Ms. rom. BAR 4841)
- Ion MĂRII (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Note lexicografice

- Natalia Rotari (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău), *Metaforizarea termenilor din câmpul lexical al cuvântului „casa, -ae” (lat. fem.)*
- Mihaela-Cristina ROTARU, Manuela NEVACI (Universitatea din București), *Aspecte sociolingvistice privind graiul rromilor din comunitățile din Prahova*
- Alexandra Gabriela OLARU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Achiziția și învățarea limbilor: probleme terminologice*

Vineri, 15 septembrie 2023

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca,
Biblioteca Institutului „Sextil Pușcariu”, Str. Emil Racoviță, nr. 21

SECȚIUNEA DE STUDII LITERARE ȘI FILOLOGICE

9.00 – 11.00 Lucrări pe secțiuni

- Adrian TUDURACHI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Politicile formei în gândirea lui Marielle Macé*
- Galina ANIȚOI (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău), *Dramele tranziției în proza din Basarabia*
- Constantin IVANOV (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău), *Reprezentări ale traumei colective în literatura română din Republica Moldova*
- Cosmin BORZA (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Cosmopolitism poporanist. Studiu de caz: În preajma revoluției de C. Stere*
- Nadejda IVANOV (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău), *Narațiunea copilăriei în literatura română din Republica Moldova. Reconstituiri identitare*

11.00 – 11.20 Pauză de cafea

11.20 – 13.00 Lucrări pe secțiuni

- Magda WÄCHTER (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Chipuri ale transcendenței în romanul românesc postdecembrist*
- Gioconda-Ioana TĂMĂIAN (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Sextil Pușcariu. Profilul cititorului de literatură*
- Alexandra-Teodora MÂNDRA (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca), *Câteva considerații despre traducerea de poezie în timpul celui de-al Doilea Război Mondial*
- Dana RADLER (Academia de Științe Economice din București), *Retorica fotografică ca re-mediere modernă a experienței lui Panait Istrati*

13.00 – 14.00 Pauză de cafea și gustare

14.00 – 15.40 Lucrări pe secțiuni

- Marcela CIORTEA (Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia), *Expresii turcești folosite și explicate de Principele Dimitrie Cantemir în Istoria Imperiului Otoman*
- Iosif CAMARĂ (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași), *Transmiterea textului Psaltirii la începuturile scrisului în limba română: diortisirile traducerii primitive³*
- Alexandra BANEU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Poemele lui Vasile Popp din manuscrisul Cluj-Napoca, Biblioteca Academiei Române, lat. 520*
- Ana-Maria GÎNSAC, Dinu MOSCAL (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași), *Termenii de origine latină din psaltirile rotacizante și corespondenții lor din versiunile latină și slavonă: analiză comparativă⁴*

3. Proiect CNCS-UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2020-2939.

4. Proiect CNCS-UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2020-2939.

Colocviul internațional*Eugenio Coșeriu și lingvistica actuală*

Joi, 14 septembrie 2023

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române, Cluj-Napoca,
Sala de conferințe, Str. Republicii, nr. 915.00 – 17.00 **Conferințe în oglindă**

- Johannes KABATEK (Universitatea din Zürich), *Eugenio Coseriu – Beyond structuralism*
- Mircea BORBILĂ (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
On Coseriu's conception of 'integralism'

17.00 – 17.20 Pauză de cafea

17.20 – 19.30 **Lucrări pe secțiuni**

- Floarea VÎRBAN (Accademia Europea di Firenze),
Bakhtin and Coseriu on „human affairs” and the essentiality of language
- Ciprian SPERANZA (Universitatea din Basel), *Culturi ale reprezentării*
- Cornel VÎLCU (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Time and language – close reading + epistemological glosses
- Oana BOC (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Coșeriu și Jakobson. Perspective asupra textualității literare
- Oscar Loureda LAMAS (Universitatea din Heidelberg), *Coseriu y la lingüística del texto*

Vineri, 15 septembrie 2023

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române, Cluj-Napoca,
Sala de conferințe, Str. Republicii, nr. 99.00 – 11.00 **Conferințe în oglindă**

- Emma TĂMĂIANU-MORITA (Universitatea Kindai, Higashiosaka, Osaka),
Eugenio Coseriu on the function of expression gaps. An interpretation
- Klaas WILLEMS (Universitatea din Ghent),
The importance of Coseriu's theory of language for present-day linguistics

11.00 – 11.20 Pauză de cafea

11.20 – 13.00 **Lucrări pe secțiuni**

- Rudolf WINDISCH (Universitatea din Rostock),
Eugenio Coseriu, Geschichte der romanischen Sprachwissenschaft
- Adriana ROBU (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași),
Lingvistica integrală ca fundament în analiza discursului public
- Keita IKARASHI (Universitatea Tehnică din Nagaoka), *Reassessing the categorization of role language: what exactly should and should not be classified as role language?*
- Dinu MOSCAL (Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Iași),
Despre natura semnificației numelui propriu

13.00 – 14.00 Pauză de cafea și gustare

14.00 – 15.40 **Lucrări pe secțiuni**

- Eugenia BOJOGA (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Eugenio Coșeriu despre limba română din Republica Moldova
- Dina VÎLCU (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Romanian Language and Diaspora. The Spanish Case
- Marius NAGY (Universitatea din Tours), *Les cours de stylistique d'Eugenio Coseriu*

- Cristina VARGA (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Eugenio Coseriu. Utilizări „ne-canonice” ale limbii în benzile desenate și traducerea acestora
- Elena FAUR (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca),
Metafore ale iubirii în corespondența de dragoste

15.40 – 16.00 Pauză de cafea și gustare

16.00 – 18.00 **Lucrări pe secțiuni**

- Iulia-Veronica POP, Amalia-Diana BARBĂ (Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca), „*Am ales să fiu cetățean al lumii*”. *Eugeniu Coșeriu și lumea: (in)semne în da Closing lecture*
- Ana Maria AGUD APARICIO (Universitatea din Salamanca)
Epistemology, Logic, Pragmatics and Ethics of an Integral Linguistics

Workshop

Resurse documentare pentru ALR I și ALR II în fondurile de arhivă ale Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”

Luni, 23 octombrie 2023

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca,
Sala Nicolae Drăganu, Str. Emil Racoviță, nr. 21, ora 10.00

Moderatori: Veronica Ana VLASIN, Gabriela Violeta ADAM
(Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca)

Participanți: Gabriela Violeta ADAM, Cosmina-Maria BERINDEI, Rozalia COLCIAR,
Adelina MIHALI, Nicolae MOCANU, Lavinia NASTA, Veronica Ana
VLASIN (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca)

Workshop

Subgenurile romanului tradus în România

Joi, 26 octombrie 2023

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca,
Sala Nicolae Drăganu, Str. Emil Racoviță, nr. 21, ora 10.00

Prezentare: Cosmin BORZA, Alex GOLDIȘ
(Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca)

Invitați: Ioana BICAN, Michaela MUDURE, Mihaela URSA
(Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca)

Participanți: Constantina Raveca BULEU, Emanuel MODOC, Laura PAVEL, Călin TEUTIȘAN,
Adrian TUDURACHI, Ligia TUDURACHI, Ioana TĂMĂIAN, Magda WÄCHTER
(Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca)

Masă rotundă

*Manuscrisele Școlii Ardelene păstrate
la Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca*

Joi, 9 noiembrie 2023

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca,
Sala Nicolae Drăganu, Str. Emil Racoviță, nr. 21, ora 10.00

Moderatori: Eugen PAVEL, Alexandra BANEU, Bogdan HARHĂȚĂ
(Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca)

Participanți: Eugen PAVEL, Alexandra BANEU, Liliana BURLACU, Bogdan HARHĂȚĂ,
Crina POP, Otilia URS
(Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca)

INSTITUTUL DE SPEOLOGIE „EMIL RACOVIȚĂ”
DEPARTAMENTUL CLUJ-NAPOCA

Joi, 5 octombrie 2023

Academia Română Filiala Cluj-Napoca,
Sala de conferințe, str. Republicii, nr. 9

10.00 – 10.10 Deschiderea oficială:

- Acad. Doru PAMFIL, președintele Academiei Române Filiala Cluj-Napoca

Conferință

10.10 – 11.20 • Prof. Mircea PODAR (Oak Ridge National Laboratory, USA)

11.20 – 11.30 Pauză de cafea

Workshop

Cercetări în întuneric

11.30 – 11.50 • Ionuț-Mădălin GRIDAN, Adrian Vasile ZETY, Horia Leonard BANCIU,
*Combined metagenomics and metatranscriptomics for revealing the diversity
and roles of microbiome in the hypersaline Fără Fund (‘Bottomless’) Lake, Central Romania*

11.50 – 12.10 • Alexandra HILLEBRAND-VOICULESCU, Cătălina HAIDĂU, Ionuț Mirea,
Corina IȚCUȘ, Brad TRAIAN,
Peculiar caves in Romania, and their highly specific underground microbiomes

12.10 - 12.30 • Catalina HAIDAU, Ionuț Cornel MIREA, Luchiana Maria FAUR,
Oana Teodora MOLDOVAN,
Cave sediment bacteria as possible proxy for paleoenvironments?

12.30 - 12.50 • Oana Teodora MOLDOVAN, *Cave deposits amazing microbiome*

12.50 – 13.10 • Traian BRAD,
*A severe case of endemism in the northern distribution area of genus Niphargus
(Crustacea, Amphipoda) (Un endemism bizar în zona nordică de distribuție a genului
Niphargus (Crustacea, Amphipoda)*

13.10 – 13.30 • Ruxandra BUCUR,
*The genus Protophloeon (Coleoptera, Leptodirini): distribution, morphological, ultrastructural
and genetic details*

13.30 – 13.50 • Daniela COCIUBA,
*A simple approach to water pollution monitoring in areas with polymetallic pollution
– the case of gold mines in Zlatna (O abordare facilă de monitorizare a poluării apelor
in zone cu zăcăminte polimetalice – cazul minelor de aur de la Zlatna)*

13.50 – 14.10 • Aurel PERȘOIU
A song of vanilla ice and climate

Final remarks & Finger food

CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE

Conferința națională

Elite și societate în Transilvania din Evul Mediu până în prezent

Marți, 17 octombrie 2023

Sala de conferințe din clădirea institutelor Academiei Române,
str. Mihail Kogălniceanu nr. 12-14, etaj I

10.00 – 10.15 Deschiderea oficială. Cuvinte de salut din partea conducerii Centrului de Studii Transilvane

10.30 – 12.00 **Lucrări în plen****Moderator:** C.Ș. dr. PALL-SZABO Ferenc

- George CIPĂIANU (Universitatea Babeș-Bolyai),
Profesorul nostru, Francisc Pall
- Alexandru-Florin CIOLTEI,
Carierea prepozitului de Sibiu în regatul Ungariei între secolele XII-XIV
- Florian Dumitru SOPORAN,
Loialitate și competiție politică în Regatul Sfântului Ștefan: solidarități și identități medievale în secolele XI-XIV
- Adrian N. ȘOVREA,
Simon ban de Chendu, împotriva și de partea regelui Carol Robert
- Robert-Marius Mihalache,
Comunicarea scrisă în cadrul elitei societății din Transilvania: Scrisoarea Anei Nádasdy adresată surorii sale

12.00 – 12.15 Pauză de cafea

12.15 – 13.30 **Lucrări în plen****Moderator:** C.Ș. III dr. Robert-Marius MIHALACHE

- Corina CIOLTEI-HOPÂRTEAN,
Rolul elitelor transilvane în scrierea cronicilor în secolul al XVII-lea. Stadiul cercetării
- PALL-SZABO Agnes, PALL-SZABO Ferenc, SZABO Kinga,
Elevii clujeni și hrana lor în secolul XVII
- Alina Elena VOINEA,
Universitatea Săsească nucleu identitar-cultural. Johannes Honterus și Stephan Ludwig Roth, poli ai intelectualității din Transilvania

13.30 – 15.00 Pauză de prânz

15.00 – 16.30 **Lucrări în plen****Moderator:** CȘ III dr. Maria GHITTA

- Bartha ZOLTÁN,
Schimbari de confesiune în randul nobilimii din Transilvania în secolul 18
- Alexandru HAIDUC,
Elevii Liceului din Beiuș în primul secol de funcționare (1828-1928). Succinte considerații demografice
- Ana Victoria SIMA,
Profilul socio-politic al unui intelectual român transilvănean din sec. al XIX-lea. Alexandru Bohățel
- Daniela MÂRZA,
Traian Moșoiu, om al epocii sale

16.30 – 16.45 Pauză de cafea

16.45 – 18.15 **Lucrări în plen**

Moderator: C.Ș. I dr. Daniela MÂRZA

- Bogdan TOFAN,
Actualitatea ideilor europene în viziunea omului politic Octavian C. Tăslăuanu
- Maria GHITTA,
*Adoptarea Constituției de la 1923 și reacția societății.
Cazul Mișcării studențești de la Universitatea din Cluj*
- Razvan Mihai NEAGU,
Inginerul Eugen Tilea (1881-1957), un reprezentant al intelectualitatii tehnice din Transilvania

18.15 Cină

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”
DEPARTAMENTUL DE ISTORIE

Conferința
Societățile și instituțiile lor.
Aspecte metodologice și abordări istoriografice

Cluj-Napoca, 18-20 octombrie 2023

se va desfășura cu participare fizică

Organizatori: Institutul de Istorie „George Barițiu”,
Universitatea Babeș-Bolyai – Centrul de Studiere a Populației

PROGRAM GENERAL

Miercuri, 18 octombrie

10.00 – 11.15	Deschiderea conferinței
11.15 – 12.15	Lucrări în plen
14.30 – 16.15	Lucrări pe secțiuni
16.15 – 16.30	Pauză de cafea
16.30 – 18.30	Lucrări pe secțiuni
19.00	Cina

Joi, 19 octombrie

9.00 – 11.00	Lucrări pe secțiuni
11.00 – 11.15	Pauză de cafea
11.15 – 13.15	Lucrări pe secțiuni
13.30 – 14.15	Masa de prânz
14.30 – 16.15	Lucrări pe secțiuni
16.15 – 16.30	Pauză de cafea
16.30 – 18.30	Lucrări pe secțiuni
19.00	Cina

Vineri, 20 octombrie

9.00 – 11.00	Lucrări pe secțiuni
--------------	---------------------

Miercuri, 18 octombrie 2023

Hotel Radisson Blu

10.00 – 11.15 Deschiderea oficială a conferinței. Cuvinte de salut:

- Prof univ. dr. Ioan BOLOVAN, director, Institutul de Istorie „George Barițiu”
- Acad. dr. Doru PAMFIL, președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române

Decernarea ordinului Meritul Cultural:

- maestrului Vladimir BEȘLEAGĂ

Decernarea titlului de Membru de Onoare al IIGB:

- prof. univ. dr. Antoinette FAUVE-CHAMOUX,
- prof. univ. dr. Peter URBANITSCH,
- prof univ. dr. Cristina POCOL,
- prof. dr. Maria RIȚIU,
- ing. Alina POP

11.15 – 12.15 Lucrări în plen:

- Antoinette FAUVE-CHAMOUX, *Towards A History of the Family Without Frontier*
- Peter URBANITSCH, *Entstehungsgeschichte des Werkes „Die Habsburgermonarchie 1848-1918”*

PROGRAM PE SECȚIUNI

Miercuri, 18 octombrie 2023

Sala de conferințe a Institutului de Istorie „George Barițiu”,
str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, et. 1**P. 3. Istoria la feminin: instituții și personalități,
viață publică și privată (sec. XVI-XX) (I)**

Moderatori: Daniela DETEȘAN și Mihai HASAN

- 14.00 – 16.15
- Mihai HASAN, *Antroponimia feminină din Transilvania ca expresie a cultului sfințelor în secolul al XIV-lea. Câteva considerații legate de Elisabeta, Caterina, Dorothea, Margareta și Barbara*
 - Victor V. VIZAUER, *Roluri feminine în Transilvania veacului al XVI-lea*
 - Claudia M. BONȚA, *Impactul evenimentelor istorice asupra vestimentației feminine de la sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea*
 - Claudia Septimia SABĂU, Adrian ONOFREIU, *Prezențe feminine și stereotipuri de gen în protocoalele de ședință ale Reprezentanței Comunității Năsăud (1884-1918)*

P. 1. Instituții și instituționalizări în perspectivă istorică și istoriografică (I)

Moderatori: Ionuț ISAC și Enache TUȘA

- 16.00 – 18.30
- Ionuț ISAC, *Societatea și instituțiile ei în ființa istorică. O revizitare a metafizicii lui Lucian Blaga*
 - Mihai HANDARIC, *Familia, prima instituție iudeo-creștină: o perspectivă istorică, sociologică și teologică.*
 - Enache TUȘA, *Rolul instituțiilor publice în dinamica socială și în modernizarea Dobrogei*
 - Andrei POGĂCIAȘ, *Instituția militară în Moldova și Țara Românească în perioada fanariotă: realități locale și relatări externe*
 - Mircea MĂRAN, *Instituții cu caracter românesc în Serbia*
 - Tudor SALANȚIU, *Criza instituțională în contextul globalizării*

Sala de lectură a Institutului de Istorie „G. Barițiu”,
Str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1

P. 2. Transilvania între Medieval și Modernitate (I)

Moderatori: Adinel DINCĂ și Susana ANDEA

- 16.00 – 18.30
- Adinel C. DINCĂ, *Români și sași în Ardealul medieval: contextele documentare și cadrele teoretice ale unei investigații*
 - Andreea MĂRZA, *Opera științifică a episcopului Transilvaniei Ignac Batthyány – sursă pentru corpus-uri de documente*
 - Lidia GROSS, *„Opt articole pentru liniștea și disciplinarea orașului Bistrița (1542)”*
 - Maria FRÎNC, *Posesiunile conventului din Cluj-Mănăstur cercetate pe baza unui fragment păstrat la biblioteca Batthyaneum*
 - Alexandru ȘTEFAN, *Cancelaria orașului Baia Mare în perioada secolelor XIV-XVI*

Sala nr. 507 a Institutului de Istorie „George Barițiu”,
str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, et. 1

P. 9. Ethnographic Research, Ideology and National Identity Building Within the German Minorities in South-Eastern Europe

Moderatori: Daniela DETEȘAN și Mihai HASAN

- 14.30 – 16.15
- Michael PROSSER-SHELL, *Forschungen zur deutschen Minderheit in Ungarn – unter besonderer Berücksichtigung der Arbeiten im IVDE Freiburg*
 - Sanda IGNAT, *Eine althergebrachte Institution unter den Zeitläuften: Das siebenbürgisch-sächsische Nachbarschaftswesen zwischen den beiden Weltkriegen*
 - Corneliu PINTILESCU, *Ethnographic Research and the Nazification of the Romanian Germans: Academic Transfers and Institutional Frameworks (1938-1944)*

P. 3. Istoria la feminin: instituții și personalități, viață publică și privată (sec. XVI-XX) (II)

Moderatori: Daniela DETEȘAN și Mihai HASAN

- 16.15 – 18.30
- Oana Ramona ILOVAN, *Portret de femeie emancipată – final de secol XIX, început de secol XX (de Ștefania Mihăilescu)*
 - Georgeta FODOR, *Educație și naționalism în România Mare – perspective de gen*
 - Daniela DETEȘAN, *Educație domestică feminină. Studiu de caz: Săliște (1912-1927)*
 - Veronica TURCUȘ, *Aspecte la feminin din istoria Școlii Române de la Roma: Elevele perioadei 1922-1948, preocupări științifice și viață cotidiană*

Biblioteca Academiei Cluj-Napoca, sala de lectură,
str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1

M. 1. Masă rotundă: De la arhivă la Arhive. „Instituțiile” (creatorii) și nevoia de memorie a comunităților

Moderatori: Klara GUSETH și Paula IVAN

- 14.30 – 16.30 **Participanți:** Arh. GUSETH Klara, Arh. Paula IVAN, Cristian ANITA (ANIC), Arh. Bogdan POPOVICI, Arh. Catalin BOTOSINEANU, Arh. Igor CASU, Arh. Varga ZSOLT (Arhivele Nationale Maghiare)

Biserica Ortodoxă din Deal,
Str. Bisericii Ortodoxe nr. 12

M. 4. Masă rotundă: Istorie. Ortodoxie. Memorie.
Biserica din Deal, cea mai veche biserică ortodoxă a Clujului.
Remember Pr. Florea Mureșanu

Moderator: Varga ATTILA

16.30 – 18.30 **Participanți:** CS II Dr. Varga ATTILA, Pr. Cristian BACIU, Pr. Florin Cătălin GHIȚ,
Pr. Vasile ROJNEAC, Dr. Paul ROȘCA, Șerban TURCUȘ

Joi, 19 octombrie 2023

Sala de conferințe a Institutului de Istorie „George Barițiu”,
str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, et. 1

P. 1. Instituții și instituționalizări în perspectivă istorică și istoriografică (II)

Moderatori: Mircea-Gheorghe ABRUDAN și Ela COSMA

- 9.00 – 11.00
- Melinda Gabriela KERESZTES, *Gimnaziul din Arad la interferența influențelor pedagogice franciscane și habsburgice între anii 1745-1867*
 - Mircea-Gheorghe ABRUDAN, *Episcopia „neunită din Ardeal” între 1761 și 1848: Situația juridică și canonică, sediul și aparatul administrativ*
 - Anda-Lucia SPÂNU, *Influența austriacă și austro-ungară asupra arhitecturii militare a Sibiului*
 - Ela COSMA, *Avram Iancu și instituționalizarea justiției românești în Ardeal (4 martie 1849)*
 - Lorand MÁDLY, *Dispute de drept constituțional din anii premergători acordului dualist: Cazul lucrării lui Wenzel Lustkandl privind dreptul constituțional ungar*
 - Corneliu BELDIMAN, *Onisifor Ghibu – savant, educator, militant român. 140 de ani de la naștere (1883-2023). Proiecte aniversare ale Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe*

P. 1. Instituții și instituționalizări în perspectivă istorică și istoriografică (III)

Moderatori: Lorand MÁDLY și Nicolae TEȘCULĂ

- 11.15 – 13.15
- Nicolae TEȘCULĂ, *Din istoria școlii confesionale ortodoxe din Sighișoara în secolul al XIX-lea. Învățătorii*
 - Horațiu BODALE, *Mecanismele de selecție a alumnilor trimiși la Roma de către Biserica Română Unită, în a doua jumătate a secolului XIX*
 - Dumitru TOMONI, *Adunările generale ale „Astrei” în Banat (1896-1937). Locul și rolul lor în istoria „Astrei” și a mișcării național-culturale din Banat*
 - Carmen ALBERT, *Asociația Culturală din Banat-continuități, discontinuități și tentative de reformare instituțională (1927-1930)*
 - Bokor ZSUZSA, *„Pacienții maghiari să fie tratați de medici maghiari” – Programele de sănătate publică ale maghiarilor în Transilvania interbelică*
 - Alexandru DĂRĂBAN, *Dr. Laurențiu Oanea – unul dintre notarii Marii Uniri, în dosarele Securității*

P. 7. Mecanisme instituționale și legislative ale marginalizării romilor (I)

Moderatori: Manuela MARIN și Daniela POPESCU

- 14.30 – 16.15
- Cristina MOCANU, *Robii muncitori ai ocnei: între propria alegere și pedeapsă*
 - Bogdan ANDRIESCU, *Catagrafia robilor din Popești ai hatmanului Constantin Paladi (Ținutul Iași, 1832-1837)*

- Mihai HASAN, *Câte ceva despre romii de pe domeniul Bran și din Brașov în secolul al XVI-lea*
- Daniela POPESCU, *Percepții și mituri despre religia romilor în presa românească interbelică. Studii de caz*
- Cristina STOICA, *Dimensiunile spațiale și temporale ale suburbiei denumită Mahala: izolare, marginalizare și stigmatizare*

P. 7. Mecanisme instituționale și legislative ale marginalizării romilor (II)

Moderatori: Manuela MARIN și Mara MĂRGINEAN

- 16.30 – 18.30
- Valentin NEGOI, *Romii din județul Ilfov în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial*
 - Marian ZĂLOAGĂ, *De la interacțiuni banale, la înscenări ale unității muncitorești, la proiecția romantică. Romii în presa germanilor din România în perioada comunistă*
 - László FOSZTÓ, *Povești năzdrăvane. O incursiune istorică în cercetarea folcloriștilor maghiari în rândul comunităților de romi din Transilvania în perioada socialistă din România*
 - Manuela MARIN, *Integrare eșuată, emancipare eșuată: începutul activismului civic al romilor în România comunistă*
 - Adriana CUPCEA, *Practicarea islamului la romii turci musulmani într-o comunitate urbană din Dobrogea*
 - Mara MĂRGINEAN, *Sărăcie prin muncă: Experiențe ale Romilor din Baia Mare în perioada socialismului târziu*

Sala de lectură a Institutului de Istorie „G. Barițiu”,
Str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, Et. 1

P. 2. Transilvania între Medieval și Modernitate (II)

Moderatori: Remus CÂMPEANU și Susana ANDEA

- 9.00 – 11.00
- Mihai KOVÁCS, *Vicarii, sufraganii și provizorii episcopului Transilvaniei la sfârșitul Evului Mediu (1472-1527) o analiză prosopografică*
 - Livia ARDELEAN, *Quinquagesima ovium în Maramureș, darea românilor sau darea crescătorilor de animale*
 - Marian HORVAT, *„In sede nostra seculari...”. Atribuțiile juridice ale consiliului Dejului în perioada voievodatului*
 - Susana ANDEA, *Episcopul Sava Brancovici și societatea transilvăneană*
 - Mihai OLARU, *„Inovație legală și putere statală în Transilvania veacului al XVIII-lea”*
 - Remus CÂMPEANU, *Educația între instituții și programe în Transilvania veacului al XVIII-lea”*

P. 6. Stat, lege, ideologie și violență politică în secolul XX (I)

Moderatori: Corneliu PINTILESCU și Iulia NAGY-CINDREA

- 11.15 – 13.15
- Cristina DIAC, *Țapi ispășitori sau agenți ai disoluției statului? Cominternul, comuniștii români și grevele de Grivița din februarie 1933*
 - Corina DOBOȘ, *Măsurile de siguranță în legislația penală românească a secolului XX: Între ideologie și tehnică penală*
 - Cosmin CERCEL, *Putere suverană, transformare constituțională și dictatură în România interbelică*
 - Mihai BURCEA, *Execuțiile extrajudiciare din România în secolul XX*
 - Corneliu PINTILESCU, *Stare de asediu și violență politică în România anilor 1930*

P. 6. Stat, lege, ideologie și violență politică în secolul XX (II)

Moderatori: Silviu MILOIU și Florin MÜLLER

- 14.30 – 16.15
- Gidó ATTILA, *Sabatarieni. O mișcare religioasă între intoleranță bisericească, violență statală și Holocaust, secolele XIX–XX*
 - Iulia NAGY-CINDREA, *Comunitatea vechi calendaristă în arhivele Siguranței*
 - Florin MÜLLER, *Distribuirea puterii în instituțiile statului național-legionar*
 - Dragoș SDROBIȘ, *Tehnicieni, politicieni și asfalt în România Mare. Note pe marginea „contractului suedez” din 1931*
 - Dan-Alexandru SĂVOAIA, *Armonie sau justiție socială? – Precepte ale doleanțelor profesionale în România interbelică*
 - Silviu MILOIU, *Parlamentul European și situația drepturilor omului în România în anii 1980*

Universitatea Babeș-Bolyai – Centrul de Studiere a Populației,
str. Avram Iancu, nr. 68, et. 3

P. 4. Companioni nedoriți.

Epidemii, crize alimentare și economice în spațiul românesc (I)

Moderatori: Elena Crinela HOLOM și Nicoleta HEGEDŪS

- 9.00 – 11.00
- Oana SORESCU-IUDEAN, *Epidemia de ciumă din 1738-1739 în Sibiu. Gestionare și efecte socio-economice*
 - Daniela MĂRZA, *Despre sifilis în Transilvania în epoca modernă: date statistice și implicații sociale*
 - Nicoleta HEGEDŪS, *Spitalul de stat „Carolina” din Cluj. Aspecte din istoria uneia dintre cele mai importante instituții de sănătate publică din Transilvania secolului al XIX-lea*
 - Elena Crinela HOLOM, Mihaela HĂRĂGUȘ, *Ultima mare epidemie de tip medieval din Transilvania. O investigație la nivel individual asupra deceselor cauzate de holera din anii 1872-1873*
 - Mihaela (SABOU) GHINEA, *Alcoolismul, alibiul bolilor degenerative*

P. 4. Companioni nedoriți.

Epidemii, crize alimentare și economice în spațiul românesc (II)

Moderatori: Iosif Marin BALOG și Nicoleta HEGEDŪS

- 11.15 – 13.15
- Ioan LUMPERDEAN, *Implicațiile pandemii asupra vieții economice de-a lungul istoriei*
 - Iosif Marin BALOG, *Conceptul de „Crize suprapuse”. Studiu de caz: anii 1815-1817*
 - Ioan BOROICA, *Relații ale compozitorilor din Maramureșul istoric cu statul între 1900-1948, între crize și eforturi de adaptare*
 - Septimiu MOGA, *Clujul în vârtoarea marii crize din 1929-1933*

Sala nr. 507 a Institutului de Istorie „George Barițiu”,
str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, et. 1

P. 5. Război, Trăire, Memorie: Sentimente, traume și emoții în Primul Război Mondial (I)

Moderatori: Mirela POPA-ANDREI și Ana Victoria SIMA

- 9.00 – 11.00
- Mirela POPA-ANDREI, *Dascălii și Marele Război. Perspectiva războiului reflectată în jurnalele de front ale unor învățători români*

- Aurica SÂNGEORZAN, *Primul Război Mondial în documentele Gimnaziului de la Năsăud*
- Valeria SOROȘTINEANU, *Românii din comitatul Sibiului și atitudinea față de Primul Război Mondial. Considerații generale*
- Hadrian GORUN, *Aspecte privind activitatea diplomatică a Regelui Ferdinand și a Reginei Maria în timpul Războiului de Întregire*
- Sorin RADU, Daniela Stanciu-Păscărița, *Sociabilitate, securitate civilă și viață cotidiană a germanilor în Timișoara în timpul Marelui Război*
- Emanuela Andreea TRIFAN, *Familia rămasă acasă în Marele Război: Un amestec de trăiri și emoții*

P. 5. Război, Trăire, Memorie: Sentimente, traume și emoții în Primul Război Mondial (II)

Moderatori: Ion CÂRJA și Hadrian GORUN

- 11.15 – 13.15
- Ion CÂRJA, *Între viață și moarte în linia întâi-experiența frontului italian al Primului Război Mondial. O mărturie memorialistică*
 - Nicolae MIHAI, Gabriel CROITORU, *Memoria celor care nu mai sunt: Cărțile de aur din județul Dolj*
 - Sebők EDUÁRD, *Marele Război reflectat în memorialistica și corespondența profesorilor Universității Francisc Iosif*
 - Livia ARDELEAN, Laurențiu BATIN, *Maramureșenii în Primul Război Mondial*
 - Georgeta DEJU, „Spre aducere aminte de la timpul Războiului 1914-1916”: *Două caiete cu versuri și însemnări*
 - Dana Roxana NICULA, *Regimentele 2 Călărași și 19 Infanterie din Romanișul istoric și Războiul cel Mare*

M. 3. Masă rotundă: Vlad Țepeș pe înțelesul tuturor. Provocările istoriei populare în epoca digitală

14.30 – 16.15 **Organizator și moderator:** Mihai OLARU

P. 8. Germanii din Europa de Sud-Est în secolul XX: Instituții, ideologii și transferuri transnaționale

Moderatori: Attila GIDÓ și Enikő DÁCZ

- 16.30 – 18.30
- Enikő DÁCZ, *Institutul de Germanistică din Cluj și o concesie în politica minoritară. Postul de profesor universitar ca „o chestiune de onoare pentru germanii din România”*
 - Virgiliu ȚĂRĂU, *Campania de recuperare a arhivelor GEG inițiată de C. Duzinchievici în vara anului 1945*
 - Ottmar TRAȘCĂ, *Operațiunile secrete „Gemsbock” și „Regulus”. Colaborarea dintre serviciile secrete germane, Mișcarea Legionară și Grupul Etnic German în vederea creării unei rezistențe progermane și antisovietice în România (septembrie 1944-mai 1945)*
 - Daniela POPESCU, *Propaganda Grupului Etnic German din România în percepția autorităților române (1940-1944)*

Biblioteca Academiei Cluj-Napoca, sala de lectură,
str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, et. 1

**M. 6. Masă rotundă: Antreprenariatul clujean în sec XIX și XX.
O perspectiva comparata**

Organizatori și moderatori:

Daniel METZ, Varga ATTILA

- 10.00 – 13.30 **Participanți:** CS II dr. Varga ATTILA, Prof. dr. hc. Daniel METZ (NTT DATA ROMANIA/ Clubul Oamenilor de Afaceri de Limba Germană), Claudia INDREICA (PSIHOSELECT), Nina MOLDOVAN (Radisson Blu Cluj), Mihaela RUS (Vitrina Cluj/Asociația Femeilor de Afaceri Cluj), Carmen PETCU (DeLonghi), Alina POP (Clubul Francofon de Afaceri), Geta Grama MOLDOVAN (Asociația Investitorilor Străini din Cluj-Napoca), Diana HOLZER (Porsche România)

**M. 5. Masă rotundă: Conexiuni culturale franco-române în sec. XIX-XX.
Istorie - Muzică – Artă**

Organizatori și moderatori:

Dr. Cristina PASCU (Academia de Muzică „Gheorghe Dima”) și Varga ATTILA

- 16.30 – 18.30 **Participanți:** CS II dr. Varga ATTILA, Dr. Cristina PASCU (Academia de Muzică), CS II dr. Mihaela GLIGOR, Prof. univ. dr. Cristina POCOL (USAMV Cluj/ Clubul Francofon de Afaceri), Prof.dr. Anca MIHUȚ (Academia de Muzică), Christophe ALVAREZ (pianist, Academia de Muzică), Georgiana FODOR (pianist, Academia de Muzică), Maria MITREA (Clubul Francofon de Afaceri)

Vineri, 20 octombrie 2023

Casino – Centrul De Cultură Urbană Cluj
(Parcul Chios)

**M. 2. Masă rotundă: Masonerie și Societate.
Medicină și Masonerie în spațiul românesc în secolele XVIII-XX**

Moderatori: Varga ATTILA și Adrian CRIVII

- 13.00 – 14.30 **Participanți:** CS II Dr. Varga ATTILA, Adrian CRIVII (CEO DARIAN DRS.), Dr. Cătălin TURLIUC (Institutul A.D. Xenopol, Iași), Dr. Radu SACAGIU (Asociația Fraternală, Iași), Alexandru RUFANDA (cercetător, Londra), Dr. Silviu MOLDOVAN (CNSAS), Dr. Cristian MOȘNEANU, Valentin ORGA (BCU Cluj)

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”, CLUJ-NAPOCA
DEPARTAMENTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE (DCSU)

Simpozion

*Binele și adevărul în decizia morală.
Considerații psihologice, filosofice și juridice*

Vineri, 20 octombrie 2023

Sediul DCSU, str. Mihail Kogălniceanu nr. 8,
online, începând cu ora 14.00

14.00 **Suținerea comunicărilor**

Moderatori: Lucia-Elisabeta FAICIUC, Ionuț C. ISAC

- Andreea- Alexandra BULBUC, Raluca-Victoria RÎPEANU, Laura VISU-PETRA (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca), *Autenticitatea, un concept prosocial? Implicații pentru persoanele cu personalitate „întunecată”*
- Narcisa PRODAN, Laura VISU-PETRA (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca), *Sinceritatea din spatele spunerii adevărului: Implicații pentru dezvoltarea morală*
- Simina-A. CACUCI, Laura VISU-PETRA (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca), *Relația dintre trăsăturile de personalitate, reprezentarea sinelui și moralitate în cadrul interacțiunilor zilnice. Utilitatea metodei jurnalului zilnic în format digital*
- Ionuț C. ISAC (DCSU), *Moralitate și transcendență în etica idoneismului*
- Andreea Elena MATIC (Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați), *Eroarea judiciară – discordanța dintre adevăr și probe*
- Bogdan POPOVENIUC (Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava), *Tipuri de bine și relativitatea adevărului în decizia morală*
- Codrin D. VASILIU (ICES. „Gh. Zane”, Iași), *Adevărurile marilor orașe. Valori și funcții sistemice ale adevărului în mecanismele de validare din lumile urbane*
- Codruța CUCEU (DCSU), *Rolul emoțiilor în cunoașterea morală și în conturarea deciziei morale. Câteva perspective filosofice*
- Florența LOZINSKY (DCSU), *Câteva considerații despre etica adevărului în mass-media românească*
- Lucia-Elisabeta FAICIUC (DCSU), *Competență morală și identitate morală*

Simpozion

Filogenia medialului și genealogia creativității

Joi, 26 octombrie 2023

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, sala nr. 507,
începând cu ora 10.00

10.00 **Suținerea comunicărilor**

Moderatori: Silviu G. TOTELECAN & Adrian T. SÎRBU

- Adrian T. SÎRBU & Silviu G. TOTELECAN (DCSU), *Medierile istoric-socioculturale ale „po(i)eticului”: o genealogie a „creativității”*
- Violeta PUȘCAȘU (Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați), *Limita maximă de viteză a „geografiei”*
- Corina IOSIF (Muzeul Național al Țăranului Român, București) & Adrian T. SÎRBU (DCSU), *De la „inventarea originilor” la „tradițiile creative”: mize și úzuri contemporane ale noțiunii de creativitate socio-culturală*
- Marius I. BENȚA (DCSU), *Creativitate și efecte perverse în aplicarea inteligenței artificiale*

- Vincentziu PUȘCAȘU (Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați), *Efectul Cyberpunk 2077: estetici capitaliste între lupta de clasă și neokitsch*
- Cristian I. POP (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca; DCSU), *Practici de consum cultural*
- Silviu G. TOTELECAN (DCSU), *Ecran(iz)area (in)vizibilității lecturii*
- SALÁNKI Zoltán (DCSU), *Zilele maghiare clujene. Identificări etnice în siajul tandemului publicitate-creativitate*
- Narcisa COZEA (DCSU), *Industria creative/recreative între realitate, miraj și legalitate*
- Gabriel V. RUSU (DCSU), *Mediul infrațional și transformarea normelor juridice în societatea transilvană din epoca modernă*

Masă rotundă

Difuzia creativității: Agonii și resurecției ale autorului

Vineri, 27 octombrie 2023

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, sala nr. 507,
începând cu ora 10.00

- 10.00 **Moderatori:** Silviu G. TOTELECAN & Adrian T. SÎRBU
Participă: Cercetători din cadrul Sectorului de Sociologie,
Științe Economice și Juridice al DCSU și colaboratori externi

Colocviu

Teme actuale în filosofia contemporană

Sâmbătă, 28 octombrie 2023

Biblioteca Academiei, Cluj-Napoca, orele 10-14

- 10.00 – 14.00 **Susținerea comunicărilor**
- dr. Claudiu GAIU (BCU Cluj-Napoca), *„Germenele grec” și democrația: lecturi din Cornelius Castoriadis*
 - Lect. dr. Vlad MUREȘAN (Universitatea “Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca), *Critica rațiunii științifice la Hegel*
 - drd. Victor DOGARU (Universitatea “Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca), *Apropriant sau spectral? Cu ce tip de subiect rămânem în (neo)hegelianism*
 - dr. Cristian BODEA (DCSU), *Timpul și istoricitatea neasumării de sine*
 - drd. David MÂNDRUȚ (Universitatea “Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca), *De la temporalitatea implicită la identitatea narativă*
 - drd. Marcel HOSU (DCSU), *Metafora absolută în opera lui Hans Blumenberg*
 - Prof. dr. Virgil CIOMOȘ (DCSU), *Contribuții la analitica sinelui și sublimului*
 - dr. Codruța CUCEU (DCSU), *Raportul dintre afectivitate și raționalitate în fondarea eticii griji*
 - dr. Florența LOZINSKY (DCSU), *Filosofia comunicării din perspectiva mass-mediei românești în vremea războiului ucrainean*
 - dr. habil. Mihaela GLIGOR (DCSU), *În căutarea unui sens al apartenenței. Despre identitate în exil*

Workshop

Registered Reports: Tips and Tricks

Vineri, 3 noiembrie 2023

Organizatori: dr. Raluca-Diana SZEKELY-COPÎNDEAN & dr. Andrei COSTEA

**INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE
„GHEORGHE ȘINCAI” DIN TÂRGU MUREȘ**

**Conferința Națională
Memoria captivă:
Elite și cultură în regimul comunist (1948-1989)¹**

Joi, 19 octombrie 2023

Str. Al. Papiu Ilarian, nr 10A
(cu participare fizică și online)

10.00 – 13.00 **Susținerea comunicărilor**

Moderatori: Nicoleta SĂLCUDEANU și Iulian BOLDEA

- Tatiana SCURTU, CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Ctitori și binefăcători ai bisericilor și școlilor confesionale ortodoxe și greco-catolice din fostele scaune secuiești Ciuc, Giurgeu, Odorhei și Treiscaune, în secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea”. Perspective istoriografice
- Marcela BERAR, Școala Gimnazială nr.1 Luduș
Localitatea Luduș în a doua jumătate a anilor '40
- Cornel SIGMIREAN, CS I, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Ideologie și istoriografie la Baza de Cercetări Științifice a Academiei Române, din Târgu Mureș
- Antoniu-Ioan BERAR, Inspectoratul Școlar Județean Târgu Mureș
Opozanții regimului comunist din zona Luduș. Anii '50-'60
- Narcis MARTINIUC, AC, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Contribuții la o istorie a comunismului: ofițerul de securitate în Epoca Ceaușescu – mit, model, formare, activitate
- Nicoleta SĂLCUDEANU, CS II, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Metodologie tradițională aplicată în maniera antitraditională
- Iulian BOLDEA, prof.univ., UMFST „George Emil Palade” din Târgu Mureș
Norman Manea. Etica memoriei și dilemele identității/ Norman Manea. The ethics of memory and the dilemmas of identity
- Corina MAȘCA, CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
„Naționalizarea” timpului liber în Epoca Ceaușescu. Studiu de caz: promovarea activităților de petrecere a timpului liber în presa scrisă
- TRUȚA Ferencz Iozsef, AC, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Activitatea Securității în mediul rural în anii '80
- TRUȚA Ferencz Iozsef, AC, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Bicserdism la Târgu Mureș

13.00 – 14.00 Pauză de masă

14.00 – 16.00 **Susținerea comunicărilor**

Moderatori: Corina TEODOR și Simon ZSOLT

- Simon ZSOLT, CS III, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Activitatea istoriografică a lui Sándor Tonk în regimul comunist
- Ionuț BILIUTĂ, CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
“Sionul itinerant”: Între Ortodoxie și heterodoxie în primii ani ai regimului comunist

¹ Conferință organizată în cadrul proiectului ICSU „Gh.Șincai”, „Între tradiție și modernitate: Elitele românești în «secolul cel scurt» (1918-1989)”

- Anca ȘINCAN, CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Construind arhive din arhivele poliției secrete. Comunități religioase rediscutând discursul statului despre istoria lor în comunism
- Corina TEODOR, CS II, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
„Unitate sau alteritate? Proiecte de unire a celor două biserici românești în perioada interbelică”
- Corneliu Cezar SIGMIREAN, lector UMFST „George Emil Palade” din Târgu Mureș
Spre capitalism prin publicitate. Anii '90
- Maria COSTEA, CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Regimul Ceaușescu văzut de la Bruxelles în anii 1982-1983
- Simion COSTEA, conf.univ., UMFST „George Emil Palade” din Târgu Mureș
Ultima vizită la Moscova a Înaltului Reprezentant UE, din perspectiva istorică

Conferința Națională
Etosul educației și al dialogului:
Negocieri culturale româno-americane (1920-1940)²

Vineri, 20 octombrie 2023

Str. Al. Papiu Ilarian, nr 10A
(cu participare fizică și online)

10.00 – 13.00 **Susținerea comunicărilor**

Moderatori: Laurențiu VLAD și Carmen ANDRAȘ

- Ionuț BILIUȚĂ, CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” din Târgu Mureș
Episcopia Ortodoxă Română a Americii în vremea Episcopului Policarp Morușca (1883-1958) și relațiile ei cu Mitropolia Transilvaniei: Interacțiuni și Diferențe
- Cornel SIGMIREAN, CS I, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” din Târgu Mureș
Diplomație și imagine: Nicolae Titulescu în SUA
- Carmen ANDRAȘ, CS, asociat la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” din Târgu Mureș
Gusturile creative: Împărtășind meniuri aromate și știri de-a lungul traseelor europene ale corespondenței americane interbelice
- Sonia ANDRAȘ, CS, asociat la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” din Târgu Mureș
Hollywood și moda în cinematografele din București. Studiu de caz, filmul „Roberta” cu Fred Astaire și Ginger Rogers (1935-1937)
- Laurențiu VLAD, prof. univ., Universitatea din București
Imagini ale lumii rurale românești în viziunea lui Dimitrie Gusti la Exposition des Arts et des Techniques dans la Vie Moderne (Paris, 1937) și New York World's Fair (1939-1940). Câteva note comparative
- Roxana MIHALY, CS asociat la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș
Participările artiștilor români la Expozițiile Internaționale din America în perioada interbelică
- Daniel CITIRIGĂ, conf.univ., Universitatea „Ovidius” Constanța
Prin ochii unei asistente a Crucii Roșii Americane - România după Primul Război Mondial, în scrisorile lui Agnes von Kurowsky

² Conferință organizată în cadrul proiectului de cercetare PN-III-P4-PCE-2021-0688, „Etosul educației și dialogului: Negocieri culturale româno-americane (1920-1940)”.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE CLUJ-NAPOCA

Conferința națională
Dimitrie Cantemir și istoria cărții:
discurs exegetic – discurs literar

joi-vineri, 19-20 octombrie 2023

Organizatori: Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca
Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

10.00 Deschiderea oficială a conferinței. Cuvinte de salut:

- Prof. univ. dr. habil. Sorin CRIȘAN, directorul Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca
- Lect. univ. dr. Laura Lazăr ZĂVĂLEANU (Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj-Napoca)

10.30 Conferință inaugurală

- Ștefan LEMNY,
Dimitrie Cantemir: ipostaze portretistice și metamorfoze culturale

Expoziție de carte

- *Cantemiriada sau De ce să (mai) mergi la bibliotecă?*
Biblioteca de Litere, Secția Română-Maghiară
Organizator: Anca BALEA

Expoziție de grafică

- Laura POANTĂ, *Cantemir, o interpretare grafică*

Proiecție scurt metraj

- *Întâlnirile Prințului*, un film de Doina RUȘTI

Performance teatral

- *DIVANE sau GIUDEȚE*, regia Ioana TOLOARGĂ

Comitetul științific:

- Prof. univ. dr. Adriana Babeți
- Prof. univ. dr. Ioana Costa
- Prof. univ. dr. Sorin Crișan
- CS I dr. Ioana Feodorov
- Dr. Ștefan Lemny
- Dr. Laura Lazăr Zăvăleanu

Comitet de organizare:

- Dr. Laura Lazăr Zăvăleanu
- Dr. Anca Elisabeta Tatay
- Dr. Alexandru Daniel Piticari

Comunicări:

- Ștefan LEMNY (Bibliothèque Nationale de France),
Dimitrie Cantemir: ipostaze portretistice și metamorfoze culturale
- Mircea-Gheorghe ABRUDAN (Institutul de Istorie George Barițiu, Academia Română
Filiala Cluj-Napoca),
Dimitrie Cantemir teologul

- Manuela ANTON (Institutul de Istorie și Teorie Literară G. Călinescu, Academia Română, București)
Dimitrie Cantemir și lupta informațională din timpul Marelui Război Nordic
- Simona ANTOFI (Facultatea de Litere, Universitatea Dunărea de Jos din Galați; Institutul de Istorie și Teorie Literară G. Călinescu, Academia Română, București),
Un personaj (destul de) controversat al Istoriei ieroglifice, Corbul, între ficțiunea alegorică și instrumentele literare ale persuasiunii
- Andrei ANUȘCA (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
„Că nice eu ce sunt și cum sunt a mă ști nu pot...“
Eu și Celălalt – raportul dintre identitate și alteritate în universul cantemirian
- Adriana BABEȚI (Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, Universitatea de Vest din Timișoara),
Cantemir altfel: hieroglifice istoriei
- Laura BĂDESCU, (Institutul de Istorie și Teorie Literară G. Călinescu, Academia Română, București),
Plurivocitatea tăcerii în literatura cantemiriană
- Arcadie BODALE (Arhivele Naționale, Serviciul Județean Iași),
Primele demersuri pentru tipărirea operei lui Dimitrie și Antioh Cantemir
- Florin BOGDAN (Muzeul Național al Unirii, Alba-Iulia),
Lucrările lui Dimitrie Cantemir în biblioteci documentare transilvănene. Exemplare și posesori
- Eugenia BOJOGA (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai),
Imaginea lui Dimitrie Cantemir în spațiul cultural de limbă rusă
- Alina BRUCKNER (Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași),
Analiză traductologică a textului „Viața lui Dimitrie Cantemir, Domnului Moldaviei și Prințip în Împărăția Rusească“ din periodicul „Bibliotecă românească“
- Crina BUD (Université Sorbonne Nouvelle – Paris 3; Institutul Limbii Romane; Facultatea de Litere, Centrul Universitar Nord Baia Mare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca),
Arta manuscriselor cantemiriene
- Alexandra CHIRIAC (Facultatea de Litere, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași),
„Descrierea Moldovei“ de D. Cantemir în secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Actori și rețele ale transferului de cunoaștere și ideologie
- Adrian CHIRCU (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
titlu rezervat
- Oana CICUR (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Trei modele de (re)lectură. Relația autor-cititor în „Divanul“, „Istoria ieroglifică“ și „Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor“
- Marcela CIORTEA (Facultatea de Istorie, Litere și Științe ale Educației, Universitatea 1 Decembrie 1918, Alba Iulia),
CAPUCHEHAIA. Prințul și Otomanii
- Ioana COSTA (Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București),
Studiile cantemiriene: filologie și digitalizare
- Bogdan CREȚU (Facultatea de Litere, Universitatea Alexandru-Ioan Cuza; Institutul de Filologie Română A. Philippide, Academia Română Filiala Iași),
titlu rezervat
- Corina CROITORU (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai),
Ironia pedagogică a Cantemireștilor
- Ioan POP-CURȘEU (Facultatea de Teatru și Film, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Dimitrie Cantemir, personaj cinematografic: adevăr, mistificare, ideologie
- Ana DUMITRAN (Muzeikon – Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia),
Despre controversatul pasaj din „Descrierea Moldovei“ referitor la interzicerea alfabetului latin și posibila sa legătură cu primele traduceri ale textelor religioase în limba română

- Laura LAZĂR ZĂVĂLEANU (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
„Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor“ – profesiune de credință, artă poetică și imagine de sine
- Laura MESSINA (Facultatea de Litere, Universitatea din București),
Recursul la Antichitate: genealogie critică și conștiință istorică în Hronicul lui Cantemir
- Bogdan NEAGOTĂ (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Dimitrie Cantemir și începuturile comparatismului istorico-religios
- Marian NEAMȚIU (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
„Părintele meu de pioasă amintire“ – Vita Constantini Cantemyrii și ficțiunea politică a melancolicului Inorog
- Iasmina NICOLA (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Exploatarea motivelor literare consacrate în exercițiul persuasiv din „Divanul“
- Florentina NICOLAE (Facultatea de Litere, Universitatea Ovidius din Constanța, Institutul de Istorie și Teorie Literară G. Călinescu, Academia Română, București),
Despre destinul unei lucrări cantemiriene: „Curanus“
- Jan NICOLAE (Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea 1 Decembrie 1918),
„Catehismul“ lui Teofan Prokopovych și anti-catehismul lui Dimitrie Cantemir. Polemici catehetice la începutul secolului al XVIII-lea
- Ovidiu OLAR (Institutul de Istorie N. Iorga, Academia Română, București),
Dimitrie Cantemir cartograf. Hărțile „Istoriei ieroglifice“
- Cristian PAȘCALĂU (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca);
Nicoleta SANDOR-BOTEZATU (Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj),
Modalități de articulare a sensului în „Istoria Ieroglifică“ de Dimitrie Cantemir
- Ovidiu PECICAN (Facultatea de Studii Europene, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca),
Cantemir 300 sau 350?
- Alexandru-Daniel PITICARI (Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj),
Dimitrie Cantemir și descrierea „Republicii“ Câmpulung (Moldovenesc) și a câmpulungenilor în opera „Descriptio Antiqui et Hodierni Status Moldaviae“
- Dan RĂPĂ-BUICLIU (Galați),
Dimitrie Cantemir: breviar bibliografic și orizont bibliologic (1673-1723-2023)
- Ligia RUSCU (Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai“, Cluj-Napoca),
Dimitrie Cantemir, o viață ca un roman
- Anca Mihaela SAPOVICI (Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan – Al. Rosetti, Academia Română, București),
titlu rezervat
- Dana SHISHMANIAN (cercetător independent, Paris),
„Divanul“ sau judecata Ratiunii, un concept implicit
- Anca Elisabeta TATAY (Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj),
Despre ilustrația cărților lui Dimitrie Cantemir din colecțiile Bibliotecii Academiei Române, Cluj
- Tiberius VASINIUC (C.Ș. II dr., Universitatea de Arte din Târgu Mureș – Institutul de Cercetări Teatrale și Multimedia),
Elemente de teatralitate în „Istoria ieroglifică“ și în „Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul“

CENTRUL DE CERCETĂRI GEOGRAFICE

Masă rotundă desfășurată sub egida
Zilele Academice Clujene, 2023

Vineri, 20 octombrie 2023

Începând cu ora 10.00, se va desfășura în format „hibrid”

Alocuțiune de deschidere:

Susținerea comunicărilor:

- Ștefan BILAȘCO¹,
G.I.S. methodologies for identifying the risk associated with critical infrastructures
¹Romanian Academy, Cluj-Napoca, Subsidiary Geography Section, 9 Republicii Street, 400015, Cluj-Napoca, Romania.
- Pompei COCEAN¹,
Geografia actuală între disipare și tendințe
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca, Centrul de Cercetări Geografice
- Ileana-Cristina VASILIȚĂ-CRĂCIUN¹,
Geograful francez Emmanuel de Martonne și activitatea sa în Geografia româ
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca, Centrul de Cercetări Geografice
- Sanda ROȘCA^{1,2}, Luigi MALAGO^{3,4}, Paul SESTRĂȘ^{5,2}, Ștefan BILAȘCO^{1,6},
Enhancing Highway Safety in Romania: AI-Driven Landslide Detection for New Road Construction
¹Faculty of Geography, Babes, Bolyai University, Clinicilor Street 4-7, 400006 Cluj Napoca, Romania;
²Romanian Academy of Scientists, Ilfov 3, 050044 Bucharest, Romania;
³Quaesta AI;
⁴Transylvanian Institute of Neuroscience (TINS), Ploiești Street 33, 400157 Cluj-Napoca, Romania;
⁵Faculty of Civil Engineering, Technical University of Cluj-Napoca, 400020 Cluj-Napoca, Romania;
⁶Subsidiary Geography Section, Romanian Academy Cluj-Napoca, 9 Republicii Street, 400015 Cluj-Napoca, Romania.
- Gabriela MUNTEANU¹,
Turismul în cadrul geomorfositurilor, între profitabilitate și sustenabilitate
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice
- Paul SESTRĂȘ^{1,2}, Sanda ROȘCA^{2,3}, Ștefan BILAȘCO^{3,4},
The application of cost-effective UAV systems and GIS spatial analysis in cadastral and construction surveying for building planning
¹Faculty of Civil Engineering, Technical University of Cluj-Napoca, 400020 Cluj-Napoca, Romania;
²Romanian Academy of Scientists, Ilfov 3, 050044 Bucharest, Romania;
³Faculty of Geography, Babes, Bolyai University, Clinicilor Street 4-7, 400006 Cluj Napoca, Romania;
⁴Subsidiary Geography Section, Romanian Academy Cluj-Napoca, 9 Republicii Street, 400015 Cluj-Napoca, Romania.
- Magdalena DRĂGAN¹,
Adaptarea la schimbările climatice din perspectiva studiilor prospective din PUG-urile comunelor
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice
- Gabriel NICULA¹,
Cartografierea schimbărilor climatice în Transilvania: tendințe și impact
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice
- Sanda ROȘCA^{1,2}, Ștefan BILAȘCO^{1,3}, Ioan FODOREAN¹, Iuliu VESCAN¹, Cosmina URȘU¹, Andrei FÎRȚĂLĂ¹,

Multirisk Assessment in Covasna County, Romania: An Integrated Approach to Hazard Evaluation and Mitigation

¹Faculty of Geography, Babes, Bolyai University, Clinicilor Street 4-7,
400006 Cluj Napoca, Romania;

²Romanian Academy of Scientists, Ilfov 3, 050044 Bucharest, Romania;

³Subsidiary Geography Section, Romanian Academy Cluj-Napoca, 9 Republicii Street,
400015 Cluj-Napoca, Romania.

OBSERVATORUL ASTRONOMIC
CLUJ-NAPOCA

Masă rotundă
*Miracolul științei între intimitatea laboratorului
și capcanele comunicării*

Vineri, 27 octombrie 2023

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române, Sala de Conferințe, Strada Republicii Nr. 9,
între orele 11.00 – 14.00

Instituții organizatoare:

Academia Română
Institutul Astronomic
Filiala Cluj-Napoca – Observatorul Astronomic Cluj-Napoca
Comitetul Național Român de Astronomie

Moderatori:

C.S. I Dr. Mirel BÎRLAN
C.S. I Dr. Alexandru POP

ARHIVA DE FOLCLOR A ACADEMIEI ROMÂNE

Luni, 6 noiembrie 2023

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române,
Sala de Conferințe, Strada Republicii Nr. 9

Etnologia și istoriile ei

9.00 – 11.00 **Lucrări în plen**

Moderator: acad. Mihai BĂRBULESCU

- MIHAI BĂRBULESCU, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca
Cuvânt de deschidere
- ION TALOȘ, Universitatea din Köln, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca
De la băile romane la colinda făptuitorului bun. Autoprezentare
- BOGDAN NEAGOTA, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Rituri și reprezentări funerare în lectură etnologică și istorico-religioasă comparată: De funeribus plebejis dacoromanorum (1817)
- NICOLAE MIHAI, Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova
Ca să nu mai avem trebuință unul cu altul! O lectură etnologică a „neunirii în căznicie” în Oltenia perioadei regulamentare (1831-1856)
- ELEONORA SAVA, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Folcloristica emergentă la Universitatea din Cluj și politicile educaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea
- CORINA IOSIF, Muzeul Național al Țăranului Român, București
Folclor, tradiții și cultură națională: discursul mediatic la începuturile radiofoniei în România (1928-1948)
- LUDMILA COJOCARU, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău
Manifestări ale sacrului în condiții de liminalitate istorică: tradiția Crăciunului la românii basarabeni din Gulag

11.00 – 11.30 Pauză de cafea

Etnografii regionale

11.30 – 13.30 **Lucrări în plen**

Moderator: Ileana BENGA

- MIHAELA GRIGOREAN, Muzeul Județean Satu-Mare
Arhitectura Oașului - un strigăt într-o bogăție pustie
- SIMONA BALA, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea
Șezătoarea de la Muzeul Țării Crișurilor - proiect de revitalizare a cămășii vechi românești de pe Crișul Negru
- GEORGIANA VLAHBEI, Muzeul Național al Țăranului Român, București
Armăname 2.0. Dinamici emergente în folclorul aromânilor de azi
- GABRIELA BULĂREANU, Cercetător independent
Elemente de folclor bulgar în satele catolice Cioplea și Popești-Leordeni
- SANDA IGNAT, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca
Din trecutul vecinătăților săsești: Protocoalele Vecinătății Germane din Orăștie (1783-1933)
- LAURA MELINDA TĂTĂRAN, Muzeul Județean Satu Mare
Cântecul funerar din zona Codrului, jud. Satu Mare
- VIOLETA VORNICU, Drd., Universitatea din București
Căminele culturale și folclorul românesc în județul Muscel în perioada 1938-1939

13.30 – 15.30 Pauză

*Priviri concentrate*15.30 – 17.45 **Lucrări în plen****Moderator:** Anamaria LISOVSCHI

- ANTOANETA OLTEANU, Universitatea din București
Culesul viilor în tradițiile europene
- ALEXANDRU OFRIM, Universitatea din București
„Laptele de piatră” în imaginarul românesc și european. O privire comparativă
- GABRIELA BOANGIU, Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova
Plante magice și vechi religiozități reactualizate în contemporaneitate
- LUCIA TERZEA-OFRIM, Universitatea din București
Aspecte ale timpului nopții în societatea tradițională românească: percepții, reprezentări, utilizări
- MARIN CONSTANTIN, Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”,
Academia Română, București
70 de ani după Darwin: fuegienii lui Emil Racoviță
- CĂTĂLIN STOIAN, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București
Bradul - semn funerar și semnificații în sudul județului Hunedoara
- MIRELA MIRON, Drd., Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca
Harry Brauner și Maria Tănase. Începuturile antropologiei media în România

17.45 – 18.00 Pauză de cafea

MASĂ ROTUNDĂ*Despre Fata pădurii și alți demoni.**Constantin Eretescu și seducția/provocările etnologiei*18.00 – 20.00 **Coordonator & moderator:**

Florența POPESCU-SIMION, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, București

Marti, 7 noiembrie 2023Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române,
Sala de Conferințe, Strada Republicii Nr. 9*Sfinți, biserici, monumente*9.00 – 10.45 **Lucrări în plen****Moderator:** Bogdan NEAGOTA

- IOAN POP-CURȘEU, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Sfântul Vasile și diavolul Farmachie: avatarurile unui apocrif puțin cunoscut
- SILVIA BARUTCIEFF, Universitatea din București
Fuga după cerb. Iconografia Sfântului Eustatie Plachida în edificii din Țara Românească (secolele XVII-XIX)
- ILEANA KISLEWICZ, Universitatea Politehnică din Timișoara
„Bisericile din Moldova” înscrise în Lista patrimoniului mondial. Integritate și autenticitate
- ADELINA DOGARU, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, București
Sentimentalism și pragmatism economic în Bucureștiul post-industrial

10.45 – 11.00 Pauză

Jocurile identității

11.00 – 12.45 **Lucrări în plen**

Moderator: Elena BĂRBULESCU, Astrid CAMBOSE

- ASTRID CAMBOSE, Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Academia Română, Iași
Retour sur soi: teorii ale identității și autoetnologie
- OANA RAMONA ILOVAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Construirea identităților feminine în ruralul românesc
- ELENA BĂRBULESCU, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca
*Identități feminine implicite/explicite în Răspunsurile la Chestionarul VI
Ion Mușlea: Nașterea, botezul și copilăria*
- MIRCEA PĂDURARU, Universitatea Al. I. Cuza din Iași
“Efectul Alecsandri”, identitatea națională și construcția folclorului românesc

12.45 – 15.00 Pauză

Arhive de azi și de mâine

15.00 – 16.45 **Lucrări în plen**

Moderator: Sanda IGNAT

- COSMINA-MARIA BERINDEI, Institutul de Lingvistică „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca
Chestionarele Muzeului Limbii Române, provocările editării unui instrument de cercetare
- ANAMARIA LISOVSCI, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca
Fenomenele atmosferice în credințele și povestirile poporului. Chestionar VIII – Ion Mușlea
- LIVIU OVIDIU-POP, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca
Recunoașterea automată a textului din manuscriselor din Arhiva de Folclor
- EMIL CLAUDIU MIHALACHE, C.J.C.P.C.T. Teleorman
Călușul „astăzi”
- ALEXANDRA NICULAE, Liceul Teoretic „Ion Mihalache” Topoloveni
Olimpiada Națională „Cultură și spiritualitate românească”- Izvor al culturii pentru tineri

16.45 – 17.00 Pauză

Etnomuzicologie

17.00 – 20.00 **Lucrări în plen**

Moderator: Theodor CONSTANTINIU, Gergely ZOLTÁN

Lansarea cărții: Béla Bartók, *Cântecul țărănesc maghiar* (ed. Ioan Haplea), Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2023.

- CONSTANȚA CRISTESCU, Centrul Cultural „Bucovina”, Suceava
Tipologia melodică a baladei din Bucovina istorică
- GERGELY ZOLTAN, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca
Contribuțiile lui Béla Bartók și Zoltán Kodály în sistematizarea muzicii populare maghiare.
- ZAMFIR DEJEU, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca
Inadvertențe în Folclorul muzical coregrafic cotidian
- PAUL ALEXANDRU REMEȘ, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca
Orizontalitate și Verticalitate. Moduri de gândire în sistemele de notație coregrafică
- ALINA LUCIA STAN, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca
Tipuri melodice provenite din alte zone în cântecul propriu-zis de stil vechi din Ținutul Pădurenilor, Hunedoara
- ANDRA PĂTRAȘ, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca
Elemente de înveșmântare a colindei tradiționale în demersul de restaurare scenică

- LAVINIA GHEORGHE, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, București
Notația obișnuită versus notația sinoptică - ipostaze diverse ale transcrierilor Mariane Kahane
- THEODOR CONSTANTINIU, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”
din Cluj-Napoca
Folclor muzical din Munții Apuseni. Transformarea repertoriilor pe parcursul unei jumătăți de secol

Miercuri, 8 noiembrie 2023

Institutul Arhiva de Folclor a Academiei Române, Cluj-Napoca, str. Republicii nr. 59

Proiecție de film etnografic documentar *Între etnografia viviva și visual anthropology*

10.00 – 14.30 Moderator: Bogdan NEAGOTA, Ileana BENGA

- ALIN RUS, *Malanca – o mașină a timpului. Ritual și schimbare socială în Estul Ucrainei* (2018, 91 min.)
- MIRELA MIRON, *Junii Mărișelului* (2018, 40 min.)
- ILEANA BENGA, BOGDAN NEAGOTA, *Călușul din Bărăști. O descriere etnografică vizuală* (2012, 40 min.)
- BOGDAN NEAGOTA, *Moartea cântată. Priveghi și lamento funebru în Săpânța, Maramureș* (2012, 30 min.)
- BOGDAN NEAGOTA, VASILE MATHE, *Poarta* (2018, 50 min.)

14.30 – 16.30 Pauză

- 16.30 – 20.00
- VASILE MATHE, *Băbăluda din Buru. O lectură emică* (2023, 50 min.)
 - VASILE MATHE, Daniel Tiutiu, *Șolomonarul* (2019, 60 min.)
 - IOAN APOSTU, *Mascații din Cetea* (2022, 20 min.)
 - ALEXANDRA NEGRILĂ, *Moșii de Vară - Talpa Ogrăziile – Teleorman* (2023, 18 min)
 - PATRICIA MARINA TOMA, *Șaptezeci de oglinzi* (2023, 20 min)
 - MIHAELA MARIN CĂLINESCU, *Călușul din județul Dolj* (2023, 24 min.)
 - ILEANA BENGA, *Mutul din Bărăști* (2013, 7 min.)

Joi, 9 noiembrie 2023

Institutul Arhiva de Folclor a Academiei Române, Cluj-Napoca, str. Republicii nr. 59

Ziua porților deschise la Institutul Arhiva de Folclor a Academiei Române, Cluj-Napoca

9.00 – 20.00 Vizite la Institutul Arhiva de Folclor a Academiei Române,
Cluj-Napoca, str. Republicii nr. 59

INSTITUTUL DE CALCUL „TIBERIU POPOVICIU” (ICTP)

Conferința internațională

Numerical Analysis, Numerical Modeling, Approximation Theory
(NANMAT-2023)

6-10 noiembrie 2023

Conferința se va desfășura online,
programul detaliat al conferinței poate fi consultat pe website: <https://ictp.acad.ro/nanmat>

Susținerea comunicărilor:

- Octavian AGRATINI (ICTP, Romanian Academy, Cluj-Napoca)
On a generalization of the Gauss-Weierstrass operators
- Mihai ANIȚESCU (Argonne National Laboratory, USA)
(TBA – to be announced)
- Constantin BĂCUȚĂ (University of Delaware, USA)
New convergence results for convection-diffusion problems
- Lori BADEA (IMAR, Romanian Academy, Bucharest)
Multigrid method for regularized Moreau-Yosida variational inequalities of the second kind
- Radu BĂLAN (University of Maryland, USA)
Coorbit representations of homogeneous metric spaces
- Benjamin BOGOȘEL (École Polytechnique, Palaiseau, France)
(TBA – to be announced)
- Imre BOROS (ICTP, Romanian Academy, Cluj-Napoca)
Can AI aid in solving stiff ODEs? Harnessing physically informed neural networks for stiff ordinary differential equation solutions
- Renata BUNOIU (Université de Lorraine, France)
Homogenization of a transmission problem with sign-changing coefficients and interfacial flux jump
- Coralia CARȚIȘ (University of Oxford, UK)
(TBA – to be announced)
- Daniela CĂPĂȚÎNĂ (Université de Pau, France)
Conservative flux reconstruction and application to a posteriori error analysis for elliptic interface problems
- Emil CĂȚINAȘ (ICTP, Romanian Academy, Cluj-Napoca)
The speed of the strict superlinear convergence
- Liviu CHIONCEL (University of Augsburg, Germany)
(TBA – to be announced)
- Iulian CÎMPEAN (University of Bucharest and IMAR, Romanian Academy)
A probabilistic numerical approach to the inverse Cauchy problem
- Radu CÎMPEANU (University of Warwick, UK)
Active control of liquid film flows: beyond reduced-order models
- Nicolae CÎNDEA (Université de Clermont Auvergne, France)
Modelization and numerical simulation of inertial migration of particles in 3D channels
- Adrian CONSTANTIN (University of Vienna, Austria)
(TBA – to be announced)
- Maria CRĂCIUN (ICTP, Romanian Academy, Cluj-Napoca)
On some methods of fitting models to observational data
- Dan CRIȘAN (Imperial College, UK)
Stochastic partial differential equations in geophysical fluid dynamics
- Dacian DĂESCU (Portland State University, USA)
Improving the use of observational data in numerical weather prediction: significance, challenges, and recent advances

- Victorița DOLEAN MAINI (University of Strathclyde, UK)
Two-level spectral preconditioners for indefinite or non-symmetric problems
- Andrei DRĂGĂNESCU (University of Maryland Baltimore County, USA)
(TBA – to be announced)
- Ionuț FARCAȘ (University of Texas at Austin, USA)
A framework for quantifying uncertainty at scale and its application to large-scale turbulent transport simulations in fusion devices
- Silviu FILIP (INRIA Rennes, France)
Adaptive bit-width quantization-aware training of DNNs
- Călin-Ioan GHEORGHIU (ICTP, Romanian Academy, Cluj-Napoca)
Spectral collocation methods for pseudo-parabolic problems. Numerical experiments
- Ion Victor GOȘEA (Max Planck Institute, Magdeburg, Germany)
(TBA – to be announced)
- Vasile GRĂDINARU (ETH Zürich, Switzerland)
(TBA – to be announced)
- Sever HÎRȘTOAGĂ (INRIA Paris, France)
A first-order reduced model for multi-scale Newton-Lorentz equation
- Liviu IGNAT (IMAR, Romanian Academy, Bucharest)
Finite element approximation of the Hardy constant
- Traian ILIESCU (Virginia Tech, USA)
Regularized reduced order models (Reg-ROMs) for turbulent flows
- Stelian ION (ISSMA, Romanian Academy, Bucharest)
On surface reconstruction from noisy data
- Mioara JOLDES (CNRS, France)
Validated numerics: some algorithms and applications
- Cătălin LEFTER (ALI. Cuza University and Octav Mayer Institute, Iași)
Inverse source estimates for parabolic problems with boundary observations
- Daniel LESNIC (University of Leeds, UK)
Determination of heat transfer coefficients
- Daniel LOGHIN (University of Birmingham, UK)
(TBA – to be announced)
- Daniela LUPU (Politehnica University, Bucharest)
Efficiency of stochastic higher order methods
- Andra MALINA (ICTP, Romanian Academy and Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca)
Combined Shepard operators applied in image reconstruction
- Sorin MITRAN (Univ. North Carolina at Chapel Hill)
Numerical modeling of media with stochastic microstructure
- Liviu MARIN (University of Bucharest and ISMMA, Romanian Academy)
Accelerated algorithms for the Cauchy problem in steady-state anisotropic heat conduction
- Cornel MUREA (Université de Haute Alsace, France)
Topological optimization using Hamiltonian parametrization
- Adrian MUNTEAN (Karlstads Universitet, Sweden)
Phase separation and morphology growth in interacting ternary mixtures under evaporation. Well-posedness and numerical simulation of a non-local evolution system
- Mihai NECHITA (ICTP, Romanian Academy and Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca)
Finite element data assimilation for fluid-structure interaction
- Maria NEUSS-RADU (Friedrich Alexander Universitaet, Erlangen-Nuernberg, Germany)
Effective models for nonlinear drift-diffusion of multiple species in porous media
- Constantin P. NICULESCU (University of Craiova)
(TBA – to be announced)
- Silviu NICULESCU (CNRS, France)
(TBA – to be announced)
- Darian ONCHIS (West University of Timișoara)
Adaptive bias correction for class incremental learning

- Diana OTROCOL (ICTP, Romanian Academy and Technical University of Cluj-Napoca)
Ulam stability of a partial differential operator in Banach spaces
(joint work with Adela Novac and Dorian Popa)
- Mădălina PETCU (Université de Poitiers, France)
Numerical analysis of a model of two phase compressible fluid flow
- Cosmin PETRA (Lawrence Livermore National Laboratory, USA)
High-performance computing for stochastic programming with applications in power grid operations
- Noemi PETRA (University of California Merced, USA)
Exploiting low-dimensional structure in Bayesian inverse problems governed by ice sheet flow models
- Ștefania PETRA (Heidelberg University, Germany)
(TBA – to be announced)
- Sorin POP (Hasselt University, Belgium)
Iterative schemes for nonlinear parabolic problems
- Doru POPOVICI (Lawrence Berkeley National Laboratory, USA)
Scalability study for planewave DFT solvers
- Radu PRECUP (ICTP, Romanian Academy and Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca)
Energy-localization in Navier-Stokes models
- Florin RADU (University of Bergen, Norway)
L-scheme/Newton based solver for Richards' equation
- Adrian SANDU (Virginia Tech, USA)
Time integration methods for co-simulation
- Mircea SOFONEA (Université de Perpignan, France)
Convergence criteria, well-posedness concepts and numerical validation
- Andrei STAN (ICTP, Romanian Academy and Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca)
Localization of Nash equilibria for systems with partial variational structure
- Nicolae SUCIU (ICTP, Romanian Academy, Cluj-Napoca)
Space-time upscaling of reactive transport in porous media
(joint work with F.A. Radu and I.S. Pop)
- Alexandru TĂMĂȘAN (University of Central Florida, USA)
Inversion of the Momenta Doppler transform in the plane
- Catalin TRENCHIA (University of Pittsburgh, USA)
An energy stable, second-order time-stepping method for two phase flow in porous media
- Marius TUCSNAK (Université de Bordeaux, France)
(TBA – to be announced)
- Gabriel TURINICI (Université Paris Dauphine, France)
Reinforcement learning algorithms in finance

Workshop

*Advanced and fundamental topics
in Numerical Analysis, Mathematical Modeling and Approximation Theory*

Vineri, 10 noiembrie 2023

Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”, str. Fântânele nr. 57, ora 10.00

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIA ARTEI

Simpozionul național
Arheologia în Transilvania.
De la cercetarea de teren la interpretare

Miercuri-Joi, 8-9 noiembrie 2023

Sala de conferințe a Institutului de Arheologie și Istoria Artei,
str. M. Kogălniceanu 12-14, etaj 1

Organizatori:

- Coriolan H. Opreanu,
- Aurel Rustoiu,
- Andreea Drăgan,
- Vlad Lăzărescu

Simpozionul național
Artă și Restaurare

Vineri, 10 noiembrie 2023

Sala de conferințe a Institutului de Arheologie și Istoria Artei,
str. M. Kogălniceanu 12-14, etaj 1

Organizatori:

- Ciprian FIREA

ZILELE ACADEMICE CLUJENE

ACADEMIA ROMÂNĂ – FILIALA CLUJ-NAPOCA